

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

64. vuosikerta

16. helmikuuta 2021

Sisältö

I Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean 556. täysistunto – Interactio, 2.12.2020–3.12.2020

2021/C 56/01	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi” (oma-aloitteinen lausunto)	1
2021/C 56/02	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Teollisuuden siirtyminen kohti vihreää ja digitaalista eurooppalaista taloutta: lakisääteiset vaatimukset ja työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan rooli” (valmisteleva lausunto)	10
2021/C 56/03	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Julkisia palveluja koskevat periaatteet demokraattisen järjestyksen vakauden turvaamiseksi” (puheenjohtajavaltio Saksan pyytämä valmisteleva lausunto)	29
2021/C 56/04	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Tarve taata vammaisille henkilöille todelliset oikeudet äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa” (oma-aloitteinen lisälausunto)	36

III Valmistelevat säädökset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean 556. täysistunto – Interactio, 2.12.2020–3.12.2020

2021/C 56/05	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus rajatylittävistä maksuista unionissa (kodifikaatio)” (COM(2020) 323 final – 2020/0145 (COD))	43
--------------	---	----

2021/C 56/06	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n huumeidenvastainen ohjelma ja toimintasuunnitelma 2021 – 2025" (COM(2020) 606 final)	47
2021/C 56/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta" (uudelleenlaadittu) (COM(2020) 579 final) ja "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston valmiudesta toimia yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskyvyn tarkastuselimenä" (COM(2020) 577 final)	53
2021/C 56/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission perustamisesta tehdyn yleissopimuksen sopimusalueella sovellettavista hoito-, säilyttämis- ja valvontatoimenpiteistä sekä neuvoston asetuksen (EU) N:o 520/2007 muuttamisesta" (COM(2020) 308 final – 2020/0139 (COD))	59
2021/C 56/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus – Neuvoston direktiivin neuvoston direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta covid-19-pandemian johdosta toteutettavien, covid-19-rokotteiden ja covid-19-taudin in vitro -diagnostiikkaan tarkoitettujen lääkinnällisten laitteiden arvonlisäveroa koskevien tilapäisten toimenpiteiden osalta" (COM(2020) 688 final – 2020/0311 (CNS))	61
2021/C 56/10	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi komission valtuuttamisesta äänestämään Euroopan investointirahaston osakepääoman korottamisen puolesta" (COM(2020) 774 final – 2020/0343 (COD))	62
2021/C 56/11	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun direktiivin 2004/37/EY muuttamisesta" (COM(2020) 571 final – 2020/0262 (COD))	63
2021/C 56/12	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: "Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietyistä rautateiden turvallisuutta ja rautatieyhteyksiä koskevista näkökohdista unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan kanaalin alittavan kiinteän yhteyden kautta yhdistävän rajat ylittävän infrastruktuurin osalta" (COM(2020) 782 final – 2020/0347 (COD))	64

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEAN 556. TÄYSISTUNTO – INTERACTIO, 2.12.2020–
3.12.2020

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreät taidot kaikille – Kohti EU:n strategiaa vihreän osaamisen edistämiseksi”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2021/C 56/01)

Esittelijä: **Tatjana BABRAUSKIENĚ**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	Työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	11.11.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	241/4/8
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK korostaa, että **vastuun ottaminen ympäristöstä on kaikkien velvollisuus**. Kestävä ympäristökehitys edellyttää yhteiskunnassa radikaalia muutosta, myös yksilöllisiä ja kollektiivisia muutoksia ajattelutavassa, toimintatavoissa ja elämäntavassa sekä maiden ja yhteiskuntien sosiaalisessa, poliittisessa ja taloudellisessa järjestyksessä.

1.2 ETSK kehottaa jäsenvaltioita laatimaan työmarkkinaosapuolten ja asianomaisten sidosryhmien myötävaikutuksella tehokkaita kansallisia strategioita, joiden puitteissa toteutetaan toimia **YK:n vahvistamien kestävä kehityksen tavoitteiden** kiireellisen täytäntöönpanon varmistamiseksi. Näiden tavoitteiden mukaan maiden tulee toteuttaa kaikille avoimeen, tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen koulutukseen (tavoite 4) sekä ilmastonmuutokseen (tavoite 13) liittyviä toimenpiteitä. Alatavoitteella 13.3 pyritään erityisesti parantamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, siihen sopeutumiseen, sen vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia. Alatavoitteella 4.7 pyritään varmistamaan, että kaikki oppijat saavat tiedot ja taidot, joita tarvitaan kestävä kehityksen edistämiseen. Tällä tavoin pyritään paitsi parantamaan osaamista ja piristämään taloutta myös edistämään **maailmankansalaisuuden ja rauhan** tavoitteita. Koulutuksella on tässä muutoksessa keskeinen rooli, joka ei rajoitu pelkästään ympäristökysymysten huomioon ottamiseen opetussuunnitelmissa.

1.3 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita panemaan täytäntöön **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** ensimmäisen periaatteen eli tekemään laadukkaasta ja inklusiivisesta opetuksesta, koulutuksesta ja elinikäisestä oppimisesta kaikille kuuluvan oikeuden Euroopassa sekä kehittämään tältä pohjalta ympäristönsuojeluun liittyvien vihreiden taitojen ja vihreän osaamisen sekä ammattitaidon välittämistä kaikille ja tukemaan tämän periaatteen täytäntöönpanoa työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sovitulla, kestäväällä pohjalla olevalla julkisella rahoituksella.

1.4 ETSK katsoo, että vihreän osaamisen, ympäristövastuun ja kestäväen kehityksen olisi sisällyttävä oppimistuloksiin (tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja arvoihin) kautta linjan kaikenikäisten oppijoiden virallisessa, epävirallisessa ja arkioppimisessa kaikilla koulutusaloilla, oppisopimuskoulutuksessa ja työntekijöiden koulutusohjelmissa niin vihreillä aloilla kuin niiden ulkopuolellakin.

1.5 ETSK muistuttaa, että Euroopan komission ja jäsenvaltioiden olisi yhdistettävä ympäristöpolitiikat paremmin työllisyys- ja koulutuspolitiikkoihin. Tämän pitäisi auttaa myös keskittymään työttömien tai sellaisten työssä käyvien osaamistarpeiden ennakointiin ja osaamisen kehittämiseen, joiden koulutuksen olisi katettava vastuu ympäristöstä ja painotettava erityisesti vihreään osaamiseen. On siis tärkeää varmistaa, että ilmastonmuutosta koskeva oppiminen ja opetus tapahtuu demokraattisessa koulukulttuurissa ja ”vihreän kulttuurin” mukaisessa oppimisympäristössä siten, että **luodaan vihreitä kouluja**, joilla on asianmukainen ilmastoasiat huomioiva ja ympäristöä säästävä infrastruktuuri ja joita johdetaan tältä pohjalta kestävästi yhteistyössä koulujen kaikkien sidosryhmien kanssa ja jotka valmistavat oppilaita torjumaan ilmastonmuutosta aktiivisina kansalaisina ja tulevaisuuden työtehtävissään.

1.6 ETSK kehottaa Euroopan komissiota toteuttamaan **EU:n laajuisen tutkimuksen** vihreän osaamisen kehityksestä jäsenvaltioissa ja laatimaan poliittisen strategiansa sen pohjalta. Koulut ovat opiskelijoille ympäristökysymyksissä ratkaisevan tärkeä tiedonlähde etenkin kaikkietäisen internetin, sosiaalisen median ja valeutisten aikakaudella. Tarvitaan kuitenkin lisätietoa siitä, miten EU:n jäsenvaltiot nivoivat ilmastonmuutostietoisuuden, ympäristövastuun ja kestäväen kehityksen vihreänä osaamisena ja vihreinä taitoina koulutuspolitiikkoihin sekä varhaiskasvatukseen, yleissivistävään koulutukseen ja korkeakoulutuksen opetussuunnitelmiin. Tällaisessa tutkimuksessa pitäisi myös tarkastella yhteiskunnallisten ja ammatillisten vihreiden taitojen ja vihreän osaamisen asemaa ammatillisessa koulutuksessa yleisesti sekä ammatillisessa perus- ja jatkokoulutuksessa ja työttömien ja työssä käyvien täydennys- ja uudelleen koulutuksessa.

1.7 ETSK muistuttaa, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja tarvitsevat kaikki kansalaiset, niin nuoret kuin vanhatkin. Siksi olisi kiinnitettävä enemmän huomiota siihen, että niitä kehitetään **avaintaitoja koskevan viitekehityksen** ⁽¹⁾ mukaisesti kaikenlaisessa koulutuksessa ja että näin parannetaan kansalaistaitoja, joita tarvitaan vastuun ottamiseksi ympäristöstä, sekä matematiikan taitoja ja luonnontieteiden, teknologian ja insinööritieteiden alan taitoja, joita tarvitaan ekologisen kestävyuden tukemiseksi erityisesti kun on kyse tieteellisestä ja teknologisesta edistyksistä. Lisäksi vihreään osaamiseen ja ympäristövastuuseen liittyviä kysymyksiä olisi käsiteltävä kaikkien aineiden – erityisesti maantieteen, etiikan ja filosofian – yhteydessä.

1.8 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komission esittämässä uudessa Euroopan osaamisohjelmassa ⁽²⁾ (2020) keskitytään vihreään osaamiseen, mutta pitää valitettavana, että siinä ei aseteta maille tavoitetta aikuisten osallistumisesta vähintään perustason vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaan laadukkaaseen ja osallistuvaan koulutukseen, vaikka siinä ehdotetaan tavoitetta osallistumiselle digitaalisia perustaitoja koskevaan aikuiskoulutukseen.

1.9 ETSK on tyytyväinen siihen, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ⁽³⁾ (2019) esitetään ilmastonmuutoksen torjuntaa ja ympäristön suojelua koskeva kattava eurooppalainen strategia ilmastonutraaliuden saavuttamiseksi EU:ssa vuoteen 2050 mennessä ja että siinä ilmoitetaan erilaisista strategioista ja niiden pohjalta tulossa olevista säädöksistä, rahastoista ja kansallisista uudistuksista. Komitea kehottaa jäsenvaltioita laatimaan kansallisia politiikkoja, joissa keskitytään

⁽¹⁾ EUVL C 189, 4.6.2018, s. 1.

⁽²⁾ COM(2020) 274 final.

⁽³⁾ COM(2019) 640 final.

myös ympäristövastuuta ja vihreää osaamista koskevaan koulutukseen sekä **ennakoivaan täydennys- ja uudelleen-koulutukseen**, jotta voidaan helpottaa kaikkien, etenkin taantuvien alojen työntekijöiden, oikeudenmukaista siirtymistä vihreään talouteen. ETSK muistuttaa, että tällaisia uudistuksia toteutettaessa on käytävä aitoa sosiaalista vuoropuhelua opettajien ja työntekijöiden ammattiliittojen ja työnantajien välillä ja kuultava asiaankuuluvia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita.

1.10 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa esitettyyn ehdotukseen perustaa **eurooppalainen osaamiskehys** ja suosittelee, että komissio luo kehyksen, jota voidaan soveltaa **viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen** sellaisen avoimen yhteistyömenetelmän puitteissa, johon osallistuu opetusministeriöiden, koulutusalan työmarkkinaosapuolten ja muiden asianomaisten sidosryhmien, kuten nuoris- ja koulutusalan kansalaisjärjestöjen, edustajia.

1.11 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan parlamentti on antanut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevän päätöslauselman⁽⁴⁾, jossa se korostaa, että **teollisuusstrategiassa** on otettava huomioon vaikutukset työvoimaan sekä työntekijöiden **ammattillinen koulutus ja uudelleen- ja täydennyskoulutus**⁽⁵⁾. Komitea kannattaa tämän strategian alueellista ulottuvuutta sekä vahvaa hallintoa ja sosiaalista vuoropuhelua. ETSK korostaa, että myös yritysten on laadittava ympäristönsuojelustrategioita, joten työnantajienkin osaamista on kehitettävä.

1.12 ETSK kehottaa tulevia EU:n puheenjohtajavaltioita ja Euroopan komissiota tehostamaan **koulutus-, työllisyys- ja ympäristöneuvostojen** välistä yhteistyötä, jotta ylimmät päättäjät yhdistävät toisiinsa ilmastomuutoksen torjunnan ja sen, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja on tärkeää opettaa kaikenikäisille kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla.

1.13 ETSK vaatii **kattavaa EU-tason strategiaa** (kuten neuvoston suositusta) vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä, vihreitä kouluja koskevien strategioiden laatimisesta ja täydennys- ja uudelleen-koulutuksen tarjoamisesta aikuisille työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ympäristönsuojelua, yhteiskuntaa ja talouden viherryttämistä varten tarvittavan osaamisen hankkimiseksi. Komitea ehdottaa, että tällainen neuvoston suositus voisi seurata uudessa Euroopan osaamisohjelmassa esitettyjä ehdotuksia keskittymisestä siihen, miten vihreä asenne saataisiin juurrutettua kaikkiin kansalaisiin tekemällä ympäristövastuusta eurooppalaisella koulutusalueella taito, jota opetetaan kaikessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, ja painottamalla vihreän osaamisen tasapuolista kehittämistä kaikenikäisten ja erityisesti sosioekonomisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien keskuudessa. Strategian tällainen täytäntöönpano edellyttää myös, että yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen parantamista varten osoitetaan vakaat ja riittävät tekniset, taloudelliset ja henkilöstöresurssit ja että se rahoitetaan julkisista varoista.

1.14 ETSK katsoo, että jäsenvaltioiden pitäisi alkaa tukea kattavan politiikan ja rahoituksen avulla **opettajien ja kouluttajien ammatillista perus- ja jatkokoulutusta ympäristönsuojelun alalla** aiheena, johon perehtyvät kaikkien aineiden opettajat kaikilla koulutustasoilla ja kaikenlaisessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, sekä lisäksi vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaa erityiskoulutusta. Jäsenvaltioiden olisi myös huolehdittava siitä, että opettajat ja kouluttajat saavat asianmukaista ammatillista tukea ja että heille on tarjolla aiheeseen liittyviä ja ajantasaisia opetusmateriaaleja, välineitä, menetelmiä ja opetuskäytäntöjä.

1.15 ETSK muistuttaa, että vihreän osaamisen hankkiminen työpaikoilla parantaisi työntekijöiden, johdon ja sidosryhmien selviytymis- ja sopeutumiskykyä ja edistäisi vihreää kasvua. Komitea kehottaa tukemaan yritysten (erityisesti pk-yritysten) yhteistyötä ja edistämään niiden resurssien yhdistämistä pehmeisiin ja koviin vihreisiin taitoihin ja vihreään osaamiseen liittyvien koulutustarpeiden täyttämiseksi.

1.16 ETSK kehottaa varmistamaan, että **vihreään osaamiseen ja ympäristönsuojeluosaamiseen kohdennetaan EU:n rahoitusta**. Esimerkiksi **Erasmus+**-ohjelmasta, ESR+:sta, elpymispaketista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta olisi myönnettävä taloudellista tukea kaikenikäisten oppijoiden vihreän osaamisen kehittämiseen.

⁽⁴⁾ Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta 15. tammikuuta 2020 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma.

⁽⁵⁾ Lihavointi ETSK:n.

1.17 ETSK kehottaa **viherryttämään eurooppalaista ohjausjaksoa** ⁽⁶⁾ ja pyytää komissiota tekemään yhteistyötä opetusministeriöiden, asiaankuuluvien työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa maakoh- taisten suositusten laatimiseksi EU:n jäsenvaltioille vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen edistämisestä kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla ja tasoilla **varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen ja aikuisopiskeluun** unohtamatta aikuisten tehokasta tukemista työpaikoilla ja niiden ulkopuolella.

2. Yleistä

2.1 Ilmastonmuutoksen torjunnalla on valtava vaikutus sosiaalisiin oloihin, koulutukseen, työllisyyteen ja työmarkki- noihin. Kansalaisten aktiivisuus oli Euroopassa erityisen merkittävää vuonna 2019, ja etenkin opiskelijat tivasivat viranomaisilta kiireellisiä ja kunnianhimoisia toimia ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Ympäristövastuuta ja vihreää osaamista tarvitsevat kaikki, kuluttajat ja kansalaiset yleisesti sekä päätöksentekijät, yritykset ja työntekijät. Se on tarpeen kaikilla aloilla ja kaikissa toimissa, niin työssä (strategisen suunnittelun ja innovoinnin tehtävistä ruohonjuuritason työhön tehtäisiin ja palvelualoilla) kuin arjessakin (esimerkiksi kotona, liikenteessä ja ostopäätöksissä) kiinteänä osana lähes jokaista ammattia, vaikka osaa töistä voidaanakin pitää "ympäristöasiantuntijatoimaa".

2.2 Covid-19-pandemian aiheuttamat talouden häiriöt eivät saisi tehdä ilmastopolitiikasta Euroopan hallituksille ja ihmisille vähemmän tärkeää. Eurooppalaiset poliitikot, yritykset, lainsäätäjät ja aktivistit ovat kehottaneet Euroopan johtajia tekemään vihreitä investointeja kasvun uudelleenkäynnistämiseksi koronaviruspandemian jälkeen. Tämän taustalla on oletus, että ilmastonmuutoksen torjunta ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen auttavat jälleenrakentamaan vahvempaa taloutta. Covid-19-pandemian jälkeiset finanssipoliittiset elvytyspaketit tarjoavat mahdollisuuden käynnistää muutokseen johtava vihreä elpyminen, joka luo vihreitä työpaikkoja.

2.3 Samaan aikaan useissa maissa on nähty laajoja protesteja epäreiluina pidettyjen finanssipoliittisten ja sosiaalisten uudistusten vuoksi. Tämä viimeaikainen kehitys osoittaa kunnianhimoisten ja merkittävien ilmastopolitiikkojen tarpeellisuuden ja kiireellisyyden. Niiden olisi oltava osallistavia ja tuettava heikoimmassa asemassa olevia alueita, aloja, työntekijöitä ja kansalaisia yleensä. Nämä ilmastopolitiikat luonnollisestikin **vaikuttavat kaikenikäisten oppijoiden viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen**, ja vihreän osaamisen, ympäristövastuun ja kestävä kehityksen pitäisi sisältyä oppimistuloksiin (tietoihin, taitoihin, asenteisiin ja arvoihin) kautta linjan kaikilla koulutusaloilla, oppisopimus- koulutuksessa ja työntekijöiden koulutuksessa niin vihreillä aloilla kuin niiden ulkopuolellakin. Vihreä osaaminen ja vihreät taidot pitäisi käsittää valmiuksiksi, joita yhteiskunnassa ja taloudessa tarvitaan ympäristövaatimuksiin vastaamiseksi. Ympäristöasiat kattavat laajan kirjon kysymyksiä aina ilmastonmuutoksesta ja saastumisesta luonnonvaroihin ja luonnon monimuotoisuuteen.

2.4 Koulutuksella on keskeinen rooli ympäristöhaasteita koskevan tietoisuuden lisäämisessä, ja asenteiden ja käyttäytymismallien muokkaamisella on siinä suuri merkitys. Samalla kun monet 15-vuotiaat näkevät tulevaisuutensa ympäristön suhteen pessimistisenä ⁽⁷⁾, OECD:n mukaan ⁽⁸⁾ monissa maissa on jo lisätty **ympäristöaiheita opetus- suunnitelmiin** ja tarkastellaan sellaisia kysymyksiä kuin kierrätys, päivittäiskulutusmallit ja kestävyysperiaatteiden mukaiset toimintatavat. Koulut ovat opiskelijoille ympäristökysymyksissä ratkaisevan tärkeä tiedonlähde. Niissä myös kasvatetaan vastuullisia ja kriittisesti ajattelevia kansalaisia, jotka tiedostavat ja ymmärtävät ympäristöongelmien syyt ja seuraukset ja joilla on kestäväpohjaisempien ratkaisujen löytämiseksi tarvittavat tiedot, taidot ja asenteet. Tarvitaan kuitenkin lisätietoa siitä, miten EU:n jäsenvaltiot nivoavat ilmastonmuutostietoisuuden, ympäristövastuun ja kestävä kehityksen vihreänä osaamisena ja vihreinä taitoina varhaiskasvatukseen, yleissivistävän koulutuksen ja korkeakoulutuksen opetussuunnitelmiin.

⁽⁶⁾ Ympäristöneuvosto, 5. maaliskuuta 2019.

⁽⁷⁾ OECD (2019), Avvisati, F., "Is there a generational divide in environmental optimism?", PISA in Focus, nro 95.

⁽⁸⁾ OECD (2014), Trends shaping education 2014 Spotlight 4.

2.5 Vihreää osaamista ja vihreitä taitoja tarvitsevat kaikki kansalaiset, niin nuoret kuin vanhatkin. Vihreä osaaminen on laaja-alainen termi, ja siinä on kyse kyvystä yhdistää ympäristönäkökohdat muuhun osaamiseen. Se vaatii riittävää ymmärrystä ja tietoa ympäristöasioista, mutta samalla työhön liittyvän ja yleisen osaamisen vankkaa perustaa. Avaintaitoja koskevassa viitekehyksessä⁽⁹⁾ sanotaan, että *matematiikan taitoja sekä luonnontieteiden, teknologian ja insinööritieteiden alan taitoja* tarvitaan ympäristön kestävyuden tukemiseksi erityisesti kun on kyse tieteellisestä ja teknologisesta edistyksestä ja että kansalaistaitoja tarvitaan vastuun ottamiseksi ympäristöstä. Luonnontieteiden, teknologian, insinööritieteiden ja matematiikan alan osaaminen on tärkeä perusta ympäristökysymysten ymmärtämiselle ja ratkaisujen kehittämiseksi ongelmiin. Kriittinen ajattelu, luovuus sekä yhteistyö ja ryhmätyöskentely ovat myös tärkeitä osaamisalueita ympäristötietoisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden mahdollistamiseksi.

2.6 Vaikka OECD:n mukaan monissa maissa ympäristöaiheisia kursseja tarjoaa vain pieni määrä kouluja, aiheesta keskustellaan kuitenkin usein muun perusopetuksen ohessa ja monet koulut tarjoavat ympäristöaiheista toimintaa koulupäivän jälkeen⁽¹⁰⁾. Vielä ei ole kuitenkaan tehty **kansainvälistä tutkimusta** kansallisista strategioista ja ympäristötieteiden opetussuunnitelmista, ympäristöön liittyvistä asenteista, nimenomaan vihreän osaamisen hankkimismahdollisuuksien kehityksestä ja tällaisen osaamisen arvioinnista. ETSK kehottaa Euroopan komissiota toteuttamaan tutkimuksen vihreän osaamisen kehityksestä jäsenvaltioissa ja laatimaan strategiansa sen pohjalta.

2.7 Talouden viherryttäminen tarkoittaa, että tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen käytetään vähemmän energiaa ja raaka-aineita ja sen yhteydessä aiheutetaan vähemmän hiilipäästöjä. Se koskee kaikkea taloustoimintaa kaikilla aloilla ja myös työntekijöitä ja kuluttajia⁽¹¹⁾. Siirtyminen vähähiiliseen talouteen tuo rakenteellisia muutoksia kaikille aloille ja kaikkiin työtehtäviin, kun uusia vihreitä ammatteja syntyy tai niiden kysyntä lisääntyy. Eniten tarvitaan kuitenkin nykyisten alojen ja ammattien viherryttämistä. Se merkitsee **uusia taitoja, mikä puolestaan edellyttää opetussuunnitelmien päivittämistä** tai jopa uusia tutkintoja yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen eri tasoilla.

2.8 Jokaisessa ammatissa on tietyt ympäristönäkökohdat, jotka on otettava huomioon. Siinä missä talouden viherryttäminen luo osaamistarpeita erityisesti tietyille aloille, kuten energia- ja resurssitehokkuuteen, rakennuslalle ja valmistusteollisuuteen, siirtyminen kohti kiertotaloutta luo vihreän osaamisen tarpeita lukuisille eri aloille. Tarvittavat uudet taidot on otettava huomioon myös eri koulutusaloilla ja opetussuunnitelmissa, mukaan luettuna ammatillinen koulutus aina peruskoulutuksesta jatkokoulutukseen saakka sekä oppisopimuskoulutus. Tällainen uusi vihreä osaaminen voi vaihdella hyvin teknisestä ammattialakohtaisesta osaamisesta ”pehmeään” osaamiseen, kuten vastuulliseen resurssien käyttöön, joka voi olla merkityksellistä eri ammateissa, hierarkiatasoilla ja aloilla⁽¹²⁾.

2.9 Vielä ei ole olemassa **kattavaa EU-tason strategiaa** (kuten neuvoston suositusta) vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevan koulutuksen kehittämisestä, vihreitä **kouluja** koskevien strategioiden laatimisesta ja täydennys- ja uudelleen koulutuksen tarjoamisesta aikuisille työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ympäristönsuojelua, yhteiskuntaa ja talouden viherryttämistä varten tarvittavan osaamisen hankkimiseksi. ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että Euroopan komission esittämässä uudessa Euroopan osaamisohjelmassa⁽¹³⁾ (2020) keskitytään vihreään osaamiseen, mutta pitää valitettavana, että siinä ei aseteta maille tavoitetta vähintään perustason vihreät taidot ja vihreää osaamista omaavien aikuisten osuudesta, vaikka siinä ehdotetaan tavoitetta osallistumiselle digitaalisia perustaitoja koskevaan aikuiskoulutukseen. Komitea ehdottaa, että neuvoston suositus voisi seurata uudessa Euroopan osaamisohjelmassa esitettyjä ehdotuksia keskittymisestä siihen,

⁽⁹⁾ EUVL C 189, 4.6.2018, s. 1

⁽¹⁰⁾ OECD (2012), ”How ‘green’ are today’s 15-year-olds?” PISA in Focus, nro 15.

⁽¹¹⁾ Eurofound (2011), Industrial relations and sustainability: the role of social partners in the transition towards a green economy.

⁽¹²⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – European synthesis report. Cedefopin tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹³⁾ COM(2020) 274 final.

miten vihreä asenne saataisiin juurrutettua kaikkiin kansalaisiin tekemällä ympäristövastuusta eurooppalaisella koulutusalueella taito, jota opetetaan kaikessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, ja painottamalla vihreän osaamisen tasapuolista kehittämistä kaikenikäisten, eri sukupuolten ja etenkin sosioekonomisesti muita heikommassa asemassa olevien ryhmien keskuudessa.

2.10 Kiertotalouteen ja vähähiiliseen talouteen siirtyminen muuttaa väistämättä alojen ja ammattien rakenteita mutta tuo mahdollisuuksien lisäksi myös haasteita, mukaan luettuna taantuvat alat sekä alat, joilla on rekrytoinnin ongelmakohtia. Heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten vähän koulutettuja aikuisia ⁽¹⁴⁾, varten räätälöidyt lähestymistavat toisivat tästä näkökulmasta sosioekonomisia lisähyötyjä.

2.11 Pitäisi alkaa tukea kattavan politiikan ja rahoituksen avulla opettajien ja kouluttajien ammatillista perus- ja jatkokoulutusta ympäristönsuojelun alalla aiheena, johon perehtyvät kaikkien aineiden opettajat kaikilla koulutustasoilla ja kaikenlaisessa yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa, sekä lisäksi vihreää osaamista ja vihreitä taitoja koskevaa erityiskoulutusta. Olisi myös huolehdittava siitä, että opettajat ja kouluttajat saavat asianmukaista ammatillista tukea ja että heille on tarjolla aiheeseen liittyviä ja ajantasaisia opetusmateriaaleja, välineitä, menetelmiä ja opetuskäytäntöjä.

2.12 Viimeaikaisen tutkimuksen ⁽¹⁵⁾ mukaan työttömien tai työssä käyvien osaamisen kehittämiseen tähtäävissä koulutusohjelmissä keskitytään yleisesti ottaen harvoin erityisesti vihreään osaamiseen, vaikka toimialajärjestöt ja hyväntekeväisyysjärjestöt tai voittoa tavoittelemattomat organisaatiot osallistuvat toisinaan aktiivisesti tällaisen osaamisen kehittämiseen. Tämä saattaa kuvastaa heikkoa yhteyttä ympäristöasioihin liittyvien politiikkojen ja työllisyyttä ja osaamista käsittelevien politiikkojen välillä, mukaan luettuna osaamistarpeiden ennakointi. Tutkittujen maiden lainsäädännössä, politiikoissa ja strategioissa keskitytään harvoin pelkästään vihreään osaamiseen ja työpaikkoihin. Samaan aikaan yritysten vihreän osaamisen kehittämiseen tarkoitetut tuet ja kannustimet ovat harvinaisia.

3. Erityistä

3.1 ETSK huomauttaa, että **YK:n vahvistamissa kestäväen kehityksen tavoitteissa** vaaditaan, että maat toteuttavat kaikille avoimeen, tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen koulutukseen (tavoite 4) ja ilmastonmuutokseen (tavoite 13) liittyviä toimenpiteitä. Alatavoitteella 13.3 pyritään erityisesti parantamaan ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, siihen sopeutumiseen, sen vaikutusten lievittämiseen ja ennakkovaroitukseen liittyvää koulutusta, tietämyksen lisäämistä sekä kansalaisten ja instituutioiden valmiuksia. Alatavoitteella 4.7 pyritään varmistamaan, että kaikki oppijat saavat tiedot ja taidot, joita tarvitaan kestäväen kehityksen edistämiseen. Tällä tavoin pyritään paitsi parantamaan osaamista ja pirstämään taloutta myös edistämään **maailmankansalaisuuden, aktiivisen demokraattisen kansalaisuuden ja rauhan** tavoitteita.

3.2 ETSK korostaa tarvetta panna täytäntöön **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin** ensimmäinen periaate eli tehdä laadukkaasta ja inklusiivisesta kasvutuksesta, koulutuksesta ja elinikäisestä oppimisesta kaikille kuuluva oikeus Euroopassa samalla kun parannetaan vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen välittämistä kaikille. Tämän periaatteen täytäntöönpanoa tulee tukea työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa sovitulla kestäväällä julkisella rahoituksella.

3.3 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että 11. joulukuuta 2019 julkaistussa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ⁽¹⁶⁾ esitetään ilmastonmuutoksen torjuntaa ja ympäristön suojelua koskeva kattava eurooppalainen strategia ilmastonutraaliuden saavuttamiseksi EU:ssa vuoteen 2050 mennessä ja että siinä ilmoitetaan erilaisista strategioista ja niiden pohjalta tulossa olevista säädöksistä, rahastoista ja kansallisista uudistuksista. Komitea on erityisen tyytyväinen siihen, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa painotetaan, että "[k]ouluilla, oppilaitoksilla ja yliopistoilla on hyvät mahdollisuudet tehdä oppilaiden, vanhempien ja koko yhteisön kanssa yhteistyötä muutoksissa, joita siirtymän onnistuminen edellyttää". Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa korostetaan myös ennakoivan täydennys- ja uudelleen koulutuksen tärkeyttä pyrittäessä helpottamaan kaikkien, etenkin taantuvien alojen työntekijöiden, oikeudenmukaista siirtymistä vihreään talouteen.

⁽¹⁴⁾ Ks. Cedefop (2020), Empowering adults through upskilling and reskilling pathways, Volume 1: adult population with potential for upskilling and reskilling, joka tarjoaa kattavan yleiskuvan matalan osaamistason omaavista aikuisista EU:n 27 jäsenvaltiossa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹⁵⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – European synthesis report. Tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final.

3.4 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa todetaan, että Euroopan komissio "aikoo laatia **eurooppalaisen osaamiskehyksen**, jonka avulla voidaan kehittää ja arvioida ilmastonmuutosta ja kestävästä kehityksestä koskevia tietoja, taitoja ja asenteita. Se tarjoaa myös tukimateriaalia ja helpottaa hyvien käytäntöjen jakamista EU:n opettajankoulutusohjelmien verkostoissa." ETSK suhtautuu myönteisesti tähän ehdotukseen ja suosittelee, että komissio luo osaamiskehyksen, jota voidaan soveltaa **viralliseen, epäviralliseen ja arkioppimiseen** sellaisen avoimen yhteistyömenetelmän puitteissa, johon osallistuu opetusministeriöiden, koulutusalan työmarkkinaosapuolten ja muiden asianomaisten sidosryhmien, kuten nuoriso- ja koulutusalan kansalaisjärjestöjen, edustajia.

3.5 Virallisen oppimisen näkökulmasta vihreä osaaminen ja ilmastonmuutokseen keskittyminen opiskelussa ja opetuksessa kulkevat käsi kädessä koulujen demokraattisemman johtamisen sekä sellaisen "vihreän kulttuurin" mukaisen oppimisympäristön kanssa, jonka myötä **luodaan vihreitä kouluja**, joilla on asianmukainen ilmastoasiat huomioiva ja ympäristöä säästävä infrastruktuuri ja joita johdetaan tältä pohjalta kestävyysperiaatteiden mukaisesti yhteistyössä koko koulu yhteisön kanssa ja jotka valmistavat oppilaita torjumaan ilmastonmuutosta aktiivisina kansalaisina ja tulevissa työtehtävissään.

3.6 Vihreää osaamista on kehitettävä kansallisten **aktiivisten koulutus- ja osaamisstrategioiden** puitteissa yhteistyössä alan toimijoiden kanssa osana tuloksellista työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja kuullen asianomaisia kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, ja myös opiskelijoita, nuoria, opettajia ja vanhempia, jotta voidaan edistää vähähiilistä, resurssitehokasta ja sosiaalisesti osallistavaa taloutta. Näitä strategioita on myös muokattava ja pidettävä ajan tasalla hyödyntämällä tehokasta osaamistarpeiden ennakoimisen ja osaamisen kohtaamisen mahdollistavaa järjestelmää⁽¹⁷⁾, jossa ovat mukana kaikki asianomaiset sidosryhmät, erityisesti työmarkkinaosapuolet ja nuoriso- ja koulutusalan kansalaisjärjestöt, ja jossa otetaan huomioon esimerkiksi koulutukseen, työllisyyteen, ympäristönsuojeluun, kiertotalouteen ja muuttoliikkeeseen liittyvät muut politiikkatavoitteet. Näin voitaisiin tarjota oikea-aikaisesti ja kohdennetusti vihreää osaamista koskevaa yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, joka täyttäisi yhteiskunnan ja talouden tarpeet. Koska siirtyminen kiertotalouteen nähdään jäsenvaltioiden strategisena tavoitteena, vihreän osaamisen kehittäminen on niin ikään mukautettava kansallisiin kasvustrategioihin, jotta koulutusaloitteet täyttävät kansalliset strategiset tavoitteet.

3.7 Virallisen koulutuksen ohella myös epävirallinen koulutus edistää kasvamista ympäristötietoiseksi kansalaiseksi tarjoamalla nuorille mahdollisuuden ja olosuhteet tätä varten tarvittavien tietojen, taitojen, arvojen ja asenteiden omaksumiseen ja ympäristöä tukeviin toimiin. Lisäksi ympäristötietoisilla kansalaisilla on voimaa ja motivaatiota osallistua yhteiskunnan muuttamiseen niin, että saadaan ratkaistua nykyajan ympäristöongelmia ja estettyä uusien ongelmien syntyminen, saadaan aikaan kestävästä kehityksestä ja pystytään palauttamaan ihmisten (inhimillinen) suhde luontoon. Muun muassa paikkalähtöinen kasvatus, kansalaisten ekologiakoulutus, ekologisen oikeudenmukaisuuden opettaminen, toimintakyvyn opettaminen ja yhteiskuntatieteellisen mallin mukainen tutkiva oppiminen voivat edistää nuorten ihmisten kykyä syvälliseen kansalaisvaikuttamiseen, jota tarvitaan ympäristöön liittyvän ja yhteiskunnallisen muutoksen toteuttamiseksi⁽¹⁸⁾. Onkin erittäin tärkeää tukea **epävirallisen koulutuksen ohjelmia ja tällaista osaamisen kehittämistä hyödyntäviä organisaatioita**, sillä ne täydentävät kouluissa annettavaa virallista koulutusta.

3.8 Komitea kehottaa tulevia EU:n puheenjohtajavaltioita ja Euroopan komissiota tehostamaan vuonna 2019 järjestetyn kaikkien aikojen ensimmäisen EU:n talous- ja opetusministerien **yhteisen neuvoston kokouksen**⁽¹⁹⁾ esimerkkiä seuraten koulutus-, työllisyys- ja ympäristöneuvostojen välistä yhteistyötä, jotta ylimmät päättäjät yhdistävät toisiinsa ilmastonmuutoksen torjunnan ja sen, että vihreää osaamista ja vihreitä taitoja on tärkeää opettaa kaikenikäisille.

⁽¹⁷⁾ Lisätietoja osaamistarpeiden ennakoinnista ja osaamisen kohtaamisen varmistamisesta kattavan osaamisenhallintajärjestelmän puitteissa on osaamistarpeiden ennakoimista ja osaamisen kohtaamista käsittelevällä Cedefopin verkkosivulla Lisätietoja vihreää osaamista koskevien osaamistarpeiden ennakoinnin tärkeydestä, ks. Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update.

⁽¹⁸⁾ Paraskeva-Hadjichambi D. ynnä muut, (2020), "Educating for Environmental Citizenship in Non-formal Frameworks for Secondary Level Youth", teoksessa: Hadjichambis A. ynnä muut (toim.), Conceptualizing Environmental Citizenship for 21st Century Education. Environmental Discourses in Science Education, vol. 4. Springer, Cham.

⁽¹⁹⁾ Opetus- ja talousministerien yhteinen istunto.

3.9 ETSK suhtautuu myönteisesti myös siihen, että Euroopan parlamentti on antanut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa käsittelevän päätöslauselman⁽²⁰⁾, jossa se korostaa, että **teollisuusstrategiassa** on otettava asianmukaisesti huomioon vaikutukset työvoimaan sekä työntekijöiden **koulutus ja uudelleen- ja täydennyskoulutus**⁽²¹⁾, ja ”kehottaa komissiota tarkastelemaan tarkasti tämän strategian alueellista ulottuvuutta ja varmistamaan, ettei ketään eikä mitään aluetta unohdeta”, sekä ”katsoo, että strategiaan on sisällytettävä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, johon työntekijät osallistuvat täysipainoisesti”. ETSK korostaa, että myös yritysten on laadittava ympäristönsuojelustrategioita, joten työnantajienkin osaamista on kehitettävä.

3.10 Vastuu ympäristöstä alkaa tiedon tarjoamisesta ihmisille siitä, mitä teknologioita ratkaisuja pitää käyttää talouden, yksityiselämän ja kotitalouksien viherryttämiseksi. Sitä varten on erittäin tärkeää ryhtyä toimenpiteisiin, joiden myötä yritykset, julkiset elimet ja kotitaloudet saavat käyttöönsä enemmän teknisiä vihreitä ratkaisuja sekä koulutusta niiden käyttöön oppimalla tekemisen kautta. Oikeudenmukaisen siirtymän strategialla⁽²²⁾ pitäisikin **tukea kaikenikäisten aikuisten osaamisen kehittämistä** työpaikoilla ja niiden ulkopuolella ja auttaa heitä siten tekemään uravalintoja ja siirtymään uusiin tehtäviin sekä noudattamaan kestävyysajattelua elämässään.

3.11 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ensimmäisestä periaatteesta on tehtävä todellisuutta sen varmistamiseksi, että kaikilla aikuisilla on niin työpaikoilla kuin niiden ulkopuolellakin tasa-arvoinen mahdollisuus laadukkaaseen ja inklusiiviseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen, joka liittyy vihreisiin taitoihin, vihreisiin teknologioihin ja tiettyjen ammattien kovaan ja pehmeään vihreään osaamiseen, ja että tällainen pätevyystasoa parantava koulutus tunnustetaan. Vihreää osaamista ja vihreissä työpaikoissa tarvittavaa osaamista koskevan ammatillisen koulutuksen tarjoamisen parantamiseksi työntekijöitä pitäisi tukea tehokkaasti kaikilla osaamistasoilla ja kaikenkokoisissa yrityksissä toimialasta ja maantieteellisestä alueesta riippumatta. Tällaista tukea on kehitettävä kansallisena ja toimialakohtaisena strategiana, johon osallistuvat alakohtaiset osaamisneuvostot ja työmarkkinaosapuolet, ja erityistä huomiota on kiinnitettävä tarjoajien koulutuksen laatuun.

3.12 EU:n on lisättävä investointejaan hiilipäästöjen ja -jalanjäljen pienentämiseksi hankkeilla, joilla voidaan myös luoda laadukkaita työpaikkoja. **Erasmus+**-ohjelman yhteydessä on tärkeää suunnata **rahoitusta vihreän osaamisen ja ympäristönsuojelutaitojen kehittämiseen**, jotta voidaan tukea ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyviä nuoriso- ja koulutusyhteistyön hankkeita, liikkuvuutta ja opiskelijavaihtoja, nuorisoa ja henkilöstön koulutusta, vihreiden koulujen kehittämistä ja opettajien koulutusta. ETSK toteaa, että komission pyrkimyksenä on tarjota jäsenvaltioille uusia rahoitusvaroja kestävyysnäkökohtien paremmaksi huomioimiseksi koulurakennuksissa ja koulujen toiminnassa. Tavoitteena on ohjata kouluinfrastruktuuri-investointeihin kolme miljardia euroa vuonna 2020. Komitea kannattaa sitä, että muista EU:n rahastoista, kuten ESR+:sta, elpymispaketista ja oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, myönnetään taloudellista tukea kaikenikäisten oppijoiden vihreän osaamisen kehittämiseen. Samalla on varmistettava kestäväällä pohjalla olevat julkiset investoinnit koulutukseen⁽²³⁾.

3.13 Aikuisten koulutuksen tukeminen hyödyttää merkittäväällä tavalla yksittäisiä ihmisiä, työnantajia ja koko taloutta **työelämän murroksessa**, joka johtuu pääasiassa ilmastonmuutoksesta. Työvoiman **täydennys- ja uudelleen koulutuksen rahoittaminen** ESR+:n, muiden EU:n rahastojen, jäsenvaltioiden julkisten työvoimapolkujen ja työnantajien tuella on äärimmäisen tärkeää, ja sitä pitäisi edistää tehokkailla uudelleen koulutusta ja täydennyskoulutusta koskevilla strategioilla. Yritysten yhteistyön tukeminen ja niiden resurssien yhdistäminen koulutustarpeiden täyttämiseksi voi auttaa erityisen paljon pk-yrityksiä, joilla ei ole tarpeeksi aikaa ja resursseja tarjota koulutusta itse⁽²⁴⁾. Vihreän osaamisen hankkiminen työpaikoilla lisää työntekijöiden, johdon ja sidosryhmien selviytymis- ja sopeutumiskykyä ja edistäisi vihreää kasvua.

⁽²⁰⁾ Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta 15. tammikuuta 2020 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma.

⁽²¹⁾ Lihavointi ETSK:n.

⁽²²⁾ Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi on osa Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmaa, ja sen avulla on tarkoitus saada liikkeelle vähintään 100 miljardin euron investoinnit kohdennetun lisätuen tarjoamiseksi alueille, joihin ilmastoneutraaliin talouteen siirtyminen vaikuttaa eniten ja joilla on heikommat valmiudet vastata siirtymähaasteeseen.

⁽²³⁾ EUVL C 262, 25.7.2018, s. 1.

⁽²⁴⁾ Cedefop (2019), Skills for green jobs: 2018 update – Tutkimuksessa käsitellään kehitystä Saksassa, Tanskassa, Espanjassa, Virossa, Ranskassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

3.14 ETSK pitää myönteisenä, että ympäristöneuvosto kokoontui 5. maaliskuuta 2020 keskustelemaan vihreän kehityksen ohjelmasta ja **eurooppalaisen ohjauksen viherryttämisestä** ⁽²⁵⁾, ja pyytää komissiota tekemään yhteistyötä opetusministeriöiden, asiaankuuluvien työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa maakoh- taisten suositusten laatimiseksi EU:n jäsenvaltioille vihreän osaamisen ja vihreiden taitojen edistämisestä kaikenlaisessa koulutuksessa ja kaikilla yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen aloilla ja tasoilla varhaiskasvatuksesta korkeakoulu- tukseen ja aikuisopiskeluun unohtamatta aikuisten tehokasta tukemista työpaikoilla ja niiden ulkopuolella.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

⁽²⁵⁾ Ympäristöneuvosto, 5. maaliskuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Teollisuuden siirtyminen kohti vihreää ja digitaalista eurooppalaista taloutta: lakisäätteiset vaatimukset ja työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan rooli”

(valmisteleva lausunto)

(2021/C 56/02)

Esittelijä: **Lucie STUDNIČNÁ**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 15.9.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	148/89/19
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan vihreään ja digitaaliseen talouteen siirtymiselle on useita edellytyksiä kestäväällä pohjalla olevan, oikeudenmukaisen ja sosiaalisesti hyväksyttävän tulevaisuuden saavuttamiseksi Euroopassa. Covid-19-pandemia on lisännyt tarvetta siihen, että työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta osallistuvat laajemmin ja tiiviimmin poliittiseen toimintaan kaikilla tasoilla, sekä siihen, että Euroopan tasolla on vahva sääntelykehys ja normit erityisesti sosiaalipoliittikan alalla. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa varten tarkoitettulla toimintasuunnitelmalla olisi oltava merkittävä rooli tässä työssä.

1.2 ETSK katsoo, että on olennaisen tärkeää tunnustaa ilmastonmuutoksen, kiertotalouspolitiikan ja yritysten sosiaalisen vastuun välinen täydentävyys ja korostaa uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian kiertoluonnetta.

1.3 Työnantajien, yrittäjien ja yksityisen sektorin sitoutumisen rooli rakennemuutoksen edistäjänä on keskeisessä asemassa teollisessa siirtymässä. Koska innovointi Euroopassa on tyypillisesti peräisin pienistä yksiköistä, on keskityttävä suotuisan liiketoimintaympäristön luomiseen ja sellaisten pk-yritysten potentiaalın edistämiseen, jotka tarjoavat korkeatasoisia tietopohjaisia palveluja. Ne ovat useissa tapauksissa edelläkävijöitä kyseessä olevien teollisuudenalojen markkina-asemaa ajatellen, ja ne ovat luotettavia ja kriisinkestäviä työnantajia. Yhteisötalouden yritysten ja organisaatioiden kokemusta olisi myös hyödynnettävä: ne toimivat alueilla, joihin vihreä siirtymä ja digitalisaatio vaikuttavat. Siksi niiden liiketoimintaa ja sosiaalisia innovaatioprosesseja on edistettävä.

1.4 Olisi otettava käyttöön mekanismi, jolla yksityisen sektorin rahoitusvarat ohjataan ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvien kriteerien mukaisiin investointeihin johdonmukaisella tavalla. Pankkiunionia, pääomamarkkinaunionia, kestäväää rahoitusta, digitaalista rahoitusta ja pk-yrityksiä koskevat strategiat vahvistavat näin ollen kaikki toisiaan ja edellyttävät varojen kanavoimista tuottavampiin hankkeisiin taloudessa, joka on jopa 80-prosenttisesti riippuvainen pankkialasta rahoitustarpeidensa tyydyttämiseksi.

1.5 Selviytymiskykyinen, kestäväällä pohjalla oleva, oikeudenmukainen ja vauras Eurooppa edellyttää sääntelykehystä, jolla voidaan tehostaa oikeudenmukaista siirtymäprosessia ottaen samalla huomioon sen eettiset vaikutukset ja yleiset edut, kuten kuluttajansuoja, terveys, turvallisuus ja laatu. ETSK suosittelee, että eurooppalaiset ja kansalliset instituutiot ottavat käyttöön uusia hallintorakenteita, joilla voidaan varmistaa paikallistalouden, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan aktiivinen osallistuminen oikeudenmukaisten toimenpiteiden suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sen varmistamiseksi, että siirtymät ovat sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Yksi keskeisistä hallintojärjestelyistä sosiaalisesti oikeudenmukaisten siirtymien täytäntöönpanossa ja seurannassa on eurooppalainen ohjausjakso. ETSK suosittelee, että eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisällytetään uusia, parannettuja, mitattavissa olevia ja täydentäviä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöä koskevia indikaattoreita, joilla valvotaan ja seurataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteita.

1.6 Alueiden asemaa olisi vahvistettava Euroopan siirtymäohjelmassa. Keskeistä on pitkän aikavälin suunnittelu, vahva paikkaperustainen lähestymistapa, älykäs erikoistuminen ja henkilöpääoma sekä pitkän aikavälin siirtymätavoitteen ja lyhyen aikavälin painopisteiden yhteensovittaminen.

1.7 ETSK katsoo, että siirtymävaiheen toimien rahoitus- ja tukivälineitä EU:n tasolla on täydennettävä kansallisin resurssein ja tarpeellisella hallinnon eri tasojen välisellä koordinoinnilla. Riittävän rahoituksen varmistamiseksi ETSK kannattaa myös laajempaa omien varojen valikoimaa.

1.8 Henkilöpääoman ohjelma on yksi siirtymän onnistumisen edellytyksistä. Useiden toimijoiden, kuten oppilaitosten, työnantajien, ammattiliittojen, julkisten työvoimapalvelujen, kansalaisjärjestöjen ja ammattijärjestöjen, on tehtävä yhteistyötä osaamisen kehittämisessä ja kaikenlaisten tulevien, uusien ja vanhojen osaamistarpeiden ennakoinnissa.

1.9 ETSK suhtautuu myönteisesti tulossa olevaan toimintasuunnitelmaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanemiseksi. Asiaa koskevaa EU:n työlaainsäädäntöä olisi vahvistettava, jotta työntekijöille oikeudenmukaista siirtymää voitaisiin tukea paremmin. Toimintasuunnitelmassa olisi asetettava vähimmäistaso EU:n tason oikeuksille, joita ovat muun muassa oikeus terveyteen ja turvallisuuteen, joka kattaa kaikki työntekijät ja uudentyyppiset työt, tiedotus-, kuulemis-, yhteispäätös- ja osallistumisoikeudet, jotka eivät rajoitu siirtymätilanteisiin, taitojen kehittämisoikeudet, työttömyysvakuutuksen vähimmäisvaatimukset, vähimmäispalkka ja kollektiivinen neuvottelumenettely.

2. Yleisiä huomioita ja tulevat tarpeet huomioiva lähestymistapa

2.1 Euroopan parlamentin työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunta pyysi tätä valmistelevaa lausuntoa panokseksi tulevaan toimintasuunnitelmaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin panemiseksi täytäntöön ja seuraavaan, toukokuussa 2021 Portossa pidettäväksi suunniteltuun EU:n sosiaalialan huippukokoukseen.

2.2 Covid-19-pandemia aiheuttaa eurooppalaisille yrityksille ja työntekijöille valtavia sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia. Monet yritykset ovat romahtamaisillaan, menetämme työpaikkoja ja kotitaloudet menettävät toimeentulonsa. Huolimatta ennennäkemättömistä taloudellisista pelastustoimenpiteistä, joilla pyritään lieventämään sulkutoimenpiteiden vaikutuksia työpaikkoihin ja yrityksiin, talousennusteet antavat erittäin huolestuttavan kuvan. EU:n talouden ennustetaan supistuvan 8,3 prosenttia vuonna 2020 ja kasvavan 5,8 prosenttia vuonna 2021. Kasvuennuste vuodelle 2021 on myös hieman keväällä ennustettua heikompi⁽¹⁾. Jäsenvaltioilla on ennätyksellisesti velkaa, ja myös EU:lla on ensimmäistä kertaa historiassa yhteistä velkaa. Emme myöskään tiedä brexitin seurauksia.

2.3 Keskeiset toimialat ja sektorit on yksilöitävä ja niitä on tuettava henkilöresursseista aina tutkimukseen asti, ja tuloksena on oltava eurooppalainen teollisuuspolitiikka, jolla suojellaan näitä strategisia sektoreita markkinoilla ja varmistetaan keskeisten resurssien huoltovarmuus. Euroopan teollisuuspolitiikan tulisi toimia ylärakenteena, joka koordinoi kaikkia EU:n eri toimintapolitiikkoja johdonmukaisella ja kattavalla tavalla synergioiden luomiseksi. Tällainen muutos edellyttää, että Euroopan komissio antaa suunnan ja että jäsenvaltioiden toimintapolitiikat yhdenmukaistetaan EU:n toimintalinjojen kanssa. Tämä ei tarkoita mikrotason hallinnointia, vaan toimintapolitiikkojen yhdenmukaistamista siten, että ne ovat johdonmukaisia ja edistävät muutoksia. Tämä prosessi on mahdollinen vain, jos kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet osallistuvat siihen aktiivisesti. Ilman EU:n kansalaisten demokraattiseen ja tehokkaaseen osallistumiseen perustuvaa ”sosiaalisen kehityksen ohjelmaa” ei saada aikaan kaikille hyödyllistä vihreän kehityksen ohjelmaa.

2.4 Olisi otettava käyttöön mekanismi, jolla yksityisen sektorin rahoitusvarat ohjataan ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvien kriteerien mukaisesti investointeihin johdonmukaisella tavalla. Pankkiunionia, pääomamarkkinaunionia, kestävästä rahoituksesta, digitaalista rahoitusta ja pk-yrityksiä koskevat strategiat vahvistavat näin ollen kaikki toisiaan ja edellyttävät varojen kanavoimista tuottavampiin hankkeisiin taloudessa, joka on jopa 80-prosenttisesti riippuvainen pankkialasta rahoitustarpeidensa tyydyttämiseksi.

2.5 Tässä yhteydessä on käytetty ekologiseen ja teknologiseen muutokseen liittyvää termiä ”oikeudenmukainen siirtymä”. ETSK katsoo, että oikeudenmukainen siirtymä on keskeinen osa sekä talousarviopolitiikkaa että elpymissuunnitelmaa, joka edistää vihreämpää eurooppalaista taloutta. Sen vuoksi on tarpeen kehittää kattavampi käsitys oikeudenmukaisesta siirtymästä (hiileen perustuvien talouksien lisäksi), jolla pannaan kaikilta osin täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari⁽²⁾, joka perustuu uuteen yhteiskuntasopimukseen, samalla kun edistetään uudistustyötä uudelleenjakojärjestelmien, työ- ja yksityiselämän tasapainon ja sukupuolten tasa-arvon alalla. Erityisen tärkeitä Euroopan

⁽¹⁾ Euroopan komission kesän 2020 talousennuste: ”taantuma syvenee ja maiden väliset erot kasvavat”.

⁽²⁾ EUVL C 364, 28.10.2020, s. 1

sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntönnäpön kannalta ovat laadukkaat työpaikat kaikille; korkeatasoisen koulutuksen saatavuus erityisesti heikossa asemassa oleville ryhmille, elinikäinen oppiminen mukaan luettuna; terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen yhdenvertainen saatavuus kaikille; sosiaaliturva; heikossa asemassa olevien ryhmien, kuten pitkäaikaisesti työttömien, naisten, nuorten, muuttajien tai vammaisten henkilöiden, osallistaminen. Kaikki nämä tärkeät tavoitteet voidaan saavuttaa vauraan talouden, työnantajien tarjoamien uusien, korkean osaamistason työpaikkojen ja uusien teknologioiden edellyttämien investointien avulla.

2.6 Teollisuuden siirtymävaiheen maat ja alueet kohtaavat tyypillisesti haasteita teollisen perustansa nykyaikaistamisessa, työvoiman osaamisen parantamisessa, työpaikkojen menetyksen korvaamisessa keskeisillä aloilla ja tulojen kasvua rajoittavan alhaisen tuottavuuden parantamisessa. Kaiken kaikkiaan ne hyötyisivät viherryttämisestä ja teknologisesta edistymisestä ja siihen liittyvästä kehityksestä, mutta eräät paikkakunnat ja tietyt väestöryhmät, erityisesti heikossa asemassa olevat ihmiset, kuten vammaiset henkilöt, vanhukset, romanit ja muuttajat, ovat vaarassa tulla jätetyksi muista jälkeen. Pitkän aikavälin muutoksiin liittyviin haasteisiin vastaaminen edellyttää, että poliittiset päätöksentekijät, työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja kyseisten maiden ja alueiden keskeiset sidosryhmät ennakoivat muutosta ja hallitsevat siirtymävaihetta aktiivisesti. Työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu, tiedottaminen, työntekijöiden ja heitä edustavien järjestöjen kuuleminen ja näiden osallistuminen, myös päätöksentekokielimissä (johtokunnat ja hallintoneuvostot), ovat keskeisessä asemassa, kun käsitellään yritysten päätöksentekoa ja vaikutetaan siihen, jotta siirtymiä voidaan hallita tulevaisuuteen suuntaavalla tavalla. ETSK kehottaa komissiota vahvistamaan ja kehittämään sosiaalista ulottuvuutta tulevassa päivitettyssä teollisuusstrategiassa.

2.7 Pandemiakriisin käsittely ja menestyksekkään teollisen muutoksen mahdollistaminen on kaikkien sidosryhmien etujen mukaista, ja se edellyttää yhteisiä ponnisteluja ja yhteisiä tavoitteita (kuten yritysten pitkäjänteistä kehittämistä) sekä tehokasta työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua luottamuksen ilmapiirissä ja myönteistä asennetta. ETSK katsoo, että hyvän ja niin muodoin kestäväpohjaisen liiketoiminnanhallinnan, johon liittyy yhteinen muutosennakointi, on perustuttava sisämarkkinoiden koeteltuihin oikeudellisiin vähimmäisvaatimuksiin, ja työntekijöiden on päästävä ilmaisemaan mielipiteensä informoinnin, kuulemisen ja työntekijöiden yrityksen johtokuntaan osallistamisen kautta.

2.8 Digitalisaatio ja automaatio vaikuttavat talouteen ja yhteiskuntaan sekä myönteisesti että kielteisesti. Tämä siirtymä edellyttäisi sääntelyä, joka seuraa teknologian muutosvauhtia ja muutoksen ennakointia kutsumalla esimerkiksi työmarkkinaosapuolet mukaan. Eurooppalaiset työpaikkaneuvostot (EWC) ja eurooppayhtiöiden (SE) työpaikkaneuvostot voivat toimia myönteisenä esimerkkinä työntekijöiden pakollisesta rajatylittävästä osallistamisesta intressien tasapainottamiseen ja ratkaisujen etsimiseen sosiaalisen kumppanuuden hengessä. Tähän kuuluu työntekijöiden ammatillisen koulutuksen takaaminen ja kollektiivinen neuvottelumenettely työn riippumattomuuden tukemiseksi ja työn ja yksityiselämän hyvän tasapainon varmistamiseksi. Digitalisaatio ja internet-talous ovat myös johtaneet uusien työn muotojen syntymiseen, kuten alustatyöhön, jossa työntekijöillä ei ole minkäänlaista sosiaali- tai työsuhteturvaa, ja he työskentelevät usein hyvin epävarmoin ehdoin ja epäselvässä asemassa. Heidän työolonsa ja -ehtonsa ja asemansa on yhdenmukaistettava Euroopan tasolla oikeudenmukaisen liikkuvuuden ja sisämarkkinoiden yhdentymisen edistämiseksi⁽³⁾. Tämän vuoksi ETSK katsoo, että työntekijöille on luotava oikeusvarmuus määrittelemällä työvoiman oikeudellinen asema digitaalisessa alustataloudessa. Sosiaaliturvan heikko tai olematon saatavuus aiheuttaa kustannuksia paitsi työntekijöille myös sosiaaliturvajärjestelmille.

2.9 Digitaaliseen muutokseen liittyy myös potentiaalisia riskejä muun muassa rahoitusjärjestelmän vakauden, talousrikollisuuden ja kuluttajansuojan suhteen. Nämä riskit voivat kasvaa entisestään EU:n pilkkoutuneen sääntely-ympäristön ja alan sääntelyn maailmanlaajuisen epätasaisen kehityksen vuoksi. ETSK katsookin, että EU:n on luotava kattava ja vakaa sääntelykehys tällä alalla. Se suosittelee myös, että EU jatkaa suurten digitaalisten yritysten verotusta koskevaa hankettaan⁽⁴⁾.

2.10 Työntekijöiden on voitava valmistautua asianmukaisesti työmarkkinoille, ja jo käynnissä olevat taloudelliset muutokset ovat olennaisen tärkeitä teollisuuden kasvun ja Euroopan laajemmän taloudellisen menestyksen kannalta. Uudet ja kehittyneemmät taidot, myös teollisuuden työntekijöiden tapauksessa, muodostavat haasteen oppisopimusjärjestelmille. Kehittyneempi osaaminen edellyttää ammatillisen koulutuksen tarjonnan lisäämistä korkeakouluissa. Toisin kuin parhaiten

⁽³⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 173

⁽⁴⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 6

suunnitelluissa perustason oppisopimuskoulutuksissa, ongelmina ovat kansallisten kehysten puute ja laadunvalvonta sekä eteneminen oppisopimuskoulutuksesta korkea-asteen koulutukseen. Tulevaisuus edellyttää yhteistyötä ja innovointia sekä kansalaisyhteiskunnalta että julkiselta vallalta kaikilla tasoilla, jotta voidaan luoda ETSK:ssa edustettuina olevien organisaatioiden edellyttämät tasapuoliset toimintaedellytykset ⁽⁵⁾.

2.11 ETSK toteaa, että digitaalitekniikan ja tekoälysovellusten olisi oltava ihmiskeskeisiä ja hyödyllisiä koko yhteiskunnallemme, ja kannattaa tekoälyn sääntelykehystä. Vihreää siirtymää ja digitalisaatiota ei pitäisi vastustaa, ja EU:n olisi edistettävä sellaisten tekoälyjärjestelmien kehittämistä, jotka on suunnattu erityisiin sovelluksiin ekologisen ja ilmastosiirtymän nopeuttamiseksi ⁽⁶⁾.

3. Innovointi

3.1 Innovointitarpeet ovat merkittäviä: ne ulottuvat uusien vähähiilisten tuotantoprosessien (joista monet edellyttävät perustavalla tavalla erilaisia suunnittelu- ja tuotantotapoja uusien raaka-aineiden ja/tai teollisuuden ydinprosessien lisäksi) luomisesta ja nopeuttamisesta innovaatioihin kiertoperiaatetta paremmin noudattavien perusmateriaaliteollisuuden arvoketjujen lisäksi myös niiden energiajärjestelmissä. Lisäksi lupaavimpien vähähiilisten teknologioiden on osoitettava toimivuutensa teollisessa mittakaavassa. Tämä edellyttää ripeää poliittista tukea uusien vähähiilisten tuotantoreittien ja materiaalien käytön esittelemiseksi ja laajentamiseksi viimeistään vuoteen 2030 mennessä.

3.2 Oikeudenmukaisen siirtymän aikaansaamiseksi EU:ssa tarvittavat muutokset edellyttävät yhteisiä puitteita, joilla julkinen valta, yritykset ja kansalaisyhteiskunta saadaan liikkeelle kohdennettua ongelmanratkaisua varten. Sosiaalisella innovoinnilla on tärkeä rooli tässä prosessissa. Yksi tärkeä askel voisi olla sosiaalisen innovoinnin monialaisen strategian luominen EU:lle, yhteisötalouden toimijoiden parempi tunnustaminen sekä niiden soveltamien liiketoimintamallien testaaminen ja mahdollisesti hyödyntäminen. Tämä auttaisi kehittämään tuetun kokeilun ekosysteemin EU:n, valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

4. Yrittäjyyden ja yksityisen sektorin osallisuuden edistäminen

4.1 Yrittäjyyden ja yksityisen sektorin sitoutuminen rakennemuutoksen edistämiseen on oleellista teollisuuden siirtymän kannalta. Monet innovatiivisen yrittäjyyden esteet säilyvät usein sitkeästi tilanteissa, missä teollinen perintö on vahva, valmius toiminnan aloittamiseen ja laajentamiseen on vähäistä, yrittäjyyskulttuuri on heikko ja innovointi sekä osaamisverkostojen kytkäytyminen toimivasti toisiinsa on puutteellista.

4.2 Koska innovointi Euroopassa on tyypillisesti peräisin pienistä yksiköistä, on keskityttävä sellaisten pk-yritysten potentiaaliseen edistämiseen, jotka tarjoavat korkeatasoisia tietopohjaisia palveluja muun muassa vapaiden ammattien harjoittajille, esimerkkinä rahoitus. Ne ovat useissa tapauksissa edelläkävijöitä asiaan liittyvien teollisuudenalojen markkina-asemaa ajatellen, ja ne ovat luotettavia ja kriisinkestäviä työnantajia.

4.3 Yhteisötalouden yritykset ja organisaatiot, alan toimijat, jotka ovat osoittautuneet erittäin selviytymiskykyisiksi ja auttaneet lieventämään covid-19-kriisin vaikutuksia, ovat pääasiassa aktiivisia alueilla, joihin digitalisaatio ja vihreä siirtymä vaikuttavat. Siksi on varmistettava niiden toiminnan ja sosiaalisen innovoinnin prosessien edistäminen.

5. Työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan rooli

5.1 ETSK on korostanut, että "uudet teknologiat, tekoäly ja massadata määrittävät parhaillaan tuotantoprosesseissa ja taloudessa yleensä tapahtuvia muutoksia ja muovaavat perinpohjaisesti myös työmarkkinoita" ja että on tärkeää, että "näiden muutosten yhteydessä käydään työmarkkinaosapuolten tarkoituksenmukaista vuoropuhelua ja kunnioitetaan työntekijöiden oikeuksia ja elämänlaatua" ⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ ETSK:n tutkimus *Finding a new consensus on European civil society values and their evaluation*

⁽⁶⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64

⁽⁷⁾ EUVL C 353, 18.10.2019, s. 6

5.2 Keskeisten paikallisten tai alueellisten sidosryhmien tiivis yhteistyö on olennaisen tärkeää kestäväpohjaisimpien sovellusten yksilöimiseksi ja sosioekonomisen kehityksen maksimoimiseksi. Työmarkkinaosapuolten työehtosopimuksiin perustuvat hyvät käytännöt kaikilla tasoilla, joilla luodaan tasapuoliset toimintaedellytykset toimialalla tai alueella aktiivisille taloudellisille kilpailijoille, ovat mittapuuna edistettäessä oikeudenmukaisen siirtymän strategiaa hiilestä irtautumisen ja muiden ilmastopoliittisten tavoitteiden osalta⁽⁸⁾.

6. Oikeudenmukaisen siirtymän varmistaminen kaikille – hallinto- ja sääntelyvaatimukset

6.1 Siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen muodostaa monitahoisia haasteita päätöksentekijöille hallinnoinnin alalla. Yksi näistä on siirtymävaiheen pitkän aikavälin strategisen ulottuvuuden tasapainottaminen lyhyen aikavälin toimien tarpeen kanssa. Vaikka siirtymä edellyttää pitkän aikavälin strategista ajattelua ja politiikanlaadintaa, se edellyttää myös kykyä mukauttaa vaalikausikiertoa ja siihen liittyvää hallitusvallan ja muiden osapuolten halua nähdä toteutettujen hankkeiden tulokset.

6.2 Yksi keskeisistä hallintojärjestelyistä sosiaalisesti oikeudenmukaisten siirtymien täytäntöönpanossa ja seurannassa on eurooppalainen ohjausjakso. On erittäin tärkeää, että EU:n ja jäsenvaltioiden käytäntöjä arvioidaan jatkuvasti sosiaalisella ja taloudellisella tasolla sekä ympäristön kannalta. Eurooppalainen ohjausjakso on vähitellen saanut sosiaalisemman ulottuvuuden, mutta sen makrotaloudelliset ja finanssipoliittiset ulottuvuudet ovat edelleen vallitsevia. ETSK ehdottaakin, että eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisällytetään uusia, parannettuja, mitattavissa olevia ja täydentäviä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä indikaattoreita, joilla valvotaan ja seurataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja sen periaatteiden kaikkia näkökohtia sekä kestävä kehityksen 17:ää tavoitetta⁽⁹⁾. Lisäksi luodaan synergioita sosiaali-indikaattoreiden tulostaulun kanssa ottamalla käyttöön kestäväpohjaisen hyvinvointitalouden käsite kaikille⁽¹⁰⁾ yhdessä kohdennettujen maakohtaisten sosiaali- ja ympäristösuositusten kanssa⁽¹¹⁾. Ohjausjakso on nyt myös suunniteltu uudelleen siten, että elpymistä voidaan tukea lisätoimilla. ETSK toivoo, että tämä voisi myös auttaa koko EU:n hallintomekanismin uudistamisessa ja saada sen toimimaan johtavana voimana pyrittäessä demokratian säilymiseen ja ylöspäin tapahtuvaan lähentymiseen EU:ssa.

6.3 Kattava analyysi EU:n talouspolitiikan ohjausjakson eri politiikanaloilla ehdottamien tavoitteiden, aloitteiden ja suositusten välisistä synergioista ja kompromisseista edellyttäisi laajaa toimintalinjojen yhdistämistä, johdonmukaisuutta ja koordinoitua talous-, sosiaali- ja ympäristöpolitiikasta vastaavien eri institutionaalisten toimijoiden välillä sekä näiden analyttisten valmiuksien parantamista.

6.4 Lisäksi talous- ja sosiaalishallinnon institutionaalisen epätasapainon korjaamiseksi ETSK suosittelee ”kultaisen säännön”⁽¹²⁾ käyttämistä sovellettaessa EU:n finanssipoliittisia sääntöjä, jolloin julkiset investoinnit irrotetaan alijäämä-laskelmista, ja nykyisten velkatasojen pohjan kestävyuden ottamista huomioon, jotta pystytään takaamaan nykyaikainen terveydenhuolto-, ympäristö-, koulutus- ja teknologiainfrastruktuuri ja välttämään ennennäkemätön taantuma⁽¹³⁾.

6.5 ETSK suhtautuu myönteisesti myös siihen, että Euroopan komissio on keskeyttänyt vakaus- ja kasvusopimuksen soveltamisen, ja pyytää tarkistamaan⁽¹⁴⁾ sitä vakauden ja kasvun varmistamiseksi, jotta tuetaan EU:n teollisuuden elpymistä ja siirtymistä ilmastoneutraaliin kierto- ja digitaalitalouteen.

7. Teollisen siirtymän alueelliset edellytykset

7.1 Teollisuuden siirtymä esiintyy monessa muodossa, mikä vaikeuttaa yhden ja saman politiikan soveltamista uusien teollisuuspolkujen kehittämisessä. Samalla kun eräät talouden alat hiipuvat ja talouden tuotanto ja työllisyys vähenevät ”peruuttamattomasti”, eräiden toisten alojen on käytävä läpi dramaattinen rakenneuudistus. Tämä edellyttää kattavia politiikkatoimia ja mittavia julkisia ja yksityisiä investointeja, ja ne tarvitsevat rinnalleen toimivat paikalliset ja alueelliset työmarkkinat.

⁽⁸⁾ Puitesopimus hiilikaivostoiminnan oikeudenmukaisesta siirtymisestä ja kaivosyhteisöjen kestävästä kehityksestä vuosina 2019–2027 (Espanja); Ilmastomyönteiset työpaikat (Portugali); Työmarkkinaosapuolten sopimus oikeudenmukaisesta siirtymästä ja ilmastomuutoksesta (Kreikka); Thyssenkrupp Steel Europe: Future Pact for Steel 20–30 (Saksa, maaliskuu 2020).

⁽⁹⁾ EUVL C 120, 14.4.2020, s. 1

⁽¹⁰⁾ Charveriat, C. & Bodin, E. (2020), Delivering the Green Deal: the role of a reformed European Semester within a new sustainable economy strategy

⁽¹¹⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1

⁽¹²⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1

⁽¹³⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1

⁽¹⁴⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1

7.2 Pitkän aikavälin siirtymätavoitteiden ja lyhyen aikavälin prioriteettien yhteensovittaminen voi olla haastavaa, koska ei välttämättä ole helppoa hankkia suuren yleisön hyväksyntää poliittisille toimille, joilla on rajallinen välitön vaikutus. Tämä asettaa teollisessa siirtymävaiheessa olevat alueet vaikeaan tilanteeseen. Toisaalta niiden on selviydyttävä välittömästä tarpeesta toimia, minkä taustalla on perinteisten teollisuudenalojen kuihtuminen, jotta voidaan puuttua sellaisiin kysymyksiin kuin työttömyyden kasvu, tulonmenetykset ja eri väestönsien elinolojen huonontuminen. Tämä koskee erityisesti heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten vammaisia henkilöitä tai vanhuksia. Toisaalta niiden on ryhdyttävä toimiin hyödyntääkseen teollisuuden nykyaikaistamiseen liittyviä mahdollisuuksia, esimerkiksi houkuttelemalla suuren lisäarvon tuottavaa teollisuutta, luomalla ja/tai houkuttelemalla uusia yrityksiä ja liiketoimintamalleja ja hyödyntämällä mahdollistavia teknologioita entistä paremmin. Jos tässä epäonnistutaan, siitä voi olla poliittisia seurauksia ja se voi vaikuttaa myös ilmastotoimien saamaan tukeen. Äärioikeistolaisten liikkeiden kasvu Euroopassa ja muualla voidaan osittain yhdistää teollisen toiminnan vähenemiseen ja kokonaisten alueiden jäämiseen muista jälkeen⁽¹⁵⁾.

8. Tapaaminen teollisuuden siirtymävaiheessa olevien alueiden kanssa: tärkeimmät tulokset

8.1 Alueiden asemaa siirtymävaiheessa olisi vahvistettava EU:n toimintaohjelmassa. Aluehallinnon tahojen osallistuminen voisi edistää tarvittavien ekosysteemien luomista, jotta siirtymä onnistuisi. Prosessin edellytyksiksi on mainittu pitkäjänteinen suunnittelu, vahva paikkalähtöisyys, älykäs erikoistuminen ja henkilöpääoma.

8.2 Useat Euroopan alueet – erityisesti hiili- ja teräsalueet – ovat jo käyneet läpi siirtymäkauden joko taloudellisista tai ilmastokysymyksiin liittyvistä syistä. Siirtymän onnistumisen tärkein edellytys on osallistava ja ennakoiva toimintatapa, jolla varmistetaan ihmisten kunnollinen tulevaisuus. Tähän sisältyy realistisen etenemissuunnitelman laatiminen, tarvittavan tutkimusinfrastruktuurin luominen ja teknologia-, innovointi- ja oppilaitosten sekä akateemisten laitosten ylläpito sekä tarvittava rahoitus. Asianmukaisen rahoituksen varmistamiseksi näiden alueiden tukemiseksi suunnitellut eurooppalaiset välineet (esim. Euroopan oikeudenmukaisen siirtymän rahasto) eivät saisi korvata kansallisia toimia.

9. Siirtymävaiheen toimien ja hankkeiden rahoitus ja tuki EU:n tasolla

9.1 Teollisuuden siirtymäprosessi voi tarjota valtavia mahdollisuuksia, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää huomattavia investointeja pitkälle edistyneeseen valmistukseen ja helposti käytettävissä olevaan infrastruktuuriin sekä tutkimukseen ja innovointiin. Se on myös alkukustannus, joka sisältää tuloja korvaavat etuudet ja kustannukset työntekijöiden (uudelleen)koulutusta varten.

9.2 Siirtymävaiheen toimien ja hankkeiden tueksi on jo olemassa monia välineitä sekä kansallisella että EU:n tasolla. Oikeudenmukaisen siirtymän tavoite toistetaan myös EU:n elpymissuunnitelmassa. Liian usein politiikan tukitoimenpiteet kuitenkin suunnitellaan ja toteutetaan itsenäisesti julkisen vallan eri tasoilla, jolloin koordinointi on vähäistä tai sitä ei ole ollenkaan ja seuranta ja arviointi on niukkaa.

9.3 ETSK kehottaa neuvostoa ja Euroopan parlamenttia lisäämään rahoitusta ja suuntaamaan sitä riittävästi vuosien 2021–2027 monivuotisen rahoituskehityksen investointitarpeisiin todellisen ja radikaalin vihreän siirtymän ja digitalisaation toteuttamiseksi. Jotta rahoitus olisi riittävää, ETSK kannattaa myös omien varojen valikoiman laajentamista ja mahdollisesti digitaalisten palvelujen veron, yhteisen yhdistetyn yhteisöveropohjan ja finanssitransaktioveron sisällyttämistä tuohon valikoimaan⁽¹⁶⁾.

9.4 Nykyisellä ohjelmakaudella Euroopan rakenne- ja investointirahastoista tukea saaneisiin suuriin yrityksiin sovellettavissa säännöissä säädetään, että niiden on maksettava kyseinen rahoitusosuus takaisin, jos kymmenen vuoden kuluessa niiden saaman tuen lopullisesta maksamisesta tuotantotoiminta tapahtuu unionin ulkopuolella (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1303/2013⁽¹⁷⁾ 71 artiklan 2 kohta). ETSK katsoo, että tulevan ohjelmakauden säännöksiä on vahvistettava, jotta voidaan edistää tuotannon palauttamista ja taata yhteenkuuluvuus, säilyttää tuottava rakenne tai kapasiteetti, edistää työllisyyttä ja kestäväpohjaisempaa ”alueellista kehitystä”.

⁽¹⁵⁾ Rodríguez-Pose, A. (2017), ”The revenge of the places that don't matter (and what to do about it)”, Cambridge Journal of Regions, Economy and Society, Vol. 11, Nro. 1, s. 189–209.

⁽¹⁶⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 106

⁽¹⁷⁾ EUVL L 347, 20.12.2013, s. 320.

9.5 ETSK kannattaa myös EU:n julkisen talouden ohjausjärjestelmän parantamista, kestävyysriskien huomioimista ja vihreän budjetoinnin hyvistä käytännöistä ja finanssipoliittisten suunnitelmien tarkastelusta oppimista. Lisäksi tarvitaan verokannustimia, jotta yritykset ja yksityishenkilöt saadaan investoimaan yhteiskunnallisesti vaikuttaviin vihreisiin hankkeisiin ⁽¹⁸⁾.

9.6 Haasteet, joita Euroopalla on edessään siirryttäessä vihreään ja digitaaliseen talouteen, edellyttävät valtavia investointeja, joita ei pystytä toteuttamaan julkisilla varoilla ja pelkästään pankkilainoihin perustuvalla perinteisellä rahoituksella. Huikeita määriä investointivaroja vaaditaan myös yksityiseltä sektorilta. Olisi otettava käyttöön mekanismi, jolla yksityisen sektorin rahoitusvarat ohjataan ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvien kriteerien mukaisesti investointeihin johdonmukaisella tavalla. Pankkiunionia, pääomamarkkinaunionia, kestävä rahoitusta, digitaalista rahoitusta ja pk-yrityksiä koskevat strategiat vahvistavat näin ollen kaikki toisiaan ja edellyttävät varojen kanavoimista tuottavampiin hankkeisiin. ETSK suhtautuu myönteisesti kestävä rahoituksen foorumin perustamiseen ja odottaa sosiaalisen luokitusjärjestelmän kehityksen nopeutuvan.

10. Työllisyysvaikutukset

10.1 Teollinen siirtymä edellyttää usein siirtymistä vanhoista ja perinteisistä valmistusteollisuuden aloista tulevaisuuteen suuntautuvaan toimintaan (myös perinteisillä sektoreilla), joten se voi johtaa keskimääräistä suurempaan työttömyyteen (ainakin tilapäisesti) paikallisesti keskittyneen teollisuuden vähentymisen ja taantuvien alojen monopolisoiman osaamispuheen vuoksi. Kaukonäköisyys ja työntekijöiden edustajien osallistuminen toimiala- ja yritystasolla sekä ennen päätösten tekemistä on olennaisen tärkeää. On ratkaisevan tärkeää, että teollisuuden siirtymään sovellettavat toimintapolitiikat auttavat työntekijöitä ja paikallisyhteisöjä, erityisesti vammaisia työntekijöitä ja muita heikossa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvia työntekijöitä, selviytymään siirtymästä mahdollisimman häiriöttömästi ja maksimoimaan samalla mahdolliset hyödyt.

10.2 Osaaminen

10.2.1 Menestyksellä siirtyminen tulevaisuuden työhön edellyttää työn ja osaamisen kehittämissä politiikan räätälöimistä paikallisiin työmarkkinatilanteisiin. Samalla osaamisen tarjonta on sovitettava osaamisen kysyntään. Tulevaisuuden osaamistarpeiden parempi ennakointi, sekä asianmukainen osaamistarjonta uudelleen koulutuksen ja työntekijöiden osaamisen kehittämisen, myös elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien avulla on yhdistettävä toimintapolitiikkoihin, jotka edistävät investointeja uusiin työllisyyden lähteisiin ja tuottavuuden kasvuun. Teollisuuden tutkimus- ja kehitystyössä on etsittävä erityisesti mahdollisuuksia saavuttaa teknologinen johtoasema, joka puolestaan luo mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Myös teknisillä laiteilla, ammatillisilla järjestöillä ja kansalaisjärjestöillä sekä julkisilla työvoimatoimistoilla on keskeinen rooli uudelleen koulutusohjelmien muodostaman tuen tarjoamisessa.

10.2.2 ETSK muistuttaa, että ihmisten tukeminen oikeudenmukaisessa digitalisaatiossa ja vihreässä siirtymässä alkaa epävirallisen ja arkioppimisen validoinnilla ja varmistamalla, että koulutuskurssit tunnustetaan ja sertifioidaan siten, että epävirallinen ja arkioppiminen voi olla niissä täysipainoinen osa asianomaisen koko tutkintoa ⁽¹⁹⁾.

10.3 Osaamisohjelmassa olisi kiinnitettävä enemmän huomiota avaintaitojen kehitykseen pakollisten opetusohjelmien tai opetus suunnitelmien puitteissa sekä nuorten ja aikuisten oppimiseen.

10.4 Komissio on julkaissut digitaalisen koulutuksen toimintasuunnitelman (2021–2027) ⁽²⁰⁾. Tämän olisi oltava läpileikkaava strategia, joka voisi myös lisätä yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen strategista merkitystä Euroopan tason politiikanaloilla.

⁽¹⁸⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 63

⁽¹⁹⁾ EUVL C 10, 11.1.2021, s. 40

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/deap-factsheet-sept2020_en.pdf

10.5 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa koskeva toimintasuunnitelma

Oikeudenmukaiset siirtymät edellyttävät asianmukaista sosiaalipolitiikkaa hyvien työolojen ja -ehtojen, toimivan kollektiivisen neuvottelumekanismin ja työmarkkinasuhteiden järjestelmän tukemiseksi ja kunnollisen sosiaaliturvan tarjoamista, jolla työntekijöitä autetaan siirtymässä. ETSK esittää eräitä ehdotuksia komission tulevaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa koskevaan toimintasuunnitelmaan liittyen.

10.5.1 ETSK ehdottaa, että komission olisi arvioitava uudelleen asiaankuuluvan EU:n työlaissäädäntöä koskevan säännösten asianmukaisuutta ja vahvistettava sitä, jotta se tukee paremmin työntekijöiden kannalta oikeudenmukaista siirtymää.

10.5.2 Oikeus turvallisuuteen ja terveyteen on kaikkien työntekijöiden perusoikeus riippumatta heidän työsuhteestaan tai liiketoimintamallista, jossa he työskentelevät. ETSK on hyvin huolissaan siitä, että eräät ilmastokysymyksiin liittyvän siirtymän ja digitalisaation synnyttämät uudenlaiset työn muodot voivat jäädä työsuojelua ja työterveyttä koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi digitaalisilla työpaikoilla on jo todettu merkittäviä riskejä, kuten kiristynyt työtahti, stressi ja psykososiaalinen väkivalta⁽²¹⁾. Tulevaisuudessa on myös odotettavissa tekoälyn⁽²²⁾ aiheuttamia onnettomuuksia, jotka meidän on ehkäistävä. ETSK kehottaa sen vuoksi suojelemaan kaikkia EU:n työntekijöitä työterveys- ja turvallisuuslainsäädännöllä⁽²³⁾.

10.5.3 ETSK kannustaa Euroopan komissiota tarkistamaan säännöllisesti yleistä tietosuojaa-asetusta ja siihen liittyviä säädöksiä teknologian kehityksen valossa⁽²⁴⁾.

10.5.4 Kansallisella ja Euroopan tasolla käytävällä työmarkkinaosapuolten välisellä vuoropuhelulla on keskeinen rooli talous-, työ- ja sosiaalipolitiikan muotoilussa. ETSK kannattaa työmarkkinaosapuolten välisen vuoropuhelun puitteissa ja soveltuvalla alueellisella, valtakunnallisella ja Euroopan tasolla sellaisten ”oikeudenmukaista siirtymää” koskevien asianmukaisten toimintalinjojen kehittämistä, joiden avulla otetaan käyttöön toimenpiteitä, joilla hallinnoidaan, muutetaan ja myönnetään vähimmäissuojelua ja annetaan siitä takeet tapauksissa, jolloin työpaikoilla toteutetaan uudelleenjärjestelyjä tai työntekijöiden joukkovähentämisä (teknologisten, väestörakenteellisten tai globalisaatiosta, ilmastonmuutoksesta tai kiertotaloudesta johtuvien) siirtymien vuoksi, mukaan lukien oikeus kollektiiviseen neuvottelumenettelyyn muutosten ennakoinniseksi ja tuen tarjoamiseksi järjestelyjen ja työvoiman vähentämisten kohteena oleville työntekijöille (työntekijöiden joukkovähentämisä koskevan direktiivin mukauttaminen)⁽²⁵⁾.

10.5.5 ETSK toistaa, että työntekijöiden ja heidän edustajiensa kuuleminen ja informoiminen on tarpeen, kun tehdään muutoksia, luodaan uusia teknologioita ja tekoälyjärjestelmiä, jotka voivat johtaa muutoksiin työn organisoinnissa, työn valvonnassa ja hallinnoinnissa sekä työntekijöiden arviointi- ja rekrytointijärjestelmissä. Kaikissa yrityksissä on varmistettava tiedonsaanti- ja kuulemisoikeudet, jolloin sovelletaan asianmukaisesti eurooppalaisia yritysneuvostoja koskevaa direktiiviä, ja EU:n tasolla olisi otettava käyttöön yhdenmukaistettu kehys, joka koskee osallistumista yritysten hallituksen tasolla. ETSK vaatii näin ollen vahvaa ja vankkaa eurooppalaista tiedotus- ja kuulemiskehystä ja työntekijöiden osallistumista⁽²⁶⁾, joka on tärkeä näkökohta kehitettäessä oikeudenmukaisia reittejä tervehdyttämistä ja/tai ekologista siirtymää ja digitalisaatiota varten. Komission olisi edistettävä sellaista sosiaalista vuoropuhelua, jossa työntekijät otetaan mukaan ilmastoperusteiseen siirtymään ja digitalisaatioon kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi tämän järjestelyn tuloksia olisi seurattava komissiossa eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa.

10.5.6 Sosiaalisesti vastuulliselle rakenneuudistukselle ja yritysten muutosten ennakkoinnille tarvitaan puitteet, jotka täydentävät työntekijöiden olemassa olevia tiedotus-, kuulemis- ja osallistumisoikeuksia ja vastaavat Euroopan sosiaalisen mallin keskeisiä osatekijöitä⁽²⁷⁾. ETSK katsoo, että Euroopan komission olisi tarkistettava muutosten ennakkointia ja rakenneuudistusta koskeva EU:n laatukehys ja ehdotettava oikeusperustaa erityisille työntekijöiden osallistumista koskeville puite-ehdoille, jotta voidaan parantaa työntekijöiden osallistumista vihreän kehityksen ohjelman ja digitalisaation haasteiden ratkaisemiseen⁽²⁸⁾.

⁽²¹⁾ ILO (2019), *The Threat of Physical and Psychosocial Violence and Harassment in Digitalized Work*.

⁽²²⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64

⁽²³⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 52

⁽²⁴⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64

⁽²⁵⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1

⁽²⁶⁾ EUVL C 10, 11.1.2021, s. 14

⁽²⁷⁾ EUVL C 161, 6.6.2013, s. 35

⁽²⁸⁾ EUVL C 364, 28.10.2020, s. 1

10.5.7 Toimintasuunnitelmassa olisi asetettava etuuskien vähimmäistaso EU:n tasolla: ETSK on vaatinut toimia vähimmäistulon turvaamiseksi ⁽²⁹⁾, jotta voidaan torjua köyhyyttä ja edistää osallistavia työmarkkinoita. Siksi se on tyytyväinen komission ja neuvoston puheenjohtajavaltion Saksan suunnitelmiin perustaa vähimmäistulojärjestelmiä koskeva eurooppalainen kehys ⁽³⁰⁾. ETSK on suositellut, että tutkitaan mahdollisuutta asettaa kaikkien EU:n jäsenvaltioiden yhteiset vähimmäisvaatimukset työttömyysvakuutukselle ⁽³¹⁾. Komitea on myös perännyt vähimmäispalkkaa ja kollektiivista neuvottelumenettelyä koskevaa eurooppalaista aloitetta ⁽³²⁾ ja on sen vuoksi tyytyväinen ⁽³³⁾ komission aloitteeseen riittävästä vähimmäispalkoista ⁽³⁴⁾.

10.6 Uusi yhteiskuntasopimus

Jotta voitaisiin luoda elpymistä, jossa investoidaan työpaikkoihin ja suojellaan oikeuksia ja toimeentuloon riittävää palkkaa, rakentaa uudelleen vahvat työmarkkinainstituutiot kaikille työntekijöille aiempien sitoumusten mukaisesti ja taata sosiaaliturva, ETSK kehottaa asettamaan oikeudenmukaisen siirtymän elpymisen ytimeen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun avulla ja toimimaan siten, että kansalaisyhteiskunta osallistetaan aktiivisesti auttamaan omalta osaltaan suunnittelemaan sosiaalista, oikeudenmukaista ja osallistavaa teollista siirtymää.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽²⁹⁾ EUVL C 190, 5.6.2019, s. 1

⁽³⁰⁾ Neuvoston päätelmät vähimmäistoimeentuloturvan lujittamisesta köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi covid-19-pandemian aikana ja sen jälkeen.

⁽³¹⁾ EUVL C 97, 24.3.2020, s. 32

⁽³²⁾ EUVL C 429, 11.12.2020, s. 159

⁽³³⁾ EUVL C 364, 28.10.2020, s. 1

⁽³⁴⁾ COM(2020) 682 final

LIITE

Seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat äänestyksessä tukeen vähintään neljänneksen annetuista äänistä, hylättiin keskustelussa (työjärjestyksen 59 artiklan 3 kohta):

a) Kohta 2.1 (muutosehdotus 9)

Muutetaan.

~~2.1 Euroopan parlamentin työllisyys- ja sosiaaliasioiden valiokunta pyysi tätä valmistelevaa lausuntoa panokseksi tulevaan toimintasuunnitelmaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin panemiseksi täytäntöön ja seuraavaan, toukokuussa 2021 Portossa pidettäväksi suunniteltuun EU:n sosiaalialan huippukokoukseen. Tätä valmistelevaa lausuntoa on pyytänyt Euroopan parlamentin työllisyyden ja sosiaaliasioiden valiokunta. Euroopan parlamentin kirjeen mukaan lausunnossa olisi käsiteltävä erityisesti seuraavia aiheita: oikeudenmukainen siirtymä, vihreän kehityksen ohjelma, digitalisaatio, teollisuusstrategia, työllisyyspolitiikka ja sosiaalisen osallisuuden politiikka, jotka ovat keskeisellä sijalla useissa vireillä olevissa ja tulevilla lainsäädäntö- ja muissa asioissa, jotka liittyvät vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 99

Vastaa: 129

Pidättyi äänestämästä: 20

b) Kohta 2.2 (muutosehdotus 10)

Muutetaan.

2.2 Covid-19-pandemia aiheuttaa eurooppalaisille yrityksille ja työntekijöille valtavia taloudellisia ja sosiaalisia ja ~~taloudellisia~~ seurauksia. Monet yritykset ovat romahtamaisillaan, ihmiset menettävät ~~emme~~ työpaikkansa ja kotitaloudet menettävät toimeentulonsa. Huolimatta ennennäkemättömistä taloudellisista pelastustoimenpiteistä, joilla pyritään lieventämään sulkutoimenpiteiden vaikutuksia työpaikkoihin ja yrityksiin, talousennusteet antavat erittäin huolestuttavan kuvan. EU:n talouden ennustetaan supistuvan 8,3 prosenttia vuonna 2020 ja kasvavan 5,8 prosenttia vuonna 2021. Kasvuennuste vuodelle 2021 on myös hieman keväällä ennustettua heikompi⁽¹⁾. Covid-19-pandemia on horjuttanut vakavasti Euroopan taloutta: monet yritykset ovat romahtamaisillaan, menetämme työpaikkoja, kotitaloudet menettävät toimeentulonsa ja terveydenhuoltopalvelut menettävät tehokkuuttaan. Jäsenvaltioilla on ennätyksellisesti velkaa, joka ylittää vahvistetut menosäännöt, ja myös EU:lla on ensimmäistä kertaa historiassa yhteistä velkaa. Emme myöskään tiedä brexitin seurauksia, emmekä tiedä, milloin pandemia päättyy.

Äänestystulos:

Puolesta: 95

Vastaa: 140

Pidättyi äänestämästä: 22

c) Kohta 2.3 (muutosehdotus 11)

Muutetaan.

2.3 Keskeiset toimialat ja sektorit on yksilöitävä ja niitä on tuettava henkilöresurseista aina tutkimukseen asti, ja tuloksena on oltava eurooppalainen teollisuuspolitiikka, jolla suojellaan näitä strategisia sektoreita markkinoilla ja varmistetaan keskeisten resurssien huoltovarmuus. Euroopan teollisuuspolitiikan tulisi toimia ylärakenteena, joka koordinoi kaikkia EU:n eri toimintapolitiikkoja johdonmukaisella ja kattavalla tavalla synergioiden luomiseksi. Tällainen muutos edellyttää, että Euroopan komissio antaa suunnan ja että jäsenvaltioiden toimintapolitiikat yhdenmukaistetaan EU:n toimintalinjojen kanssa. Tämä ei tarkoita mikrotason hallinnointia,

⁽¹⁾ Euroopan komission kesän 2020 talousennuste: "taantuma syvenee ja maiden väliset erot kasvavat".

vaan toimintapolitiikkojen yhdenmukaistamista siten, että ne ovat johdonmukaisia ja edistävät muutoksia. Tämä prosessi on mahdollinen vain, jos kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja työmarkkinaosapuolet osallistuvat siihen aktiivisesti. ~~Ilman EU:n kansalaisten demokraattiseen ja tehokkaaseen osallistumiseen perustuvaa ”sosiaalisen kehityksen ohjelmaa” ei saada aikaan kaikille hyödyllistä vihreän kehityksen ohjelmaa.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 91

Vastaa: 137

Pidättyi äänestämästä: 18

d) UUSI kohta 2.5 (muutosehdotus 13)

Lisätään uusi kohta.

2.5 Paras toimintatapa on täyttää Next Generation EU -välineeseen kohdistuvat odotukset, koska se tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden nopeaan ja muutosvoimaiseen elpymiseen. Sen käynnistäminen ja yhteistyö yksityisen sektorin kanssa olisi asetettava etusijalle.

Äänestystulos:

Puolesta: 97

Vastaa: 136

Pidättyi äänestämästä: 22

e) UUSI kohta 2.6 (muutosehdotus 14)

Lisätään uusi kohta.

2.6 Brexitin aiheuttamat haasteet olisi voitettava pyrkimällä voimakkaasti lujittamaan sisämarkkinoita, jotka luovat yrityksille vakaan ja kilpailua edistävän ympäristön, joka on entistä vahvempi.

Äänestystulos:

Puolesta: 93

Vastaa: 141

Pidättyi äänestämästä: 20

f) Kohta 2.4 (muutosehdotus 15)

Muutetaan.

2.4 Tässä yhteydessä on käytetty ekologiseen ja teknologiseen muutokseen liittyvää termiä ”oikeudenmukainen siirtymä”. ETSK katsoo, että oikeudenmukainen siirtymä on keskeinen osa sekä talousarviopolitiikkaa että elpymissuunnitelmaa, joka edistää vihreämpää eurooppalaista taloutta. Sen vuoksi on tarpeen kehittää kattavampi käsitys oikeudenmukaisesta siirtymästä (hiileen perustuvien talouksien lisäksi), jolla pannaan kaikilta osin täytäntöön Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari⁽²⁾, joka perustuu uuteen yhteiskuntasopimukseen, samalla kun edistetään uudistustyötä uudelleenjakojärjestelmien, ~~Tässä tulisi ottaa perustaksi työ- ja yksityiselämän tasapainon ja sukupuolten tasa-arvon alalla. Erityisen tärkeitä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon kannalta ovat~~ laadukkaat työpaikat kaikille; korkeatasoisen koulutuksen saatavuus erityisesti heikossa asemassa oleville ryhmille, elinikäinen oppiminen mukaan luettuna; terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen yhdenvertainen saatavuus kaikille; sosiaaliturva; sekä heikossa asemassa olevien ryhmien, kuten pitkäaikaistyöttömien, naisten, nuorten, laillisten muuttajien tai vammaisten henkilöiden, osallistaminen. Kaikki nämä tärkeät tavoitteet voidaan saavuttaa vauraan talouden, työnantajien tarjoamien uusien, korkean osaamistason työpaikkojen ja uusien teknologioiden edellyttämien investointien avulla.

(2) Euroopan talous- ja sosiaalikomitean kannanotto Euroopan komission vuoden 2021 työohjelmaan.

Äänestystulos:

Puolesta: 82

Vastaa: 152

Pidättyi äänestämästä: 20

g) Kohta 2.5 (muutosehdotus 16)

Muutetaan.

2.5 Teollisuuden siirtymävaiheen maat ja alueet kohtaavat tyypillisesti haasteita teollisen perustansa nykyaikaistamisessa, työvoiman osaamisen parantamisessa, työpaikkojen menetysten korvaamisessa keskeisillä aloilla ja tulojen kasvua, ylöspäin tapahtuvaa lähentymistä ja epäsuotuisan väestökehityksen kompensoimista rajoittavan alhaisen tuottavuuden parantamisessa. Kaiken kaikkiaan ne hyötyisivät viherryttämisestä ja teknologisesta edistymisestä ja siihen liittyvästä kehityksestä, mutta eräät paikkakunnat ja tietyt väestöryhmät, erityisesti heikossa asemassa olevat ihmiset, kuten vammaiset henkilöt, vanhukset, romanit ja lailliset muuttajat, ovat vaarassa tulla jätetyksi muista jälkeen. Pitkän aikavälin muutoksiin liittyviin haasteisiin vastaaminen edellyttää, että poliittiset päätöksentekijät, työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja kyseisten maiden ja alueiden keskeiset sidosryhmät ennakoivat muutosta ja hallitsevat siirtymävaihetta aktiivisesti. Työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu, tiedottaminen, työntekijöiden ja ~~heitä edustavien järjestöjen~~ kuuleminen ja näiden osallistuminen, myös päätöksentekoprosessien elimissä (johtokunnat ja hallintoneuvostot), ovat keskeisessä asemassa, kun käsitellään yritysten päätöksentekoa ja vaikutetaan siihen, jotta siirtymiä voidaan hallita tulevaisuuteen suuntaavalla tavalla. ETSK kehottaa komissiota vahvistamaan ja kehittämään sosiaalista ulottuvuutta tulevassa päivitettyssä teollisuusstrategiassa.

Äänestystulos:

Puolesta: 92

Vastaa: 152

Pidättyi äänestämästä: 17

h) Kohta 2.6 (muutosehdotus 17)

Muutetaan.

2.6 Pandemiakriisin käsittely ja menestyksekkään teollisen muutoksen mahdollistaminen on kaikkien sidosryhmien etujen mukaista, ja se edellyttää yhteisiä ponnisteluja ja yhteisiä tavoitteita (kuten yritysten pitkäjänteistä kehittämistä) sekä tehokasta työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua luottamuksen ilmapiirissä ja myönteistä asennetta. ETSK katsoo, että hyvä ja niin muodoin kestäväpohjainen liiketoiminnanhallinta ~~on~~, johon liittyy yhteinen muutosennakointi, on menestyksen avain perustuttava sisämarkkinoiden koeteltuihin oikeudellisiin vähimmäisvaatimuksiin, ja työntekijöiden on päästävä ilmaisemaan mielipiteensä informoimien, kuulemisen ja työntekijöiden yrityksen johtokuntiin osallistamisen kautta.

Äänestystulos:

Puolesta: 90

Vastaa: 151

Pidättyi äänestämästä: 18

i) Kohta 2.7 (muutosehdotus 18)

Muutetaan.

2.7 Digitalisaatio ja automaatio vaikuttavat talouteen ja yhteiskuntaan sekä myönteisesti että kielteisesti. Tämä siirtymä edellyttäisi toimintamalleja, jotka seuraavat sääntelyä, joka seuraa teknologian muutosvauhtia ja muutoksen ennakointia kutsumalla esimerkiksi työmarkkinaosapuolet mukaan. Eurooppalaiset työpaikkaneuvostot (EWC) ja eurooppayhtiöiden (SE) työpaikkaneuvostot voivat toimia myönteisenä esimerkkinä työntekijöiden pakollisesta rajatylittävästä osallistamisesta intressien tasapainottamiseen ja ratkaisujen etsimiseen sosiaalisen kumppanuuden hengessä. Tähän ~~kuuluu~~ kuuluvat työntekijöiden ammatillisen koulutuksen takaaminen ja

kollektiivinen neuvottelumenettely tai muut sosiaaliset sopimukset työn riippumattomuuden tukemiseksi ja työn ja yksityiselämän hyvän tasapainon varmistamiseksi. Digitalisaatio ja internet-talous ovat myös johtaneet uusien työn muotojen syntymiseen, kuten alustatyöhön, jossa työntekijöillä ei ole minkäänlaista sosiaali- tai työsuhteturvaa, ja he työskentelevät usein hyvin epävarmoin ehdoin ja epäselvässä asemassa. Heidän työolonsa ja ehtonsa ja asemansa on yhdenmukaistettava Euroopan tasolla oikeudenmukaisen liikkuvuuden ja sisämarkkinoiden yhdentymisen edistämiseksi⁽³⁾. Tämän vuoksi ETSK katsoo, että työntekijöille on luotava oikeusvarmuus määrittelemällä työvoiman oikeudellinen asema digitaalisessa alustataloudessa. Sosiaaliturvan heikko tai olematon saatavuus aiheuttaa kustannuksia paitsi työntekijöille myös sosiaaliturvajärjestelmille.

Äänestystulos:

Puolesta: 88

Vastaa: 149

Pidättyi äänestämästä: 24

j) Kohta 2.8 (muutosehdotus 19)

Muutetaan.

2.8 Digitaaliseen muutokseen liittyy myös potentiaalisia riskejä muun muassa rahoitusjärjestelmän vakauden, talousrikollisuuden ja kuluttajansuojan suhteen. Nämä riskit voivat kasvaa entisestään EU:n pilkkoutuneen sääntely-ympäristön ja alan sääntelyn maailmanlaajuisen epätasaisen kehityksen vuoksi. ETSK katsookin, että EU:n on luotava kattava ja vakaa sääntelykehys tällä alalla. Se suosittelee myös, että verotuksen alalla olisi päästävä maailmanlaajuiseen ratkaisuun OECD:n tasolla vuoden 2021 aikana EU jatkaa suurten digitaalisten yritysten verotusta koskevaa hankettaan⁽⁴⁾.

Äänestystulos:

Puolesta: 89

Vastaa: 149

Pidättyi äänestämästä: 22

k) Kohta 5.2 (muutosehdotus 21)

Muutetaan.

5.2 Keskeisten paikallisten tai alueellisten sidosryhmien tiivis yhteistyö on olennaisen tärkeää kestäväpohjaisimpien sovellusten yksilöimiseksi ja sosioekonomisen kehityksen maksimoimiseksi. Työmarkkinaosapuolten työehtosopimuksiin perustuvat hyvät käytännöt kaikilla tasoilla tai muut työmarkkinavuoropuhelun muodot, joilla luodaan tasapuoliset toimintaedellytykset toimialalla tai alueella aktiivisille taloudellisille kilpailijoille, ovat mittapuuna edistettäessä oikeudenmukaisen siirtymän strategiaa hilestä irtautumisen ja muiden ilmastopoliittisten tavoitteiden osalta⁽⁵⁾.

Äänestystulos:

Puolesta: 93

Vastaa: 146

Pidättyi äänestämästä: 19

⁽³⁾ ETSK:n lausunto (asiakokonaisuus SOC/645) aiheesta "Oikeudenmukainen työ alustataloudessa".

⁽⁴⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Veropetosten, veronkierron ja rahanpesun torjunta".

⁽⁵⁾ Puitesopimus hiilikaivostoiminnan oikeudenmukaisesta siirtymisestä ja kaivosyhteisöjen kestävästä kehityksestä vuosina 2019–2027 (Espanja); Ilmastomyönteiset työpaikat (Portugali); Työmarkkinaosapuolten sopimus oikeudenmukaisesta siirtymästä ja ilmastomuutoksesta (Kreikka); Thyssenkrupp Steel Europe: Future Pact for Steel 20–30 (Saksa, maaliskuu 2020).

l) Kohta 6.2 (muutosehdotus 22)

Muutetaan.

6.2 Yksi keskeisistä hallintojärjestelyistä sosiaalisesti oikeudenmukaisten siirtymien täytäntöönpanossa ja seurannassa on eurooppalainen ohjausjakso. On erittäin tärkeää, että EU:n ja jäsenvaltioiden käytäntöjä arvioidaan jatkuvasti ja kausittaisesti sosiaalisella ja taloudellisella tasolla sekä ympäristön kannalta. Eurooppalainen ohjausjakso on vähitellen saanut sosiaalisemman ulottuvuuden, mutta sen makrotaloudelliset ja finanssipoliittiset ulottuvuudet ovat edelleen vallitsevia. ~~ETSK ehdottaakin, että eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisällytetään uusia, parannettuja, mitattavissa olevia ja täydentäviä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöön liittyviä indikaattoreita, joilla valvotaan ja seurataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin ja sen periaatteiden kaikkia näkökohtia sekä kestävän kehityksen 17:ää tavoitetta⁽⁶⁾. Lisäksi luodaan synergioita sosiaali-indikaattoreiden tulostaulun kanssa ottamalla käyttöön kestäväpohjaisen hyvinvointitalouden käsite kaikille⁽⁷⁾ yhdessä kohdennettujen maakohtaisten sosiaali- ja ympäristösuositusten kanssa⁽⁸⁾. Ohjausjakso on nyt myös suunniteltu uudelleen siten, että elpymistä voidaan tukea lisätoimilla, joiden ETSK toivoo voivan myös auttaa koko EU:n hallintomekanismin vahvistamisessa uudistamisessa ja saamaan sen toimimaan johtavana voimana pyrittäessä demokratian edistämiseen säilymiseen ja ylöspäin tapahtuvaan lähentymiseen EU:ssa.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 87

Vastaan: 148

Pidättyi äänestämästä: 21

m) Kohta 6.4 (muutosehdotus 23)

Muutetaan.

6.4 Lisäksi talous- ja sosiaalishallinnon institutionaalisen epätasapainon korjaamiseksi ETSK suosittelee tasapainoisen ”kultaisen säännön”⁽⁹⁾ käyttämistä keskipitkän aikavälin rahoitusvakautta vaarantamatta sovellettaessa EU:n finanssipoliittisia sääntöjä, jolloin perustellut julkiset investoinnit irrotetaan alijäämälaskelmista ja nykyisten ja tulevien velkatasojen pohjan kestävyuden ottamista huomioon, jotta pystytään takaamaan nykyaikainen terveydenhuolto-, ympäristö-, koulutus- ja teknologiainfrastruktuuri ja välttämään ennennäkemätön taantuma⁽¹⁰⁾.

Äänestystulos:

Puolesta: 87

Vastaan: 159

Pidättyi äänestämästä: 16

n) Kohta 9.3 (muutosehdotus 24)

Muutetaan.

9.3 ETSK kehottaa neuvostoa ja Euroopan parlamenttia vahvistamaan liiketoimintaympäristöä sekä lisäämään rahoitusta ja suuntaamaan sitä riittävästi vuosien 2021–2027 monivuotisen rahoituskehiksen investointitarpeisiin todellisen ja radikaalin vihreän ja siirtymän ja digitalisaation toteuttamiseksi. Jotta rahoitus olisi riittävä, ETSK kannattaa myös omien varojen valikoiman laajentamisen ~~vaikutusten analysoimista ja mahdollisesti EU:n päästökauppajärjestelmästä, hiilidioksidipäästöjen tullimekanismista ja digitaaliverosta saatavien tulojen digitaalisten palvelujen veron, yhteisen yhdistetyn yhteisöveropohjan ja finanssitransaktioveron sisällyttämistä tuohon valikoimaan~~⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Vuotuinen kestävä kasvun strategia 2020”, EUVL C 120, 14.4.2020, s. 1

⁽⁷⁾ Charveriat, C. & Bodin, E. (2020), *Delivering the Green Deal: the role of a reformed European Semester within a new sustainable economy strategy*

⁽⁸⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari – täytäntöönpanon alkuvaiheen arviointi ja suosituksia tulevaisuutta varten”, EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1

⁽⁹⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1

⁽¹⁰⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 1

⁽¹¹⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 106

Äänestystulos:

Puolesta: 91

Vastaa: 157

Pidättyi äänestämästä: 13

o) Kohta 9.4 (muutosehdotus 25)

Muutetaan.

9.4 Nykyisellä ohjelmakaudella Euroopan rakenne- ja investointirahastoista tukea saaneisiin suuriin yrityksiin sovellettavissa säännöissä säädetään, että niiden on maksettava kyseinen rahoitusosuus takaisin, jos kymmenen vuoden kuluessa niiden saaman tuen lopullisesta maksamisesta tuotantotoiminta tapahtuu unionin ulkopuolella (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1303/2013 71 artiklan 2 kohta). ETSK katsoo, että tulevan ohjelmakauden säännöksiä on vahvistettava, jotta voidaan edistää tuotannon palauttamista ja taata yhteenkuuluvuus strategisen riippumattomuuden hengessä, säilyttää tuottava rakenne tai kapasiteetti, edistää työllisyyttä ja kestäväpohjaisempaa "alueellista kehitystä".

Äänestystulos:

Puolesta: 89

Vastaa: 149

Pidättyi äänestämästä: 19

p) Kohta 9.5 (muutosehdotus 26)

Muutetaan.

9.5 ETSK kannattaa myös EU:n julkisen talouden ohjausjärjestelmän parantamista, kestävyysriskien huomioimista ja vihreän budjetoinnin hyvistä käytännöistä ja finanssipoliittisten suunnitelmien tarkastelusta oppimista. Lisäksi saatetaan tarvita tarvitaan verokannustimia, jotta yritykset ja yksityishenkilöt saadaan motivoimaan yrityksiä ja yksityishenkilöitä investoimaan yhteiskunnallisesti vaikuttaviin vihreisiin hankkeisiin ⁽¹²⁾. Tällaisia tukia olisi arvioitava huolellisesti kustannus-hyötyanalyysissä.

Äänestystulos:

Puolesta: 93

Vastaa: 154

Pidättyi äänestämästä: 16

q) Kohta 9.6 (muutosehdotus 27)

Muutetaan.

9.6 Haasteet, joita Euroopalla on edessään siirryttäessä vihreään ja digitaaliseen talouteen, edellyttävät valtavia investointeja, joita ei pystytä toteuttamaan julkisilla varoilla ja pelkästään pankkilainoihin perusteisella rahoituksella. Huikeita määriä investointivaroja vaaditaan myös yksityiseltä sektorilta kaikenlaisia yksityisiä varoja investoidaan vuosittain haitalliseen taloudelliseen toimintaan kaikilla teollisuudenaloilla, mikä saattaa lopulta johtaa siihen, että omaisuuserät menettävät arvonsa (sunk assets). Olisi otettava käyttöön mekanismi, jolla yksityisen sektorin rahoitusvarat ohjataan ympäristöön, yhteiskuntaan ja hyvään hallintotapaan liittyvien kriteerien mukaisiin investointeihin johdonmukaisella tavalla. Pankkiunionia, pääomamarkkinaunionia, kestävä rahoitusta, digitaalista rahoitusta ja pk-yrityksiä koskevat strategiat vahvistavat näin ollen kaikki toisiaan ja edellyttävät varojen kanavoimista tuottavampiin hankkeisiin. ETSK suhtautuu myönteisesti kestävä rahoituksen foorumin perustamiseen ja odottaa sosiaalisen luokitusjärjestelmän kehityksen nopeutuvan.

(12) EUVL C 311, 18.9.2020, s. 63

Äänestystulos:

Puolesta: 74

Vastaa: 154

Pidättyi äänestämästä: 31

r) Kohta 10.1 (muutosehdotus 28)

Muutetaan.

~~10.1 Teollinen siirtymä edellyttää usein siirtymistä vanhoista ja perinteisistä valmistusteollisuuden aloista tulevaisuuteen suuntautuvaan toimintaan (myös perinteisillä sektoreilla), joten se voi johtaa keskimääräistä suurempaan työttömyyteen (ainakin tilapäisesti) paikallisesti keskittyneen teollisuuden vähentymisen ja taantuvien alojen monopolisoiman osaamispuhjan vuoksi. Kaukonäköisyys ja työntekijöiden edustajien osallistuminen toimiala- ja yritystasolla sekä ennen päätösten tekemistä on olellaisen tärkeää. On ratkaisevan tärkeää, että teollisuuden siirtymään sovellettavat toimintapolitiikat auttavat työntekijöitä ja paikallisyhteisöjä, erityisesti vammaisia työntekijöitä ja muita heikossa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvia työntekijöitä, selviytymään siirtymästä mahdollisimman häiriöttömästi ja maksimoimaan samalla mahdolliset hyödyt.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 88

Vastaa: 149

Pidättyi äänestämästä: 17

s) Kohdat 10.5, 10.5.1, 10.5.2, 10.5.3, 10.5.4, 10.5.5, 10.5.6, 10.5.7 (muutosehdotus 30)

Poistetaan kohdat kokonaisuudessaan.

~~10.5 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa koskeva toimintasuunnitelma~~

~~Oikeudenmukaiset siirtymät edellyttävät asianmukaista sosiaalipolitiikkaa hyvien työolojen ja ehtojen, toimivan kollektiivisen neuvottelumekanismin ja työmarkkinasuhteiden järjestelmän tukemiseksi ja kunnollisen sosiaaliturvan tarjoamista, jolla työntekijöitä autetaan siirtymässä. ETSK esittää eräitä ehdotuksia komission tulevaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa koskevaan toimintasuunnitelmaan liittyen.~~

~~10.5.1 ETSK ehdottaa, että komission olisi arvioitava uudelleen asiaankuuluvan EU:n työlaainsäädäntöä koskevan säännösten asianmukaisuutta ja vahvistettava sitä, jotta se tukee paremmin työntekijöiden kannalta oikeudenmukaista siirtymää.~~

~~10.5.2 Oikeus turvallisuuteen ja terveyteen on kaikkien työntekijöiden perusoikeus riippumatta heidän työsuhteestaan tai liiketoimintamallista, jossa he työskentelevät. ETSK on hyvin huolissaan siitä, että eräät ilmastokysymyksiin liittyvän siirtymän ja digitalisaation synnyttämät uudenlaiset työn muodot voivat jäädä työsuojelua ja työterveyttä koskevien säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Lisäksi digitaalisilla työpaikoilla on jo todettu merkittäviä riskejä, kuten kiristynyt työtahti, stressi ja psykososiaalinen väkivalta⁽¹³⁾. Tulevaisuudessa on myös odotettavissa tekoälyn⁽¹⁴⁾ aiheuttamia onnettomuuksia, jotka meidän on ehkäistävä. ETSK kehottaa sen vuoksi suojelemaan kaikkia EU:n työntekijöitä työterveys- ja turvallisuuslainsäädännöllä⁽¹⁵⁾.~~

⁽¹³⁾ ILO (2019) The Threat of Physical and Psychosocial Violence and Harassment in Digitalized Work.

⁽¹⁴⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64.

⁽¹⁵⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 52.

10.5.3 ETSK kannustaa Euroopan komissiota tarkistamaan säännöllisesti yleistä tietosuoja-asetusta ja siihen liittyviä säädöksiä teknologian kehityksen valossa ⁽¹⁶⁾.

10.5.4 Kansallisella ja Euroopan tasolla käytävällä työmarkkinaosapuolten välisellä vuoropuhelulla on keskeinen rooli talous-, työ- ja sosiaalipolitiikan muotoilussa. ETSK kannattaa työmarkkinaosapuolten välisen vuoropuhelun puitteissa ja soveltuvalla alueellisella, valtakunnallisella ja Euroopan tasolla sellaisten "oikeudenmukaisista siirtymästä" koskevien asianmukaisten toimintalinjojen kehittämistä, joiden avulla otetaan käyttöön toimenpiteitä, joilla hallinnoidaan, muutetaan ja myönnetään vähimmäissuojelua ja annetaan siitä takeet tapauksissa, jolloin työpaikoilla toteutetaan uudelleenjärjestelyjä tai työntekijöiden joukkovähentämissä (teknologisten, väestörakenteellisten tai globalisaatiosta, ilmastonmuutoksesta tai kiertotaloudesta johtuvien) siirtymien vuoksi, mukaan lukien oikeus kollektiiviseen neuvottelumenettelyyn muutosten ennakoinniseksi ja tuen tarjoamiseksi järjestelyjen ja työvoiman vähentämisten kohteena oleville työntekijöille (työntekijöiden joukkovähentämissä koskevan direktiivin mukauttaminen) ⁽¹⁷⁾.

10.5.5 ETSK toistaa, että työntekijöiden ja heidän edustajiensa kuuleminen ja informoiminen on tarpeen, kun tehdään muutoksia, luodaan uusia teknologioita ja tekoälyjärjestelmiä, jotka voivat johtaa muutoksiin työn organisoimisissa, työn valvonnassa ja hallinnoimisissa sekä työntekijöiden arviointi- ja rekrytointijärjestelmissä. Kaikissa yrityksissä on varmistettava tiedonsaanti- ja kuulemisoikeudet, jolloin sovelletaan asianmukaisesti eurooppalaisia yritysneuvostoja koskevia direktiivejä, ja EU:n tasolla olisi otettava käyttöön yhdenmukaistettu kehys, joka koskee osallistumista yritysten hallituksen tasolla. ETSK vaatii näin ollen vahvaa ja vankkaa eurooppalaista tiedotus- ja kuulemiskehystä ja työntekijöiden osallistumista ⁽¹⁸⁾, joka on tärkeä näkökohta kehitettäessä oikeudenmukaisia reittejä tervehdyttämistä ja/tai ekologista siirtymää ja digitalisaatiota varten. Komission olisi edistettävä sellaista sosiaalista vuoropuhelua, jossa työntekijät otetaan mukaan ilmastoperusteiseen siirtymään ja digitalisaatioon kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi tämän järjestelyn tuloksia olisi seurattava komissiossa eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa.

10.5.6 Sosiaalisesti vastuulliselle rakenneuudistukselle ja yritysten muutosten ennakoinnille tarvitaan puitteet, jotka täydentävät työntekijöiden olemassa olevia tiedotus-, kuulemis- ja osallistumisoikeuksia ja vastaavat Euroopan sosiaalisen mallin keskeisiä osatekijöitä ⁽¹⁹⁾. ETSK katsoo, että Euroopan komission olisi tarkistettava muutosten ennakointia ja rakenneuudistusta koskeva EU:n laatukehys ja ehdotettava oikeusperustaa erityisille työntekijöiden osallistumista koskeville puitte-ehdoille, jotta voidaan parantaa työntekijöiden osallistumista vihreän kehityksen ohjelman ja digitalisaation haasteiden ratkaisemiseen ⁽²⁰⁾.

10.5.7 Toimintasuunnitelmassa olisi asetettava etuuksien vähimmäistaso EU:n tasolla: ETSK on vaatinut toimia vähimmäistulon turvaamiseksi ⁽²¹⁾, jotta voidaan torjua köyhyyttä ja edistää osallistavia työmarkkinoita. Siksi se on tyytyväinen komission ja neuvoston puheenjohtajavaltion Saksan suunnitelmiin perustaa vähimmäistulojärjestelmiä koskeva eurooppalainen kehys ⁽²²⁾. ETSK on suositellut, että tutkitaan mahdollisuutta asettaa kaikkien EU:n jäsenvaltioiden yhteiset vähimmäisvaatimukset työttömyysvakuutukselle ⁽²³⁾. Komitea on myös perännyt vähimmäispalkkaa ja kollektiivista neuvottelumenettelyä koskevaa eurooppalaista aloitetta ⁽²⁴⁾ ja on sen vuoksi tyytyväinen ⁽²⁵⁾ komission aloitteeseen riittävästä vähimmäispalkoista ⁽²⁶⁾.

Äänestystulos:

Puolesta: 93

Vastaa: 149

Pidätty äänestämästä: 17

⁽¹⁶⁾ EUVL C 47, 11.2.2020, s. 64.

⁽¹⁷⁾ EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1.

⁽¹⁸⁾ ETSK:n lausunto (asiakokonaisuus SOC/644) aiheesta "Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu taloudellisen kestävyuden ja häiriönsietokyvyn edistäjänä" (annettu 29. lokakuuta 2020, ei vielä julkaistu).

⁽¹⁹⁾ EUVL C 161, 6.6.2013, s. 35.

⁽²⁰⁾ ETSK:n päätöslauselma "Euroopan komission vuoden 2021 työohjelmaa koskeva komitean kannanotto"

⁽²¹⁾ EUVL C 190, 5.6.2019, p. 1.

⁽²²⁾ Neuvoston päätelmät vähimmäistoimeentuloturvan lujittamisesta köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseksi covid-19-pandemian aikana ja sen jälkeen.

⁽²³⁾ EUVL C 97, 24.3.2020, s. 32.

⁽²⁴⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Kohtuulliset vähimmäispalkat kaikkialle Eurooppaan"

⁽²⁵⁾ ETSK:n päätöslauselma "Euroopan komission vuoden 2021 työohjelmaa koskeva komitean kannanotto"

⁽²⁶⁾ COM(2020) 682 final.

t) Kohta 10.6 (muutosehdotus 31)

Poistetaan kohta kokonaisuudessaan.

10.6 Uusi yhteiskuntasopimus

~~Jotta voitaisiin luoda elpymistä, jossa investoidaan työpaikoihin ja suojellaan oikeuksia ja toimeentuloon riittävää palkkaa, rakentaa uudelleen vahvat työmarkkinainstituutiot kaikille työntekijöille aiempien sitoumusten mukaisesti ja taata sosiaaliturva, ETSK kehottaa asettamaan oikeudenmukaisen siirtymän elpymisen ytimeen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun avulla ja toimimaan siten, että kansalaisyhteiskunta osallistetaan aktiivisesti auttamaan omalta osaltaan suunnittelemaan sosiaalista, oikeudenmukaista ja osallistavaa teollista siirtymää.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 85

Vastaa: 146

Pidättyi äänestämästä: 19

u) Kohta 1.1 (muutosehdotus 1)

Muutetaan.

~~1.1 Euroopan vihreään ja digitaaliseen talouteen siirtymiselle on useita edellytyksiä kestäväällä pohjalla olevan, oikeudenmukaisen ja sosiaalisesti hyväksyttävän tulevaisuuden saavuttamiseksi Euroopassa. Uusi tilanne on kuitenkin otettava huomioon. Covid-19-pandemia on iskenyt Euroopan talouteen ankarasti: monet yritykset kaatuvat, työpaikkoja menetetään, kotitaloudet menettävät elantonsa ja terveydenhuoltopalvelut heikkenevät. Pandemia on lisännyt tarvetta siihen, että työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunta osallistuvat laajemmin ja tiiviimmin poliittiseen toimintaan kaikilla tasoilla, sekä siihen, että Euroopan tasolla on realistiset puitteet vahva sääntelykehys ja normit erityisesti sosiaalipolitiikan alalla, kun otetaan huomioon jäsenvaltioiden erityispiirteet ja toimivallan jakautuminen EU:n ja jäsenvaltioiden välillä sekä toissijaisuusperiaate. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoa varten tarkoitettulla toimintasuunnitelmalla olisi oltava merkittävä rooli tässä työssä.~~

Äänestystulos:

Puolesta: 90

Vastaa: 146

Pidättyi äänestämästä: 18

v) UUSI kohta 1.5 (muutosehdotus 4)

Lisätään uusi kohta.

1.5 Paras toimintatapa on täyttää Next Generation EU -välineeseen kohdistuvat odotukset, koska se tarjoaa ainutlaatuisen tilaisuuden nopeaan ja muutosvoimaiseen elpymiseen. Sen käynnistäminen ja yhteistyö yksityisen sektorin kanssa olisi asetettava etusijalle.

Äänestystulos:

Puolesta: 97

Vastaa: 136

Pidättyi äänestämästä: 22

w) **UUSI kohta 1.6 (muutosehdotus 5)**

Lisätään uusi kohta.

1.6 Brexitin aiheuttamat haasteet olisi voitettava pyrkimällä voimakkaasti lujittamaan sisämarkkinoita, jotka luovat yrityksille vakaan ja kilpailua edistävän ympäristön, joka on entistä vahvempi.

Äänestystulos:

Puolesta: 93
Vastaaan: 141
Pidättyi äänestämästä: 20

x) **Kohta 1.4 (muutosehdotus 6)**

Muutetaan.

1.4 Selviytymiskykyinen, kestäväällä pohjalla oleva, oikeudenmukainen ja vauras Eurooppa edellyttää johtomukaista sääntelykehystä, jolla voidaan tehostaa oikeudenmukaista siirtymäprosessia ottaen samalla huomioon sen eettiset vaikutukset ja yleiset edut, kuten kuluttajansuoja, terveys, turvallisuus ja laatu. ETSK suosittelee, että eurooppalaiset ja kansalliset instituutiot ottavat käyttöön uusia hallintorakenteita, joilla voidaan varmistaa paikallistalouden, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisyhteiskunnan aktiivinen osallistuminen oikeudenmukaisten toimenpiteiden suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sen varmistamiseksi, että siirtymät ovat sosiaalisesti oikeudenmukaisia. Yksi keskeisistä hallintojärjestelyistä sosiaalisesti oikeudenmukaisten siirtymien täytäntöönpanossa ja seurannassa on eurooppalainen ohjausjakso. ETSK suosittelee, että eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisällytetään uusia, parannettuja, mitattavissa olevia ja täydentäviä sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöä koskevia indikaattoreita, joilla valvotaan ja seurataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteita.

Äänestystulos:

Puolesta: 80
Vastaaan: 145
Pidättyi äänestämästä: 16

y) **Kohta 1.8 (muutosehdotus 8)**

Muutetaan.

1.8 ETSK suhtautuu myönteisesti tulossa olevaan toimintasuunnitelmaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanemiseksi. Asiaa koskeva EU:n työpolitiikka- ja lainsäädäntöä olisi vahvistettava, jotta työntekijöille oikeudenmukaista siirtymää voitaisiin tukea paremmin. Toimintasuunnitelmassa olisi asetettava vähimmäistaso EU:n tason oikeuksille, joita ovat muun muassa oikeus terveysteen ja turvallisuuteen, joka kattaa kaikki työntekijät ja uudentyyppiset työt, tiedottaminen, kuuleminen, yhteispäätökset ja osallistuminen oikeudet, jotka eivät rajoitu siirtymätilanteisiin, taitojen kehittämisen oikeudet, työttömyysvakuutuksen vähimmäisvaatimukset, vähimmäispalkka ja kollektiivinen neuvottelumenettely tai muut sopimusmuodot jäsenvaltioiden toimivallan mukaisesti.

Äänestystulos:

Puolesta: 98
Vastaaan: 148
Pidättyi äänestämästä: 17

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Julkisia palveluja koskevat periaatteet demokraattisen järjestyksen vakauden turvaamiseksi”

(puheenjohtajavaltio Saksan pyytämä valmisteleva lausunto)

(2021/C 56/03)

Esittelijä: **Christian MOOS (DE–III)**

Toinen esittelijä: **Philip VON BROCKDORFF (MT–II)**

Neuvoston puheenjohtajavaltion Saksan 18.2.2020 päivätty kirje lausuntopyyntö

Oikeusperusta EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla

Työvaliokunnan päätös 17.3.2020

Vastaava jaosto Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus

Hyväksyminen jaostossa 11.11.2020

Hyväksyminen täysistunnossa 2.12.2020

Täysistunnon nro 556

Äänestystulos 220/0/15

(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)

1. Tiivistelmä

1.1 EU:n neuvoston puheenjohtajavaltio Saksa on pyytänyt ETSK:ta antamaan lausunnon EU:n jäsenvaltioiden julkisia palveluja koskevista periaatteista, joita on sovellettava, jotta voidaan taata demokratian tärkeimmät perusarvot ja oikeusvaltioperiaate, sekä siitä, miten nämä periaatteet toimivat kriisiaikana demokratian ja oikeusvaltion automaattisina vakauttajina.

1.2 EU:ssa on ollut viimeisten yli kymmenen vuoden aikana useita vakavia kriisejä: terrorismin torjunta, maailmanlaajuiset finanssi-, velka- ja talouskriisit, unionin yhteisen turvapaikkajärjestelmän kriisi, ympäristö- ja ilmastokriisi sekä covid-19-pandemia. Tehokkailla julkisilla palveluilla on ratkaiseva rooli kriisien hallinnassa, sillä ne takaavat yleisen turvallisuuden ja toimitusvarmuuden huolehtimalla palvelujen saannista yhtäläisen saatavuuden ja yleiskattavuuden periaatteen pohjalta.

1.3 Osassa näitä poikkeustilanteita on jouduttu tilapäisesti rajoittamaan perusoikeuksia poikkeustilan nojalla. Jotta voidaan taata, että tällaiset toimenpiteet ovat perusteltuja ja oikeasuhtaisia, julkisten palvelujen haasteena on tasapainotella perusoikeuksien rajoittamisen ja oikeusvaltioperiaatteen täytäntöönpanon ja kaiken hallinnollisen toiminnan laillisuuden varmistamisen välillä.

1.4 Julkiset palvelut voivat myös suojata demokratiaan ja oikeusvaltioon kaikkialla maailmassa ja myös EU:ssa kohdistuvilta uhilta kieltäytymällä noudattamasta laittomia ohjeita ja ylläpitämällä eurooppalaisia arvoja ja oikeusvaltioperiaatetta. Julkiset palvelut, joissa noudatetaan peruseriaatteita eli objektiivisuutta, lahjomattomuutta ja avoimuutta, muiden kunnioittamista ja sitoumusta toimia Euroopan unionin ja sen kansalaisten hyväksi, ovat demokratian tukipilareita ja suojavalli populismia vastaan.

1.5 Jotta voidaan taata, että julkiset palvelut toimivat Euroopassa automaattisena vakauttajana kaikissa kriisitilanteissa, EU:n perussopimuksissa vahvistettujen eurooppalaisten arvojen, EU:n perusoikeuskirjan, Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jäsenvaltioiden kansallisten perustuslaillisten perus- ja ihmisoikeuksien takeiden sekä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 14 artiklassa tarkoitettuihin yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvien unionin yhteisten arvojen, jotka on määritetty Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) pöytäkirjassa N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista, on ohjattava hallintoa Euroopan tasolla ja kaikissa EU:n jäsenvaltioissa niiden perustuslakien mukaisesti.

1.6 ETSK korostaa lisäksi, että toimivien julkisten palvelujen tarjoamiseksi kaikilla tasoilla kaikkialla EU:ssa on turvattava tarvittava osaaminen, henkilöstö ja tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit sekä asianmukaiset työolot ja -ehdot, riittävä palkka ja mahdollisuudet työmarkkinavuoropuheluun virkamiehille, jotta nämä voivat hoitaa heille annetut tehtävät ja jotta palvelut voivat toimia automaattisena vakauttajana.

1.7 Jäsenvaltiot ovat yksin vastuussa julkisista palveluistaan, jotka ne järjestävät perinteisesti soveltamiensa periaatteiden ja valtiosääntöjensä mukaisesti. Tähän puuttumatta ETSK peräänkuuluttaa tehokasta EU:n lainsäädäntökehystä (seuraamuksineen), joka takaa demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen tinkimättömän noudattamisen kaikissa jäsenvaltioissa nk. Kööpenhaminan kriteerien mukaisesti. Nämä kriteerit ovat välttämätön perusta hyvälle hallinnolle EU:ssa ja sen jäsenvaltioissa.

2. Kysymyksiä, määritelmiä ja lausunnon tavoitteet

2.1 Euroopan unionissa ei ole yhtä ainoaa määritelmää ”julkiselle palvelulle”. Tässä lausunnossa ETSK pitää julkisina palveluina erilaisia julkisen vallan alaan kuuluvia ja hallinnollisia julkisia palveluja sekä teollisuuteen ja kauppaan liittyviä valtakunnallisia, alueellisia ja kunnallisia, yleistä etua palvelevia julkisia palveluja.

2.2 Julkisilla palveluilla turvataan demokraattiset perusarvot, joihin kuuluvat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, kansanvalta, toimivallan jako, oikeuslaitoksen riippumattomuus, hallituksen vastuuvollisuus, monipuoluejärjestelmä, sananvapaus ja vastustamisoikeus, tiedotusvälineiden vapaus, syrjimättömyys, vähemmistöjen oikeudet ja hallintotoimien lainmukaisuus. EU:ssa nämä arvot on määritelty eurooppalaisiksi arvoiksi SEU-sopimuksen 2 artiklassa (ja perusoikeuskirjassa).

2.3 ”Automaattisen vakauttajan” käsite on lainattu talousteoriasta. Käsitteen määritelmää mukailien julkisia palveluja koskevia periaatteita pidetään automaattisina vakauttajina, jotka takaavat demokratian keskeiset perusarvot erityisesti kriisi aikana.

2.4 Tämän lausunnon tarkoituksena on määrittää perusteita ja muotoilla Euroopan tason suosituksia, jotta kansallisen lainsäädännön alaan kuuluvat julkiset palvelut voisivat toimia demokratiaa ja oikeusvaltiota vakauttavina tekijöinä. On tärkeää tunnustaa moitteettomasti toimivien julkisten palvelujen olennainen merkitys demokratian ja oikeusvaltion perusarvojen puolustamisessa Euroopassa.

2.5 Toimivat julkiset palvelut, jotka tukevat merkittäväällä tavalla yhteiskunnan elinvoimaisuutta, tuottavaa taloutta ja työmarkkinaosapuolten välistä luottamukseen perustuvaa yhteistyötä, ovat välttämättömiä sekä luonnollisille henkilöille että oikeushenkilöille. Julkisten palveluiden, kuten laadukkaan koulutuksen, sosiaalipalveluiden, terveydenhuollon, asumisen, vesi- ja energiahuollon ja postipalveluiden tulisi tässä prosessissa olla vapaasti kaikkien kansalaisten saatavilla, ja heitä olisi kohdeltava tasapuolisesti ilman sukupuoleen, etniseen alkuperään, uskontoon, vakaumukseen, vammaan, ikään tai seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää.

2.6 Julkisilla palveluilla on keskeinen rooli demokraattisen järjestyksen ylläpitämisessä, mutta se ei onnistu ilman poliittista moniarvoisuutta, sananvapautta, demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan ja ammattiliittojen kaltaisten välittäjäelinten oikeuksia. Ne kuuluvat demokratiaan erottamattomasti. Yhdessä muiden demokraattisten toimijoiden kanssa ne takaavat sosiaalisen edistyksen.

3. Kriisiajat: haaste demokratialle ja oikeusvaltiolle

3.1 Demokratia ja kriisipolitiikka

3.1.1 Erityisesti kriisi aikana on olennaisen tärkeää huolehtia muun muassa siitä, että haavoittuvaan asemaan joutuneita henkilöitä autetaan, olivat he sitten luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä, noudattaen selkeitä perusteita, joilla taataan yhdenvertaisuus lain edessä, ja että myös muut heikommassa asemassa olevat henkilöt ja ryhmät voivat saada apua.

3.1.2 Mahdolliset poikkeuksellisesta kriisitilanteesta johtuvaan hätätilaan perustuvat perusoikeuksien rajoitukset on perusteltava, niiden on oltava tilapäisiä ja oikeasuhteisia ja niille on oltava demokraattisesti valitun parlamentin tarkasti rajatussa kehyksessä antama hyväksyntä. Riippumaton oikeuslaitos suojelee toki hallintotoimilta, jotka eivät ole perusteltuja, mutta demokratia ei voi toimia pitkällä aikavälillä, jos kansalaiset eivät nauti täysiä oikeuksiaan. Lainsäädäntävaltaa käyttävien elinten, hallitusten ja julkisten palvelujen on paitsi toimittava perusoikeuksien mukaisesti myös turvattava niiden toteutuminen.

3.1.3 Virkamiehiä koskeva puolueettomuusvelvoite on yksi kaikkien palvelunkäyttäjien tasapuolisen kohtelun ja syrjinnän estämisen edellytyksistä. Se on taattava kaikissa jäsenvaltioissa virkamiesten suojaamiseksi populismilta.

3.2 *Terrorismi ja hallitusten terrorisminvastaiset toimet*

3.2.1 Hankala tasapainottelu vapauksien ja käytännön turvallisuuden takaamisen välillä on jatkunut ainakin syyskuun 11. päivästä 2001 lähtien. Tämä on erityinen haaste myös julkisille palveluille, koska perusvapauksien ja oikeusvaltioperiaatteen turvaamisen ja uusien täytäntöönpanovaltuuksien yhteensovittaminen saattaa aiheuttaa hankaluuksia.

3.2.2 Tasapainottelu perusoikeuksien rajoittamisen ja turvallisuuden välillä konkretisoituu nimenomaan valtion voimankäyttömonopolin käytännön täytäntöönpanossa, eikä ainoastaan abstraktilla tasolla, vaan myös päivittäisessä suorassa soveltamisessa. Tätä varten julkisten palvelujen käytössä on oltava asianmukaisesti koulutettu henkilöstö ja tarvittavat resurssit, jotta ne voivat harjoittaa toimintaansa vapauksia kunnioittaen. On otettava käyttöön suojatoimia, joilla estetään julkisen vallan väärinkäyttö ja varmistetaan oikeus hakea muutosta sellaisiin toimiin, jotka ylittävät julkisen palvelun tehtävät joko lainsäädännön nojalla tai yksityishenkilöiden toimesta.

3.2.3 Julkiset palvelut takaavat yleisen järjestyksen ylläpitämisen. Niiden on tässä yhteydessä löydettävä tasapaino turvallisuuden ja perusoikeuksien suojelun välillä niissä puitteissa, jotka harkintavallan tarkoituksenmukaista käyttöä koskeva periaate asettaa.

3.2.4 Julkiset palvelut ovat yhdessä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja erilaisten riippumattomien sosiaalipalvelujen kanssa keskeinen pilari ääriradikalisoitumisen, väkivallan ja suvaitsemattomuuden ehkäisemisessä, demokratian ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden edistämässä ja eurooppalaisten arvojen puolustamisessa. Tämä koskee erityisesti julkista opetusta.

3.3 *Maailmanlaajuinen finanssi- ja velkakriisi*

3.3.1 Maailmanlaajuisen finanssi- ja velkakriisin jälkeiset useita vuosia jatkuneet säästötoimet ovat kaventaneet julkisia palveluja ja heikentäneet niiden vaikuttavuutta.

3.3.2 Tämä ajanjakso opetti, että velan vähentämistä lyhyellä aikavälillä ei välttämättä tulisi toteuttaa yksityistämällä yleistä etua koskevia palveluja.

3.3.3 Laadukkaiden yleistä etua koskevien palvelujen vapaa saaminen jatkuvasti ja luotettavasti olisi varmistettava EU:n tasolla. Näiden palvelujen asema vahvana sosiaalisena turvaverkkona jatkuvuutensa ansiosta käy ilmi erityisesti kriisi-aikoina.

3.3.4 Tehokkaat ja toimivat julkiset palvelut edistävät merkittävästi julkisten menojen asianmukaisen tason ylläpitämistä. Tehokkuus ei tarkoita "valtion roolin pienentämistä", koska heikosta toimivuudesta aiheutuu kaiken kaikkiaan suurempia yhteiskunnallisia ja taloudellisia kustannuksia.

3.3.5 Sellaiset julkiset palvelut, joiden henkilöstö on koulutettua ja joilla on käytössään tarvittavat resurssit, edistävät tulevien kriisien ehkäisyä sääntöjen tehokkaan soveltamisen ansiosta. Tämä toteutuu esimerkiksi silloin, kun hallinto torjuu menestyksekkäästi veronkiertoa ja veropetoksia ja varmistaa näin valtion tulojen perinnän, tai kun finanssisektoria valvotaan tehokkaasti.

3.4 *Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän kriisi*

3.4.1 Pakolaisten määrä on kasvanut Euroopassa jyrkästi vuodesta 2015. Tehokkaat julkiset palvelut ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen ovat keskeisen tärkeitä tämän haasteen ratkaisemisessa. ETSK korostaa, että turvapaikkaoikeus ja siihen liittyvä kansainvälinen oikeus on taattava kaikissa EU:n jäsenvaltioissa ja että yhteinen eurooppalainen turvapaikkajärjestelmä on saatava valmiiksi.

3.4.2 Kun yhden tai useamman jäsenvaltion julkisilla palveluilla ei ole riittäviä valmiuksia taata pakolaisten perus- ja ihmisoikeuksien suojelua riittävän hyvin erityisesti EU:n ulkorajoilla, on löydettävä yleiseurooppalainen ratkaisu. On huolehdittava siitä, että julkiset palvelut kaikkialla unionissa kykenevät kunnioittamaan eurooppalaisia arvoja toteuttaessaan tehtäviään.

3.4.3 Kun jonkin jäsenvaltion julkiset palvelut toimivat kaikkien unionin jäsenvaltioiden hyväksi, toiminnasta aiheutuva taakka on jaettava tasapuolisesti. Tässä yhteydessä on myös olennaisen tärkeää taata perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräinen turvaaminen sekä eurooppalaisten arvojen kunnioittaminen.

3.4.4 Rajavalvontajärjestelmien digitaalisen yhteentoimivuuden toteuttamisessa on noudatettava henkilötietojen suojaamista koskevia sääntöjä. Unionin on taattava, että kaikkien jäsenvaltioiden viranomaiset noudattavat henkilötietojen suojaa.

3.5 Ympäristö- ja ilmastokriisi

3.5.1 Julkiset palvelut ovat tärkeitä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Julkiset palvelut voivat edistää muutosta omaksumalla ympäristöä säästäviä ratkaisuja ja toimintapolitiikkoja julkisissa hankinnoissa ja työskentelykäytännöissä.

3.5.2 Vihreässä muutoksessa on yhä enemmän kyse myös sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta. Jotta taakan jakautuminen hyväksyttäisiin, se on jaettava tasavertaisesti ja vaatimuksia on sovellettava syrjimättömästi.

3.5.3 Julkiset palvelut voivat käyttää kannustinjärjestelmiä ja ehdottaa uusia palveluja, erityisesti liikkuvuuden, hankintojen ja energiaturvallisuuden aloilla. Myös kestävyys ja hiilineutraalius kuuluvat unionin perusperiaatteisiin, ja unionin pitäisi varmistaa, että Euroopan kaikki julkiset palvelut noudattavat niitä.

3.6 Covid-19-pandemia

3.6.1 Vapauden ja turvallisuuden sekä oikeuksien ja poikkeustilan välinen ristiriita nousi jälleen esiin covid-19-kriisin myötä. Riskit ja perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset koskevat kaikkia samalla tavalla.

3.6.2 Julkiset palvelut ja niiden työntekijät ovat viruksen vastaisen taistelun etulinjassa. Niiden on huolehdittava kaikissa oloissa kansanterveydestä, riskien torjunnasta ja toimitusvarmuudesta.

3.6.3 Covid-19-kriisi on osoittanut, kuinka tarpeellisia reaktiokykyiset, tehokkaat, asianmukaisesti rahoitetut ja modernit julkiset palvelut ovat jäsenvaltioille ja niiden kansalaisille. Äkillinen kriisi voi vaatia nopeaa päätöksentekoa. Päätökset on perusteltava asianmukaisesti, ja niiden on oltava demokraattisen valvonnan alaisia. Muuten on vaarana, että demokratia kärsii. Legitimiteetin puuttuminen vähentää halukkuutta noudattaa sääntöjä. Hallituksilla on oltava yhteiskunnan luottamus, jotta ne voivat toimia nopeasti kriisin aikana, ja niiden on voitava tukeutua tehokkaisiin julkisiin palveluihin. Toimeenpanovaltaa käyttävänä hallinnon haarana myös julkisten palvelujen on nautittava luottamusta voidakseen panna päätökset tehokkaasti täytäntöön.

3.6.4 Pandemia on osoittanut, että julkisilla palveluilla on oltava käytössään koulutettu ja pätevä henkilöstö sekä riittävät resurssit ja varannot. Julkisen palvelun tehtävien perustavan luonteen tunnustaminen oikeuttaa sen, että virkamiehille maksetaan asianmukainen palkka ja että heihin sovelletaan sosiaalisia vähimmäisvaatimuksia kaikkialla Euroopassa. Useissa jäsenvaltioissa on väestörakenteeseen liittyviä ongelmia, jotka on otettava huomioon, jotta julkiset palvelut voivat säilyttää taloudellisen houkuttelevuutensa tai tulla taloudellisesti houkutteleviksi pärjätäkseen kilpailussa lahjakkaimmista työntekijöistä.

3.6.5 Julkisen palvelun periaatteiden laatu ja virkamiesten asianmukaiset työolot ja -ehdot, joihin kuuluvat myös toimiva työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja demokraattinen ilmapiiri, lisäävät kansalaisten luottamusta maansa hallitukseen.

3.6.6 Turvataksaan kykynsä taata oikeus elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen kaikki jäsenvaltiot ovat viime aikoina rajoittaneet muita perusoikeuksia sellaisessa mitassa, jota ei ollut demokraattisissa yhteiskunnissa aiemmin nähty. Näiden ennennäkemättömien toimenpiteiden on oltava vain väliaikaisia, ja niiden on oltava vaaleilla valittujen parlamenttien säännöllisen arvioinnin kohteena.

3.6.7 Julkiset palvelut tarvitsevat selkeitä hallituksen päätöksiä sekä oikeudellista selkeyttä ja oikeusvarmuutta. Unionin toiminnassa sovelletaan avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatetta, ja EU:n tulisi sen mukaisesti varmistaa, että kaikki julkiset palvelut Euroopassa noudattavat näitä periaatteita.

3.6.8 Monien julkisten palvelujen tehtävänä on torjua kriisin taloudellisia ja yhteiskunnallisia seurauksia. Ne osoittavat yhdessä käytännön tasolla, kuinka olennaista tehokas hallinto on kriisi aikana.

4. Julkiset palvelut automaattisina vakauttajina

4.1 Jotta hallinto voisi toimia automaattisena vakauttajana, sen on oltava tehokasta ja läsnä eurooppalaisella, valtiollisella, alueellisella ja kunnallisella tasolla kaikkialla unionissa ja sillä on oltava käytössään sille annettujen tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja henkilöstö sekä tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit.

4.2 Eri hallintotasojen väliseen tehtävienjakoon EU-tasoa lukuun ottamatta ei tarvitse soveltaa yhdenmukaistettua sääntelyä kaikkialla unionissa, vaan hallinnon tehokkuuden varmistamiseksi olisi otettava huomioon kunkin jäsenvaltion erityispiirteet.

4.3 Jäsenvaltioiden päätösvaltaan kuuluu, mitkä palvelut ovat julkisia ja mitkä yksityisiä. Tätä päätöstä tehdessään niiden on varmistettava, että yksityisten tai julkisten palveluntarjoajien häiriöt kriisiaikoina eivät vaaranna yleistä turvallisuutta tai huoltovarmuutta.

4.4 Kun kaikissa julkisissa palveluissa noudatetaan tinkimättömästi laillisuuden, oikeasuhtaisuuden ja tasavertaisen kohtelun periaatteita ja toteutetaan oikeutta hyvään hallintoon, ne lisäävät luottamusta oikeusvaltiota ja demokratiaa kohtaan ja lujittavat kykyä torjua populistisia lupauksia.

4.5 Läpinäkyvästi toimivat julkiset palvelut edistävät merkittävästi korruption vastaista taistelua ja parantavat samalla palvelujen luotettavuutta ja kustannustehokkuutta. Julkisiin palveluihin Euroopassa sovellettavien perusperiaatteiden kunnioittaminen, palvelujen saatavuus, pätevyys sekä vaivattomat mahdollisuudet kääntyä riippumattomien valvontaelinten puoleen vahvistavat luottamusta.

4.6 Jos julkisissa palveluissa noudatetaan näitä periaatteita, ne auttavat osaltaan varmistamaan myös perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen hallitusten ja lainsäätäjien toiminnassa kaikilla tasoilla, sillä ne voivat harjoittaa suojelu- ja uudelleenjakotehtävää kieltäytymällä tarvittaessa noudattamasta laittomia ohjeita. Näin ne suojelevat demokratiaa ja oikeusvaltiota.

4.7 Julkisen opetuksen on edistettävä merkittäväällä tavalla eurooppalaisten arvojen välittämistä ja demokraattisen kansalaiskulttuurin ylläpitämistä. Virallinen koulutus on itsessään keskeinen julkinen palvelu erityisesti siksi, että se valmentaa tulevaisuuden kansalaisia.

4.8 Käynnissä oleva pandemia on osoittanut, kuinka terveydenhuoltojärjestelmän ylikuormittuminen voi johtaa ihmisarvon loukkauksiin ja kuinka tärkeää on, että terveydenhuollossa on riittävästi henkilökuntaa ja hoitoresursseja.

4.9 Tehokas hyvinvointijärjestelmä, joka tarjoaa vapaan ja syrjimättömän pääsyn sosiaaliturvapalvelujen piiriin, vahvistaa luottamusta oikeusvaltiota kohtaan. Julkiset palvelut ovat tässä mielessä sosiaalisen yhteisvastuun ilmaus.

5. Julkisia palveluja koskevat periaatteet Euroopan unionissa

5.1 Jäsenvaltiot ovat nykyisin ja jatkossakin yksin vastuussa julkisista palveluistaan, jotka ne järjestävät perinteisesti soveltamiensa periaatteiden ja valtiosääntöjensä mukaisesti. Tähän puuttumatta on todettava, että demokratiaan ja oikeusvaltioon kaikkialla maailmassa ja valitettavasti myös Euroopassa kohdistuvien uhkien valossa on tarpeen soveltaa yhteisiä eurooppalaisia periaatteita ja takuita, jotta voidaan varmistaa, että julkishallinto ja julkiset palvelut pysyvät demokratian ja oikeusvaltion takaajina.

5.2 ETSK kannattaa tehokasta eurooppalaista oikeudellista kehystä, jonka avulla taataan EU:n jäsenyysskriteereinä vuodesta 1993 käytettyjen, kaikkiin jäsenvaltioihin sovellettujen Kööpenhaminan kriteerien tinkimätön noudattaminen. Kehykseen tulisi sisältyä seuraamusten mahdollisuus.

5.3 EU:n perussopimuksissa vahvistetut eurooppalaiset arvot, perusoikeuskirja, Euroopan ihmisoikeussopimus ja jäsenvaltioiden kansallisiin perustuslakeihin kirjatut takeet perus- ja ihmisoikeuksien suojelemisesta antavat hallinto-käytäntöjen suuntaviivat kaikille unionin ja jäsenvaltioiden julkisille palveluille.

5.4 SEUT-sopimuksen 14 artiklassa tarkoitettuihin yleistä taloudellista etua koskeviin palveluihin liittyvät unionin yhteiset arvot, jotka on määritetty SEU-sopimuksen pöytäkirjassa N:o 26 yleistä etua koskevista palveluista, toimivat suuntaviivoina julkisen palvelun periaatteiden aktivoinnille kaikissa jäsenvaltioissa.

5.5 EU:n jäsenvaltioiden julkisten palvelujen on kaikessa monimuotoisuudessaan noudatettava kolmea periaatetta: puolueettomuus, lain ja järjestyksen noudattaminen ja avoimuus. Jos oikeuslaitoksen riippumattomuudessa on puutteita tai tehdään perustuslakimuutoksia, joilla vaarannetaan edellä mainitut julkisen palvelun periaatteet ja siten perinteiset julkisten palvelujen periaatteet, on tämän johdettava tehokkaisiin seuraamuksiin.

5.6 Puolueettomuuden periaate merkitsee sitä, että pääsy julkisten palvelujen piiriin on taattava yhtäläisen saatavuuden ja yleiskattavuuden periaatteen mukaisesti. On tärkeää, että tällaisten palveluiden saatavuus taataan täysin myös niille yhteiskuntaryhmille, joilla on vaikeuksia päästä palvelujen piiriin, eli esimerkiksi vammaisille henkilöille, vähemmistöille ja maaseutualueiden asukkaille.

5.7 Kaikkien hallintokäytäntöjen laillisuuden varmistaminen on olennaisen tärkeää. Lait ja määräykset eivät voi olla valtiosäännön tai eurooppalaisten arvojen vastaisia. Niissä on lisäksi noudatettava oikeasuhtaisuuden, tasavertaisen kohtelun ja harkintavallan asianmukaisen käytön periaatteita.

5.8 Julkisissa palveluissa toteutuu käytännössä oikeus hyvään hallintoon, ja niiden on toimittava läpinäkyvästi, jotta toimeenpanovaltaa voidaan valvoa julkisesti. Ne takaavat vapaan pääsyn perehtymään hallinnollisiin tietoihin ja vastaavat varauksetta tietopyyntöihin. Poikkeuksia olisi tulkittava suppeasti.

5.9 Korruption vastainen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus sitoo julkisia palveluja, ja niiden on ryhdyttävä kaikkiin tarvittaviin toimiin korruption torjumiseksi. Ne myös panevat täytäntöön unionin korruptiontorjuntakertomusten suositukset.

5.10 Kaikkia julkisia palveluja ohjaa yksinomaan demokraattisen kansanvallan periaate. Toimivan järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan ja poliittisen opposition rooli on ratkaisevan tärkeä tämän periaatteen ylläpitämisessä.

5.11 Julkisten palvelujen työntekijöiden työsuhteen on taattava heille lainmukainen suoja ja turva, niin että heillä on mahdollisuus kieltäytyä laittomista määräyksistä ja tehdä kanteluita asianmukaisesti. Tämä edistää julkisten palvelujen toimivuutta ja on tae demokratiasta ja yleisen edun puolustamisesta korruptiota, petoksia ja väärinkäytöksiä vastaan.

5.12 Julkisten palvelujen työntekijöihin sovelletaan EU:n direktiiviä väärinkäytösten paljastajien suojelun parantamisesta. Kuten ETSK on todennut asiakokonaisuuteen SOC/593 kuuluvassa lausunnossaan "Väärinkäytösten paljastajille parempi suojele EU:ssa" ⁽¹⁾, on henkilöstön jäsenen päätettävissä, ilmoittaako hän toimivaltaiselle viranomaiselle (joka ei ole tiedotusväline tai suuri yleisö) sisäisen vai ulkoisen kanavan kautta.

5.13 On myös huolehdittava siitä, että suoran hallintokontaktin mahdollisuus säilyy tulevaisuudessakin palvelujen digitalisoinnista huolimatta. Tämä koskee kaikkia paikallisia, alueellisia ja kansallisia julkisia palveluja, jotta haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden (ikäihmiset, vähävaraiset, maahanmuuttajat jne.) avustaminen toteutuu henkilökohtaisesti ja jotta digitalisaatiosta ei tule näille henkilöille uusi syrjäytymistä aiheuttava tekijä.

5.14 On tärkeää, että julkiset palvelut pysyvät nykyisen digitalisaatiokehityksen vauhdissa, mutta tämä ei saa silti vaarantaa perusoikeuksia, joihin kuuluvat myös työntekijöiden oikeudet. Digitaalisen hallinnon yhteydessä tämä koskee erityisesti henkilötietojen suojelema ja omia henkilökohtaisia tietoja koskevaa määräysvaltaa.

5.15 Julkisilla palveluilla on oltava käytössään niille annettujen tehtävien suorittamiseen tarvittava osaaminen ja henkilöstö sekä tekniset, aineelliset ja taloudelliset resurssit. Jotta niiden toimivuus voidaan varmistaa myös poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, niillä on oltava käytössään riittävät varannot kaikilla näillä osa-alueilla.

5.16 Kansallisten julkisten palvelujen järjestäminen on yksinomaaisesti jäsenvaltioiden vastuulla, koska palvelut kuuluvat olennaisesti niiden kansallisidentiteettiin. Julkisten palvelujen on kuitenkin oltava yhteentoimivia monitasoisessa eurooppalaisessa hallintojärjestelmässä.

5.17 Eurooppalaisen yhteistyön ja julkisia palveluja koskevien periaatteiden käytännön soveltamisen on kuuluttava kaikkien julkisia tehtäviä suorittavien työntekijöiden koulutukseen.

5.18 On lisättävä henkilöstövaihtoa unionin ja jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden kesken, jotta voidaan vahvistaa monitasoisen eurooppalaisen järjestelmän hallintotasojen välisiä yhteyksiä. Julkisten palvelujen työntekijöiden olisi voitava vaihtaa työpaikkaa jäsenvaltioiden sisällä ilman, että tästä aiheutuu heille haittoja.

⁽¹⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 155.

5.19 Henkilöstökoulutusta järjestävien eurooppalaisten instituutioiden olisi tarjottava kaikilla tasoilla työskenteleville julkisten palvelujen työntekijöille koulutusta julkisen palvelun periaatteiden täytäntöönpanosta ja roolista automaattisena vakauttajana.

5.20 Kaikkien EU:n rahoituksen jakamiseen osallistuvien julkisten palvelujen on ehdottomasti kunnioitettava ja toteutettava julkisia palveluja koskevia periaatteita.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Tarve taata vammaisille henkilöille todelliset oikeudet äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa”**(oma-aloitteinen lisälausunto)**

(2021/C 56/04)

Esittelijä: **Krzysztof PATER**

Täysistunnon päätös	20.2.2020
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lisälausunto
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaalasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	11.11.2020
Hyväksytty täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon numero	556
Äänestystulos	246/0/0
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Johdanto

1.1 Käsillä oleva lausunto on tiivistelmä toisesta vaiheesta Euroopan talous- ja sosiaalikomitean (ETSK) työssä sen varmistamiseksi, että kaikilla vammaisilla Euroopan unionin (EU) kansalaisilla on todellinen äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa.

1.2 Ensimmäisessä työskentelyvaiheessa, joka päättyi maaliskuussa 2019, ETSK laati tiedonannon aiheesta ”Vammaisten henkilöiden todellinen oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa”⁽¹⁾. Tiedonannossa kuvaillaan kattavasti oikeudellisia ja teknisiä esteitä, jotka estävät näitä oikeuksia toteutumasta kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Tässä lausunnossa viitataan vain eräisiin tiedonannon havaintoihin ja päätelmiin. Koko tilanteen ymmärtämiseksi on syytä lukea koko tiedonanto.

2. Päätelmät ja suositukset

2.1 Kaikissa 27:ssä EU:n jäsenvaltiossa on sääntöjä ja järjestelyjä, joiden vuoksi osalta vammaisista henkilöistä evätään mahdollisuus osallistua Euroopan parlamentin vaaleihin.

2.2 Jos lainsäädäntöön ei tehdä merkittäviä muutoksia väestön ikääntymisen myötä, niiden henkilöiden määrä, joilla ei ole todellista äänioikeutta vammaisuuden vuoksi, kasvaa tasaisesti. Tämä koskee sekä kotona että hoitokodeissa asuvia henkilöitä. Äänestämismahdollisuuden puuttuminen vaikuttaa myös moniin muihin ihmisiin, kuten sairaaloissa lyhytaikaista hoitoa saaviin henkilöihin, kotona hoitoa tai kuntoutusta saaviin henkilöihin sekä henkilöihin, jotka ovat eristyksissä tai karanteenissa epidemiologisten riskien vuoksi.

2.3 ETSK katsoo, että tätä ei voida hyväksyä ja että se on ristiriidassa EU:n perusarvojen ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) määräysten kanssa. Se on myös vastoin monia kansainvälisiä oikeudellisia ja poliittisia asiakirjoja, kuten YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista, YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta, kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa kansainvälistä yleissopimusta sekä Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksia.

2.4 ETSK kehottaa Euroopan parlamenttia, Eurooppa-neuvostoa ja jäsenvaltioita muuttamaan kiireellisesti vuodelta 1976 peräisin olevaa, Euroopan parlamentin vaaleja koskevaa säädöstä⁽²⁾ selkeyttämällä vaalien yleisyyden, välittömyyden ja salaisuuden periaatteita, jotta kaikkialla EU:ssa voidaan panna täytäntöön normeja, joilla taataan vammaisille henkilöille todellinen äänioikeus vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 29 artiklan mukaisesti. Normeihin on sisällyttävä vähintään seuraavat säännöt:

⁽¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/fi/node/68473>

⁽²⁾ EYVL L 278, 8.10.1976, EYVL C 340, 10.11.1997, EYVL L 283, 21.10.2002

- kielto evätä kansalaisilta äänioikeus Euroopan parlamentin vaaleissa vammaisuuden tai terveydentilan vuoksi
- velvollisuus ilmoittaa äänestyssäännöistä vammaisuuden tyypistä johtuviin tarpeisiin soveltuvassa muodossa
- äänestyspaikan ulkopuolella itsenäisesti tapahtuvan äänestämisen mahdollisuuden antaminen henkilöille, jotka eivät vammaisuutensa vuoksi pääse sisälle äänestyspaikkaan
- sellaisten ratkaisujen toteuttaminen, joiden avulla merkittävää tukea tarvitsevat vammat henkilöt – kuten kuurosokeat, sokeat, näkövammat tai sorminäppäryyden ongelmista kärsivät – voivat äänestää itsenäisesti turvautumatta muiden ihmisten apuun
- mahdollisuus vaihtaa määrätty äänestyspaikka vammaisille äänestäjille paremmin soveltuvaan äänestyspaikkaan
- henkilön oikeus valita vapaasti henkilökohtainen avustaja, joka auttaa häntä käyttämään äänioikeuttaan.

2.5 Näiden sääntöjen täytäntöönpano jättää jäsenvaltioille edelleen laajan harkintavallan, mutta se takaa kuitenkin, että vuodesta 2024 alkaen jokaisella EU:n kansalaisella on todellinen oikeus valita edustajansa Euroopan parlamenttiin kansalaisuudesta tai asuinmaasta riippumatta.

3. Nykytilanne

3.1 Vammaisten henkilöiden äänioikeutensa käytössä kohtaamat esteet

3.1.1 Päättäjät eri puolilla Eurooppaa ovat tietoisia siitä, että monet vammat henkilöt eivät pysty käyttämään äänioikeuttaan, sillä vammaisten henkilöiden oikeuksia ja ihmisoikeuksia käsittelevien järjestöjen edustajat sekä yksittäiset vammat henkilöt ja heidän perheensä ovat jo useiden vuosien ajan vaatineet todellista äänioikeutta ilman rajoituksia. Euroopan parlamentin puhemies Antonio Tajani mainitsi tämän ongelman myös kirjeessä, jonka hän lähetti vuonna 2017 kaikkien jäsenvaltioiden pääministereille ja jossa hän pyysi näitä toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vammat henkilöt voivat käyttää äänioikeuttaan vuoden 2019 vaaleissa. Odotettua tulosta ei kuitenkaan ole saavutettu.

3.1.2 ETSK toimitti 20. maaliskuuta 2019 EU:n toimielimille ja jäsenvaltioille tiedonantonsa ”Vammaisten henkilöiden todellinen oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa”.

3.1.2.1 Tiedonannossa kuvataan kattavasti oikeudellisia ja teknisiä esteitä, joita vammat henkilöt kohtaavat äänioikeuttaan käyttäessään kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Siinä esitetään myös yli 200 esimerkkiä hyvistä käytännöistä eli ratkaisuista, jotka helpottavat heidän osallistumistaan vaaleihin.

3.1.2.2 Tiedonannossa analysoidaan tärkeimpiin kansainvälisiin oikeudellisiin ja poliittisiin asiakirjoihin perustuvia vammaisten oikeuksia osallistua täysipainoisesti poliittiseen elämään, äänioikeus mukaan luettuna.

3.1.2.3 Asiakirjassa esitetään myös yksityiskohtainen kuvaus EU:ssa voimassa olevista Euroopan parlamentin vaalien järjestämisestä koskevista säännöistä ja ehdotetaan niihin muutoksia.

3.1.3 Tiedonannossa kuvatut rajoitukset vahvistettiin edellisistä 23.–26. toukokuuta 2019 pidetyistä Euroopan parlamentin vaaleista laadituissa eurooppalaisten tiedotusvälineiden ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden raporteissa.

3.1.4 Maaliskuussa julkaistun tiedonannon ja toukokuussa pidettyjen Euroopan parlamentin vaalien välisenä kahtena kuukautena Saksassa⁽³⁾ ja Ranskassa⁽⁴⁾ päätettiin oikeudellisista muutoksista, joiden ansiosta henkilöt, joilta tämä oikeus oli aiemmin evätty, saattoivat äänestää. Tästä huolimatta 14 jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä estetään edelleen yhteensä noin 400 000:ta EU:n kansalaista osallistumasta Euroopan parlamentin vaaleihin älyllisen kehitysvammaisuuden tai mielenterveysongelmien vuoksi – yleensä sen jälkeen, kun heidät on päätetty asettaa holhoukseen tai edunvalvontaan.

(3) https://www.bundesverfassungsgericht.de/SharedDocs/Entscheidungen/EN/2019/04/qs20190415_2bvq002219en.html

(4) <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000038261631&categorieLien=id>

3.1.5 Jäsenvaltioiden säännöistä tai käytännöistä johtuvat organisatoriset järjestelyt (tekniset rajoitukset) aiheuttavat sen, että miljoonat EU:n kansalaiset eivät voi äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa. Esimerkiksi

- kahdeksassa jäsenvaltiossa henkilöt, jotka eivät vammaisuuden tai sairauden vuoksi pääse äänestyspaikalle, myös ympärivuorokautisessa laitoshoidossa olevat henkilöt, eivät voi äänestää muulla tavoin.
- sokeat eivät voi äänestää itsenäisesti 18 maassa.
- vammaiset äänestäjät eivät voi valita parhaaksi katsomaansa äänestyspaikkaa 12 maassa.
- yhdeksässä maassa äänestäjän on merkittävä äänestyslipukkeeseen ehdokasnumero, nimi tai kannattamansa puolueen nimi, mikä muodostaa vakavan esteen muillekin kuin vain sokeille.
- vain yhdessä EU-maassa on säännöt, joissa määritellään äänestyspaikkojen laitteisto ja toiminta sellaisiksi, että ne voivat soveltua vammaisten henkilöiden erilaisiin tarpeisiin (niitä käytetään puolessa maan äänestyspaikoista).

3.1.6 Kaikissa 27:ssä EU:n jäsenvaltiossa on sääntöjä ja järjestelyjä, joiden vuoksi osa vammaisista henkilöistä ei pysty osallistumaan Euroopan parlamentin vaaleihin. Jos kuitenkin otettaisiin käyttöön parhaat käytänteet kaikista maista, saataisiin aikaan ihanteellinen järjestelmä, jossa jokaisella vammaisella EU:n kansalaisella olisi paitsi täydet mahdollisuudet äänestää myös vapaus valita monista eri vaihtoehdoista heille parhaiten sopiva äänestysmenetelmä.

3.1.7 Covid-19-pandemian vuoksi vuonna 2020 vaaleja järjestävät maat ovat ottaneet käyttöön uusia, useissa tapauksissa innovatiivisia ratkaisuja, jotka tarjoavat mahdollisuuden äänestää tarvitsematta mennä äänestyspaikalle. Näin on laajennettu jäsenvaltioissa sovellettujen myönteisten ratkaisujen valikoimaa, josta on hyötyä myös muille kuin vammaisille henkilöille.

3.1.8 Euroopan parlamentti antoi 26. marraskuuta 2020 EU-vaaleja koskevasta tilannekatsauksesta päätöslauselman⁽⁵⁾, jossa se viittaa edellä mainittuun ETSK:n tiedonantoon ja kiinnittää huomiota vammaisten henkilöiden vaalioikeuksien käyttöä koskeviin vakaviin rajoituksiin.

3.2 Väestörakenteeseen ja terveyteen liittyvät tekijät

3.2.1 Eurostatin ennusteiden⁽⁶⁾ mukaan 65-vuotiaiden ja sitä iäkkäämpien osuus EU:n kokonaisväestöstä kasvaa vuoden 2018 19,8 prosentista 31,3 prosenttiin vuonna 2100.

3.2.2 Eurostatin mukaan vuonna 2015 syntynyt tyttö voi odottaa elävänsä keskimäärin 63,3 vuotta terveenä ja ilman mitään lääketieteellistä haittaa, kun taas vastasyntynyt poika voi odottaa elävänsä 62,6 vuotta ilman lääketieteellistä haittaa⁽⁷⁾. Koska tämän tytön keskimääräinen elinajanodote on 83,3 vuotta ja pojan 77,9 vuotta, vuonna 2015 syntyneiden naisten keskimääräinen aika elää lääketieteellisen haitan kanssa on 20 vuotta ja samana vuonna syntyneiden miesten noin 15 vuotta.

3.2.3 Eurostatin arvioiden⁽⁸⁾ mukaan vammaisten osuus 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä on 11–14 prosenttia käytetystä määritelmästä riippuen. Jos käytetään EU:n ja kaikkien jäsenvaltioiden ratifioiman vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 1 artiklassa annettua määritelmää, osuus on yli 15 prosenttia.

3.2.4 Näin ollen voidaan arvioida, että lähes 20 prosentilla aikuisista EU:n kansalaisista, noin 80 miljoonalla ihmisellä, on tällä hetkellä jonkinlainen vamma, joka vaikeuttaa päivittäistä toimintaa, ja tämä osuus kasvaa keskimäärin 1 prosenttia joka kuudes vuosi.

⁽⁵⁾ P9_TA(2020)0327.

⁽⁶⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Population_structure_and_ageing#The_share_of_elderly_people_continues_to_increase

⁽⁷⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_an_ageing_society&oldid=458862

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/34409.pdf>

3.2.5 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista koskee henkilöitä, ”joilla on [– –] pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma [– –]”. ETSK korostaa kuitenkin, että myös muut henkilöt, joita ei virallisesti pidetä vammaisina, koska heidän terveytensä heikentyminen on tilapäistä, kärsivät samoista äänestysmahdollisuuden rajoituksista.

3.2.5.1 Näitä ovat esimerkiksi lyhytaikaisessa sairaalahoidossa olevat potilaat ja kotona hoitoa tai kuntoutusta saavat henkilöt, jotka akuutin terveydentilansa aiheuttamien tilapäisten rajoitteiden vuoksi eivät voi äänestää äänestyspaikassa. Tämä saattaa koskea useita satoja tuhansia potilaita EU:ssa.

3.2.5.2 Asia voi olla tärkeä myös sellaisten henkilöiden kannalta, joilla on epidemiologisen riskin vuoksi liikkumisrajoituksia, mukaan lukien ne, jotka ovat eristyksissä suljetussa laitoksessa tai jotka eivät voi poistua kotoa. Covid-19-pandemiasta saadut kokemukset osoittavat, että vaikutusten piirissä voi olla samanaikaisesti monia miljoonia EU:n kansalaisia.

4. Merkittävin vammaisten henkilöiden äänestysoikeuksiin sovellettava kansainvälinen oikeudellinen ja poliittinen kehys

4.1 Joulukuun 10 päivänä 1948 hyväksytyn YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 21 artiklassa todetaan: ”Jokaisella on oikeus osallistua maansa hallitsemiseen joko välittömästi tai vapaasti valittujen edustajien välityksellä.”

4.2 YK:n yleiskokouksessa 16. joulukuuta 1966 hyväksytyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 25 artiklassa todetaan: ”Jokaisella kansalaisella tulee olla oikeus ja mahdollisuus ilman minkäänlaista tämän yleissopimuksen 2 artiklassa mainittua erottelua ja ilman kohtuuttomia rajoituksia: [– –] äänestää [– –].”

4.3 YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista, joka tuli voimaan 3. toukokuuta 2008,

— veloitetaan sopimuspuolet ”varmistamaan, että vammaiset henkilöt voivat tehokkaasti ja täysimääräisesti osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään yhdenvertaisesti muiden kanssa [– –], myös siten, että heillä on oikeus ja mahdollisuus äänestää”, ja veloitetaan tämän saavuttamiseksi toteuttamaan mm. seuraavia toimenpiteitä: varmistamaan, ”että äänestysmenettelyt, -järjestelyt ja -aineistot ovat asianmukaisia, saavutettavia sekä helppotajuisia ja -käyttöisiä” (29 artikla).

— korostetaan, ”että vammaisilla henkilöillä on oikeus tulla tunnustetuiksi henkilöiksi lain edessä kaikkialla” ja että he ”ovat oikeudellisesti kelpoisia yhdenvertaisesti muiden kanssa kaikilla elämänoilla” (12 artikla).

— edellytetään, että vammaisilla henkilöillä on pääsy yleisölle avoimiin ”rakennuksiin, teihin, kuljetukseen sekä muihin sisä- ja ulkotiloihin” (9 artikla).

4.4 Vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevä YK:n komitea totesi vuonna 2015, että vammaiset henkilöt, erityisesti ne, jotka eivät ole oikeustoimikelpoisia tai jotka asuvat laitoksissa, eivät voi käyttää äänioikeuttaan Euroopan unionissa ja että osallistuminen vaaleihin ei ole täysin esteetöntä, ja suositteli, että ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta kaikki vammaiset henkilöt voivat käyttää äänioikeuttaan⁽⁹⁾.

4.5 Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 artiklan 2 kohdan b alakohdassa todetaan yksiselitteisesti seuraavaa: ”Unionin kansalaisella [– –] on muun muassa [– –] äänioikeus [– –] Euroopan parlamentin vaaleissa [– –] siinä jäsenvaltiossa, jossa hän asuu, samoin edellytyksin kuin tämän valtion kansalaisilla”.

4.6 Euroopan unionin perusoikeuskirjan 39 artiklassa vahvistetaan kaikkien EU:n kansalaisten oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa. Lisäksi perusoikeuskirjan 21 artiklan 1 kohdassa painotetaan seuraavaa: ”Kielletään kaikenlainen syrjintä, joka perustuu [– –] vammaisuuteen”. Sen 26 artikla kuuluu seuraavasti: ”Unioni tunnustaa vammaisten oikeuden päästä osallisiksi toimenpiteistä, joilla edistetään heidän [– –] osallistumistaan yhteiskuntaelämään, ja kunnioittaa tätä oikeutta.”

⁽⁹⁾ Loppupäätelmät Euroopan unionin ensimmäisestä kertomuksesta

4.7 Euroopan neuvoston ministerikomitean 16. marraskuuta 2011 antamassa suosituksessa⁽¹⁰⁾ vahvistetaan, että kaikilla vammaisilla henkilöillä on oikeus osallistua poliittiseen ja julkiseen elämään tasavertaisin edellytyksin muiden kanssa. Siinä myös korostetaan tarvetta huolehtia esteettömien äänestyslippujen ja äänestysjärjestelyjen saatavuudesta vaaliajankohtana.

5. Toteutettavat toimet

5.1 ETSK korostaa, että Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (konsolidoitu toisinto) 10 artiklan 2 kohdan mukaan ”Euroopan parlamentti edustaa suoraan kansalaisia unionin tasolla.” Perussopimuksen 14 artiklan 3 kohdassa määrätään, että ”Euroopan parlamentin jäsenet valitaan yleisillä, välittömällä, vapaille ja salaisilla vaaleilla [- -].” Nämä määräykset eivät anna perustetta tehdä eroa vammaisten henkilöiden äänioikeuden suhteen Euroopan parlamentin vaaleissa heidän kansalaisuudestaan tai asuinmaastaan riippuen.

5.2 EU:ssa on tällä hetkellä monia esimerkkejä perusteettoman eron tekemisestä vammaisten oikeuksien suhteen ja siten heidän syrjinnästään. Esimerkiksi

- henkilö, jolla on kahden EU:n jäsenvaltion kansalaisuus, saattaa valitsemastaan henkilötodistuksesta riippuen joko äänestää täysin itsenäisesti tai menettää äänioikeutensa älyllisen kehitysvamman vuoksi.
- ympärivuorokautista hoitoa tarvitseva vuodepotilas ei voi äänestää, koska hän ei pääse äänestyspaikalle eikä hänellä ole muuta mahdollisuutta äänestää asuinmaassaan. Jos sama henkilö kuitenkin asuisi toisessa EU-maassa, hän voisi äänestää vapaasti kirjeitse, muualla kuin äänestyspaikalla tai internetissä.
- yhdessä jäsenvaltiossa sokea henkilö voi äänestää täysin itsenäisesti ilman minkäänlaista tukea, mutta jos hän asuisi toisessa maassa, se olisi mahdotonta – hän voisi äänestää vain äänestyspaikassa, toisen henkilön avustuksella.
- henkilö, jolla on Parkinsonin tauti, voisi äänestää itsenäisesti maassa, jossa äänestettäessä tehdään yksinkertainen graafinen merkintä (esim. ”X”) tai valitaan tietty kortti vastaanotetusta korttipaketista, mutta maassa, jossa ehdokkaan numero, nimi tai sukunimi on kirjoitettava luettavasti äänestyslipulle, este olisi ylipääsemätön.
- henkilö, jolla on vakavia liikkumisongelmia (eli tarvitsee esim. kainalosauvoja tai pyörätuolia), voi joissain maissa valita itselleen sopivan äänestyspaikan, kun taas eräissä toisissa maissa ei sallita vapaata äänestyspaikkojen valintaa, mikä usein estää tällaisia henkilöitä osallistumasta vaaleihin.

ETSK:n mielestä tällaisia tilanteita ei voida hyväksyä ja ne ovat EU:n perusarvojen ja SEU-sopimuksen määräysten vastaisia.

5.3 Jäsenvaltiot vastaavat Euroopan parlamentin vaalien järjestämisestä ja vahvistavat niissä sovellettavat säännöt. Unionin oikeus kuitenkin rajoittaa niiden harkintavaltaa. Vuoden 1976 vaalisäädöksessä, joka on Euroopan parlamentin vaalien oikeusperusta, asetetaan vaatimuksia, jotka tapauskohtaisesti poikkeavat jäsenvaltioiden paikallisia tai valtiollisia vaaleja koskevista säännöistä⁽¹¹⁾. ETSK katsoo, että säädöksen muuttaminen siten, että jäsenvaltioita vaaditaan panemaan täytäntöön normit, joilla taataan vammaisille todellinen äänioikeus, on asianmukainen ja nopea tapa poistaa nykyiset käytännöt, jotka syrjivät näitä EU:n kansalaisia.

5.3.1 ETSK katsoo, että mainitun säädöksen 1 artiklan 3 kohdassa vahvistettua yleisen äänioikeuden periaatetta on selkeytettävä toteamalla, että yhdeltäkään EU:n kansalaiselta ei voida evätä äänioikeutta Euroopan parlamentin vaaleissa vammaisuuden tai terveydentilan vuoksi kansallisten säännösten perusteella.

5.3.2 ETSK pitää välttämättömänä selkeyttää säädöksen 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja vaalien välittömyyttä ja salaisuutta koskevia periaatteita säätämällä, että kun jäsenvaltiot määrittelevät yksityiskohtaiset äänestysperiaatteet, niiden on

- annettava henkilöille, jotka eivät vammaisuuden vuoksi voi äänestää äänestyspaikassa, mahdollisuus äänestää suoraan ja riippumattomasti.
- ilmoitettava äänestysnäyttöistä kaikista vammaisuuden tyypeistä johtuviin tarpeisiin soveltuvassa muodossa.

⁽¹⁰⁾ Suositus CM/Rec(2011)14

⁽¹¹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/fi/node/68473> – osa 4.

- päätettävä soveltuvasta äänestysmenetelmästä ja toteutettava tarvittavat tekniset järjestelyt, jotta merkittävää tukea tarvitsevat vammaiset – kuten kuurosokeat, sokeat, näkövammaiset tai sorminäppäryyden ongelmista kärsivät – voivat äänestää itsenäisesti ilman muiden apua.
- taattava kaikille vammaisille henkilöille mahdollisuus vaihtaa äänestyspaikkaa, jos he katsovat, että jokin muu äänestyspaikka soveltuu paremmin heidän tarpeisiinsa.
- varmistettava, että kaikilla vammaisilla äänestäjillä on oikeus valita vapaasti heitä avustava henkilö (henkilökohtainen avustaja).

5.4 ETSK katsoo, että on mahdollista hyödyntää monien maiden lukuisia hyviä kokemuksia, jotta ehdotetut ratkaisut voidaan panna nopeasti täytäntöön kunkin jäsenvaltion erityispiirteet ja vaaliperinteet huomioon ottaen.

5.4.1 Seitsemässätoista EU-maassa on jo tiettyjä äänestäjäryhmiä varten käytössä järjestelyt äänestyksen toimittamiseksi muualla kuin äänestyspaikassa. Kahdeksassa maassa ihmiset voivat äänestää kirjeitse. Yhdessä maassa on mahdollista äänestää verkossa. Jotkin EU-maat järjestävät erillisiä äänestyspaikkoja ympärivuorokautista hoivaa tarjoavissa laitoksissa. Näiden ratkaisujen avulla ihmiset, jotka eivät pääse tulemaan osoitettuun äänestyspaikkaan, pystyvät äänestämään.

5.4.2 Yhdeksän jäsenvaltiota on ottanut käyttöön ratkaisuja, joiden avulla sokeat voivat äänestää itsenäisesti. Näitä ovat erityiset äänestyslippujen kansilehdet, joihin merkitään yksinkertainen graafinen symboli äänestettäessä, tai kirjekuoret pistekirjoituksella merkityjä äänestyskortteja varten, jotta äänestäjä voi helposti löytää oikean kortin, joka voidaan laittaa vaaliurnaan. Erityiset kansilehdet ovat erittäin hyödyllisiä myös näkövammaisille henkilöille ja niille, joiden sorminäppäryys on heikentynyt. Tästä asiantuntemuksesta voivat hyötyä maat, jotka nykyisin vaativat äänestäjiä merkitsemään äänestyslipukkeeseen ehdokasnumeron tai ehdokkaan sukunimen, mikäli ne päättävät vaihtaa järjestelmänsä käytännöllisempään.

5.4.3 Viidessätoista maassa äänestäjillä on mahdollisuus vaihtaa äänestyspaikkaa ainakin silloin, kun se on perusteltua vammaisuuden vuoksi. Kymmenessä maassa ainakin tietyillä ihmisryhmillä on mahdollisuus äänestää ennakkoon, useimmiten laitoksissa, jotka soveltuvat hyvin sellaisten henkilöiden tarpeisiin, joilla on erityyppisiä vammoja. Koska yhdessäkään EU-maassa kaikki äänestyspaikat eivät sovellu kaikenlaisille vammaisille henkilöille, ainoa asianmukainen ratkaisu on antaa äänestäjille oikeus valita vapaasti sopiva äänestyspaikka.

5.4.4 Monissa maissa kuka tahansa vammaisen äänestäjän valitsema henkilö voi toimia avustajana vaalien aikana. Suuri joukko maita kuitenkin rajoittaa oikeutta valita avustaja vapaasti. Tätä rajoitusta voidaan pitää perusteltuna vain tilanteissa, jossa avustajana olisi oltava henkilö, joka hoitaa samanaikaisesti muita tehtäviä (esimerkiksi vaalilautakunnan jäsen tai tarkkailija). Muissa tapauksissa rajoitukset eivät ole perusteltuja, ja eräissä maissa käytetty avustajan valintamenettely rikkoo vammaisten äänestäjien ihmisarvoa.

5.5 Näiden periaatteiden täytäntöönpano ei missään tapauksessa rajoita jäsenvaltioiden harkintavaltaa, ja sillä taattaisiin, että jokaisella vammaisella EU:n kansalaisella olisi todellinen oikeus valita edustajansa Euroopan parlamenttiin kansalaisuudesta tai asuinmaasta riippumatta. ETSK katsoo, että on olennaisen tärkeää omaksua nämä periaatteet, jotta seuraavia Euroopan parlamentin vaaleja voidaan pitää aidosti yleisinä.

5.5.1 SEUT-sopimuksen 223 artiklan 1 kohdan mukaan ”Euroopan parlamentti laatii esityksen tarvittavista säännöksistä jäsentensä yleisten ja välittömien vaalien toimittamiseksi yhdenmukaista menettelyä noudattaen kaikissa jäsenvaltioissa tai kaikille jäsenvaltioille yhteisten periaatteiden mukaisesti. Neuvosto vahvistaa tarvittavat säännökset yksimielisesti erityistä lainsäätämisyjärjestystä noudattaen ja saatuaan Euroopan parlamentin jäsentensä enemmistöllä antaman hyväksynnän. Nämä säännökset tulevat voimaan, kun jäsenvaltiot ovat hyväksyneet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.”

5.5.2 Tämän perusteella ja jotta kaikille vammaisille EU:n kansalaisille taattaisiin oikeus äänestää Euroopan parlamentin vaaleissa vuonna 2024, ETSK kehottaa

- Euroopan parlamenttia laatimaan kiireellisesti luonnoksen tarkistukseksi vuoden 1976 vaalisäädökseen

- Eurooppa-neuvostoa vahvistamaan tarkistetut säännöt tässä lausunnossa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti
- jäsenvaltioita hyväksymään neuvoston vahvistamat säännöt ilman aiheetonta viivytystä.

5.5.2.1 ETSK on tietoinen siitä, että viime vuosina on keskusteltu monista, usein kiistanalaisista ehdotuksista Euroopan parlamentin vaaleja koskevien sääntöjen muuttamiseksi. Komitea katsoo kuitenkin, että vammaisten henkilöiden äänioikeutta koskevat ehdotukset olisi jätettävä tämän yleisen keskustelun ulkopuolelle ja niitä olisi edistettävä erillisenä hankkeena, koska vain tämä toimintatapa tarjoaa mahdollisuuden päästä laajaan yhteisymmärrykseen ja toteuttaa ehdotetut muutokset nopeasti. Vammaisten henkilöiden vaalioikeuksien käyttöä koskevien normien täytäntöönpano voisi myös tarjota hyvän perustan vastaaville aloitteille tulevaisuudessa muissa kysymyksissä, joista Euroopan parlamentti mainitsee 26. marraskuuta 2020 antamassaan päätöslauselmassa ⁽¹²⁾.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ Euroopan parlamentin 26. marraskuuta 2020 antama päätöslauselma EU-vaaleja koskevasta tilannekatsauksesta, kohta 23 (2020/2088(INI)), P9_TA(2020)0327.

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEAN 556. TÄYSISTUNTO – INTERACTIO, 2.12.2020–
3.12.2020Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus – Euroopan parlamentin ja
neuvoston asetus rajatylittävistä maksuista unionissa (kodifikaatio)”*(COM(2020) 323 final – 2020/0145 (COD))**(2021/C 56/05)*Esittelijä: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 23.7.2020 Euroopan unionin neuvosto, 15.10.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 114 artiklan 1 kohta
Vastaava jaosto	Yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus
Hyväksyminen jaostossa	10.11.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	3.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	242/2/5
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti rajatylittäviä maksuja unionissa koskevaan komission ehdotukseen, jonka tavoitteena on alentaa rajatylittävien euromääräisten maksujen kustannuksia ja parantaa valuutan muuntamisesta perittävien palvelumaksujen läpinäkyvyyttä.

1.2 ETSK on samaa mieltä siitä, että komission tulisi analysoida mahdollisuuksia – ja näiden mahdollisuuksien teknistä toteutettavuutta – ulottaa yhtäläisiä palvelumaksuja koskeva sääntö kaikkiin unionin valuuttoihin ja parantaa edelleen valuutan muuntamisesta perittävien palvelumaksujen läpinäkyvyyttä ja vertailukelpoisuutta. Yhtäläisiä palvelumaksuja koskevan säännön ulottaminen kaikkiin unionin valuuttoihin syventäisi sisämarkkinoita entisestään ja estäisi niiden euroalueen ulkopuolella asuvien kansalaisten syrjimisen, jotka esimerkiksi käynnistävät rajatylittävän maksutapahtuman muussa valuutassa kuin euroissa.

1.3 ETSK on samaa mieltä siitä, että kertomus ehdotetun asetuksen vaikutusten eri näkökohtien arvioinnista olisi esitettävä viimeistään 19. huhtikuuta 2022 ja että sen olisi katettava ainakin ajanjakso joulukuun 15. päivästä 2019 lokakuun 19. päivään 2021.

1.4 Kodifioinnin hengen mukaisesti ja ottaen huomioon, että Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio ovat sopineet 20. joulukuuta 1994 tehdyllä toimielinten välisellä sopimuksella nopeutetusta käsittelymenettelystä, jota noudattaen kodifioidut säädökset voidaan antaa nopeasti (koska kodifioinnissa ei saa muuttaa kodifioitavien säädösten asiasisältöä), ETSK kannattaa sitä, että asetus tulee voimaan 20. huhtikuuta 2021.

2. Komission ehdotus

2.1 Komissio pitää Kansalaisten Eurooppa -hankkeen kannalta tärkeänä unionin lainsäädännön yksinkertaistamista ja selkeyttämistä, jotta siitä saataisiin yksiselitteisempää ja paremmin kansalaisten saatavilla olevaa. Tätä tavoitetta ei voida saavuttaa, jos useita kertoja ja usein huomattavilta osin muutettuja säännöksiä ei ole koottu yhteen, vaan niitä on etsittävä sekä alkuperäisestä säädöksestä että siihen myöhemmin tehdyistä muutoksista. Voimassa olevien säännösten selvittämiseksi on sen vuoksi tutkittava ja vertailtava lukuisia säädöksiä. Useita kertoja muutetut säädökset on tästä syystä kodifioitava, jotta oikeus olisi selkeää ja avointa ⁽¹⁾.

2.2 Komission ehdotuksella (COM(2020) 323 final) on tarkoitus kodifoida Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 924/2009 ⁽²⁾. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 924/2009 on muutettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 260/2012 ⁽³⁾ ja sen jälkeen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2019/518 ⁽⁴⁾.

2.3 Uudella asetuksella korvataan siihen sisällytetyt säädökset. Kodifioitavien säädösten asiasisältöä ei ole muutettu komission ehdotuksessa, vaan niihin on yhdistettäessä tehty ainoastaan kodifioinnin edellyttämät muodolliset muutokset ⁽⁵⁾.

3. Yleistä

3.1 Rajatylittävät maksut ovat ratkaisevan tärkeitä EU:n talouden yhdentymisen kannalta, ja niillä on tärkeä rooli sen varmistamisessa, että kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansalaisilla ja yrityksillä on samat sisämarkkinoiden tarjoamat oikeudet ⁽⁶⁾. Maksut ovat itse asiassa keskeinen osa sisämarkkinoita, jotka kattavat tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääoman vapaan liikkuvuuden. Kuten vaikutustenarvioinnissa, jonka komission yksiköt ovat laatineet ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EY) N:o 924/2009 muuttamisesta tiettyjen rajatylittävistä maksuista unionissa perittävien palvelumaksujen ja valuutan muuntamisesta perittävien palvelumaksujen osalta ⁽⁷⁾, todetaan, rajatylittävien maksujen korkeat kustannukset luovat esteitä sisämarkkinoille – ja käytännössä kotitalouksien (tavaroiden tai palvelujen ostaminen toiselta valuutta-alueelta) ja yritysten (jotka käyttävät ulkomailla sijaitsevia toimittajia ja joilla on asiakkaita toisella valuutta-alueella) rajatylittävälle toiminnalle. Lisäksi rajatylittäviin maksuihin liittyvät suuret kulut jakavat maksupalvelunkäyttäjät kahteen ryhmään: euroalueella oleviin käyttäjiin, jotka voivat maksaa EU:ssa maksuja valtaosalle ihmisistä ja yrityksistä hyvin pienin kustannuksin, ja euroalueen ulkopuolisissa jäsenvaltioissa oleviin käyttäjiin, jotka voivat maksaa maksuja edullisesti ainoastaan rajalliselle määrälle ihmisiä ja yrityksiä. Tehokkain tapa ratkaista nämä kaksi ongelmaa on toteuttaa lainsäädäntötoimia EU:n tasolla, mikä on myös perussopimusten tavoitteiden mukaista.

3.2 Euron käyttöönoton jälkeen EU on toteuttanut useita aloitteita, joilla on pyritty alentamaan rajatylittävien maksutapahtumien kustannuksia ⁽⁸⁾. Rajatylittäviin maksuihin liittyvä lainsäädäntö on ajan mittaan edennyt eri vaiheiden kautta, ja pyrkimyksenä on ollut alentaa kansalaisille ja yrityksille aiheutuvia kustannuksia euroalueella. Kuten edellä mainitussa komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa ⁽⁹⁾ kuitenkin todetaan, euroalueen ulkopuolisista maista peräisin olevat rajatylittävät euromääräiset maksut sekä rajatylittävät muut kuin euromääräiset maksut, riippumatta siitä, mistä maasta ja mihin maahan ne suoritetaan, eivät ole noudattaneet samaa suuntausta maksupalvelunkäyttäjien maksamissa maksuissa.

⁽¹⁾ COM(2020) 323 final

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 924/2009, annettu 16 päivänä syyskuuta 2009, rajatylittävistä maksuista yhteisössä ja asetuksen (EY) N:o 2560/2001 kumoamisesta (EUVL L 266, 9.10.2009, s. 11).

⁽³⁾ EUVL L 94, 30.3.2012, s. 22.

⁽⁴⁾ EUVL L 91, 29.3.2019, s. 36.

⁽⁵⁾ COM(2020) 323 final.

⁽⁶⁾ Ks. Euroopan parlamentin katsaus Cross-border euro transfers and currency conversions – A step forward in favour of the single market [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf).

⁽⁷⁾ Ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FI (englanniksi).

⁽⁸⁾ Ks. esimerkiksi SEPA-asetus (EU) N:o 260/2012, jolla otettiin käyttöön euromääräisiä maksutapahtumia koskevia standardeja (SEPA-tilisiirrot ja -suoraveloitukset), tai maksupalveludirektiivit, joilla lisättiin maksujen läpinäkyvyyttä ja mahdollistettiin uusien toimijoiden tulo markkinoille.

⁽⁹⁾ Ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FI (englanniksi).

3.3 Käsillä oleva komission ehdotus on jälleen yksi askel kohti toimintakustannusten alentamista. Sillä muutetaan asetusta (EY) N:o 924/2009 tavoitteena

- a) alentaa euromääräisistä rajatylittävistä maksuista aiheutuvia kuluja. Toisin sanoen euromääräisten EU:n sisäisten rajatylittävien maksutapahtumien hinta ei saisi poiketa jäsenvaltioiden kansallisessa valuutassa suoritettavien kotimaisten maksutapahtumien hinnasta. Jäsenvaltiot, joiden kansallisena valuuttana ei ole euro, voivat päättää laajentaa asetuksen soveltamisen koskemaan kansallista valuuttaansa (*opt-in*) edellyttäen, että ne ilmoittavat asiasta komissiolle.
- b) lisätä valuutan muuntamisesta perittävien palvelumaksujen läpinäkyvyyttä kuluttajien suojelemiseksi valuutanmuunto- palvelujen kohtuuttomilta palvelumaksuilta ja sen varmistamiseksi, että kuluttajille annetaan tiedot, joiden avulla he voivat valita parhaan valuutanmuuntovaihtoehdon ⁽¹⁰⁾.

3.4 Molemmat komission ehdottamat toimet olisivat edistysaskel yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamisessa pk-yrityksille kaikkialla Euroopassa ja sisämarkkinoiden mahdollisuuksien hyödyntämisessä ⁽¹¹⁾. Kysyntä euroalueella sijaitseissa pk-yrityksissä voisi mahdollisesti lisääntyä niiden kuluttajien ja yritysten taholta, jotka ovat peräisin euroalueen ulkopuolisista jäsenvaltioista (missä rajatylittävistä maksuista perittävät korkeat palvelumaksut muodostavat merkittävän esteen). Euroalueen ulkopuolisissa jäsenvaltioissa sijaitsevilla pk-yrityksillä olisi puolestaan mahdollisuus tavoittaa edullisemmin 360 miljoonaa ihmistä (potentiaalisia asiakkaita) ja 16 miljoonaa euroalueen yritystä (asiakkaita ja hankkijoita). Näin ne voisivat kilpailla paremmin EU:n markkinoilla ⁽¹²⁾. Toinen odotettavissa oleva vaikutus on se, että näin edistetään Euroopan kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyödyntää edullisia rajatylittäviä maksuja.

4. Erityistä

4.1 Rajatylittävistä maksuista annetussa asetuksessa (EY) N:o 924/2009 yhdenmukaistettiin EU:n sisäisistä rajatylittävistä euromääräisistä maksuista perittävät maksut kotimaisista euromääräisistä maksuista (eli saman jäsenvaltion sisäisistä maksutapahtumista) perittävien maksujen kanssa. Euroalueen ulkopuoliset EU:n jäsenvaltiot voivat päättää laajentaa nykyisen asetuksen soveltamisalan koskemaan niiden kansallista valuuttaa edellyttäen, että ne ilmoittavat asiasta komissiolle.

4.2 Vaikka asetusehdotus on tärkeä askel sisämarkkinoiden syventämisessä, olisi syytä pohtia mahdollisuutta ulottaa yhtäläisiä palvelumaksuja koskeva sääntö kaikkiin unionin valuuttoihin, kuten johdanto-osan 12 kappaleessa todetaan. Itse asiassa on tapauksia, joissa eräät euroalueen ulkopuolisissa jäsenvaltioissa sijaitsevat pankit veloittavat 15–30 euron suuruisen maksun noin 100 euron suuruisesta rajatylittävästä maksutapahtumasta.

4.3 Yhtäläisiä palvelumaksuja koskevan säännön ulottaminen kattamaan kaikki unionin valuutat hyödyttäisi rahoitus- palvelujen käyttäjiä, sillä heitä kohdeltaisiin yhdenvertaisesti riippumatta siitä, missä jäsenvaltiossa tai valuutassa he suorittavat rajatylittävän maksutapahtuman. Yhtäläisiä palvelumaksuja koskevan säännön ulottaminen kattamaan kaikki unionin valuutat olisi kunnianhimoisempi askel, sillä se tarkoittaisi sitä, että maksupalveluntarjoajat yhdenmukaistaisivat palvelumaksunsa kaikista EU:n jäsenvaltioiden välisistä rajatylittävistä maksutapahtumista missä tahansa EU:n valuutassa kotimaisten maksutapahtumien palvelumaksujen kanssa. Tämä koskisi myös maksutapahtumia valuutoissa, jotka eivät ole lähettävän tai vastaanottavan maan valuuttoja. Maksupalvelujen käyttäjät hyötyisivät varmasti tällaisesta vaihtoehdosta, mutta se aiheuttaisi maksupalveluntarjoajille huomattavia kustannuksia muun muassa infrastruktuurin osalta ⁽¹³⁾.

4.4 Euroopan komission olisi ehdottomasti pohdittava tarkemmin tätä mahdollisuutta ja analysoitava etuja ja kustannuksia kaikkien sidosryhmien kannalta.

⁽¹⁰⁾ Ks. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf) (englanniksi).

⁽¹¹⁾ Ks. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI\(2018\)628291_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/628291/EPRS_BRI(2018)628291_EN.pdf).

⁽¹²⁾ Ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FI (englanniksi).

⁽¹³⁾ Ks. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL%3AST_7844_2018_ADD_1&from=FI (englanniksi).

4.5 ETSK katsoo, että asetuksen tulevan tarkistamisen yhteydessä olisi aiheellista selkeyttää tilien tuloista perittävien maksujen tilannetta, pohtia tarkemmin tietoja, jotka asiakkaille on annettava ennen maksutoimeksiantoa, ja mainita nimenomaisesti, milloin sähköinen ilmoitus on lähetettävä ja kuinka usein.

Bryssel 3. joulukuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – EU:n huumeidenvastainen ohjelma ja toimintasuunnitelma 2021 – 2025”

(COM(2020) 606 final)

(2021/C 56/06)

Yleisesittelijä: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 23.9.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Työvaliokunnan päätös	15.9.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	3.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	246/1/3
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Päätymässä oleva EU:n huumausainestrategia on korostanut ja osoittanut, millainen rooli ja merkitys on tasapainoisella ja näyttöön perustuvalla suunnittelulla sekä huume politiikan seurannalla ja arvioimisella.

1.2 EU:n huumausainestrategian ulkoisessa arviointiraportissa todetaan kuitenkin, ettei strategialla ole saavutettu siinä asetettuja tarjonnan ja kysynnän vähentämistavoitteita kuin osittain. Kansainvälisen yhteistyön sekä seurannan, arvioinnin ja tutkimuksen aloilla on sitä vastoin edistytty merkittävästi. Raportissa kiinnitetään huomiota taloudellisten resurssien käytön epätasapainoon, joka on haitannut etenkin kysynnän vähentämistoimia.

1.3 Euroopan komission perustaman huumausaineita käsittelevän kansalaisyhteiskunnan foorumin tekemä selvitys paljasti, että jäsenvaltio- ja paikallistasolla toteutettavissa terveys- ja sosiaalipuolen toimissa on merkittäviä puutteita. Monet näyttöön perustuvat haittojen ehkäisy- ja vähentämistoimet puuttuvat valtaosasta jäsenvaltioita kokonaan, tai niitä toteutetaan vain suppeassa mitassa.

1.4 Euroopan komissio julkaisi 24. heinäkuuta 2020 vuosia 2020–2025 koskevan uuden turvallisuusunionistrategiansa, ja huumeidenvastainen ohjelma on sen yksi osa. ETSK katsoo, että nykymuotoinen ohjelma merkitsee selvää taka-askelta ja luopumista yhteisymmärrykseen pohjautuvasta, tasapainoisesta ja näyttöön perustuvasta lähestymistavasta, jota huumeidenvastaisessa työssä on tähän saakka sovellettu ja joka olisi komitean mielestä ansainnut myönteisen arvion.

1.5 ETSK on tyytyväinen neuvoston horisontaalisen huumausainetyöryhmän syyskuun 28. päivän kokouksessaan tekemään päätökseen kehottaa neuvoston puheenjohtajavaltiota Saksaa teettämään joulukuuhun mennessä uudelleenlaadittu versio Euroopan komission asiakirjasta. Komitea on vakaasti sitä mieltä, että EU:n kymmenennen huumausainestrategian puitteissa olisi jatkettava ja vahvistettava edelleen teknistä lähestymistapaa ja julkisia politiikkoja, jotka ovat muodostaneet edellisen huumausainestrategian yhteisesti sovitun perustan.

1.6 EU:n olisi kunnioitettava ja puolustettava voimakkaasti nykyiseen strategiaansa sisältyviä perusarvoja ja sitouduttava tähän strategia-asiakirjassaan.

1.7 ETSK suosittaa, että EU:n uudessa huumausainestrategiassa ja uudessa huumeidenvastaisessa toimintasuunnitelmassa (uusissa huumeidenvastaisissa toimintasuunnitelmissa) parannetaan merkittävästi kysynnän ja haittojen vähentämiseen tähtävien toimien välistä tasapainoa sekä strategisten toimien määrän että resurssien kohdentamisen osalta.

1.8 On tärkeää, että ohjelmassa puututaan huumeongelmiin aidon tasapainoisesti, yhdenmukaisesti ja monialaisesti niin, että lähtökohdina ovat ihmisoikeudet ja kansainvälinen yhteistyö, ja että ohjelmassa otetaan huomioon kansanterveysnäkökohdat ja tieteellisen tiedon kehitys ja edellytetään jatkuvaa arviointia. EU:n huumausainestrategiassa olisi tunnustettava huumeidenkäyttäjien perusoikeudet saada hoitoa samalla tavoin kuin kaikkien muidenkin sairauksien kohdalla.

1.9 ETSK katsoo, että myös tällä alalla on tarpeen parantaa pidemmällä aikavälillä lainsäädännön soveltamisen johdonmukaisuutta jäsenvaltioissa yhdenmukaistamisvaatimusten mukaisesti, sillä jäsenvaltioiden nykyisissä käytännöissä on eroja, jotka loukkaavat kiistatta ihmisoikeuksia.

1.10 Covid-19-pandemia on osoittanut, että haavoittuvassa asemassa olevat huumeidenkäyttäjryhmät ovat erityisen alttiita epidemioillogisen tilanteen kielteisille seurauksille, jotka voivat johtaa huumeidenkäyttöön liittyvien riskien huomattavaan lisääntymiseen.

1.11 Kysynnän vähentämiseksi jo käytetyn mallin pohjalta tulee laatia mahdollisimman nopeasti indikaattoreita, joiden avulla voidaan arvioida tarjonnan vähentämiseen tähtäävien toimien ja laatuvaatimusten vaikutuksia.

2. Tausta

2.1 Euroopan unionin ensimmäisen yhteisen huumeidenvastaisen toimintasuunnitelman laati vuonna 1990 Euroopan huumausaineiden vastainen komitea (CELAD), joka perustettiin Ranskan presidentin François Mitterrandin aloitteesta. Vuodesta 1995 lähtien EU:n huumausainestrategiat on laatinut Euroopan komissio. Viimeisin EU:n huumausainestrategia, jonka Eurooppa-neuvosto hyväksyi 7. joulukuuta 2012 seitsemäksi vuodeksi (2013–2020), pohjautui tasapainoiseen, yhtenäiseen ja näyttöön perustuvaan lähestymistapaan. Vastuut ja lyhyen aikavälin tavoitteet määriteltiin tällä kaudella kahdessa toimintasuunnitelmassa (2013–2016 ja 2017–2020).

2.2 Vaikka EU:n huumausainestrategia ei ole oikeudellisesti sitova, se ilmentää unionin ja jäsenvaltioiden yhteistä sitoutumista ja toimintapoliittisia pyrkimyksiä. Strategia ohjaa EU:n toimielinten ja virastojen toimia ja vaikuttaa jäsenvaltioiden huumeepoliittisiin lähestymistapoihin. Lisäksi siinä vahvistetaan yhteiset suuntaviivat ja painopisteet ja sen pohjalta voidaan omaksua yhtenäisiä kantoja kansainvälisellä tasolla. EU on osoittanut tämän selvästi esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen erityisistunnossa vuonna 2016 tai YK:n huumausainetoimikunnan istunnossa vuonna 2019⁽¹⁾.

2.3 EU:n huumausainestrategia on korostanut ja osoittanut, millainen rooli ja merkitys on tasapainoisella ja näyttöön perustuvalla suunnittelulla sekä huumeepoliitiikan seurannalla ja arvioimisella.

2.4 EU:n huumausainestrategian ulkoisessa arviointiraportissa⁽²⁾ todetaan kuitenkin, ettei strategialla ole saavutettu siinä asetettuja kysynnän ja tarjonnan vähentämistavoitteita kuin osittain. Kansainvälisen yhteistyön sekä seurannan, arvioinnin ja tutkimuksen aloilla on sitä vastoin edistytty merkittävästi. Raportissa kiinnitetään huomiota taloudellisten resurssien käytön epätasapainoon, joka on haitannut etenkin kysynnän vähentämistoimia. Siinä todetaan, että niukkojen resurssien käytön tehostamiseksi on tarpeen asettaa toimet tärkeysjärjestykseen ja lyhentää strategian soveltamisaikaa, joka on tällä hetkellä kahdeksan vuotta.

2.5 Euroopan komission perustama huumausaineita käsittelevä kansalaisyhteiskunnan foorumi selvitti kyselyllä, johon osallistui 169 kansalaisyhteiskunnan organisaatiota 39 maasta, vuosien 2017–2020 toimintasuunnitelman tavoitteiden toteutumista jäsenvaltio- ja paikallistasolla⁽³⁾. Foorumin julkaisema raportti paljastaa, että jäsenvaltio- ja paikallistasolla toteutettavissa terveys- ja sosiaalipuolen toimissa on merkittäviä puutteita. Monet näyttöön perustuvat haittojen ehkäisy- ja vähentämistoimet puuttuvat valtaosasta jäsenvaltioita kokonaan, tai niitä toteutetaan vain suppeassa mitassa. Tämä johtuu pääasiassa riittämättömästä rahoituksesta ja poliittisen sitoutumisen puutteesta.

2.6 Strategialla luotiin ensimmäistä kertaa kysynnän vähentämiseen tähtäävien toimien yhteinen tulkintakehys, johon sisältyy ”keskenään yhtä tärkeitä ja toisiaan tukevia toimenpiteitä, joihin kuuluvat ennaltaehkäisy (ympäristöön liittyvä, yleismaailmallinen, valikoitu ja kohdennettu), varhainen havaitseminen ja puuttuminen, riskien ja haittojen vähentäminen, hoito, kuntoutus, yhteiskuntaan sopeutuminen ja toipuminen”.

(1) EU:n julkilausuma Wienissä 14.–22. maaliskuuta 2019 pidetyssä huumausainetoimikunnan 62. istunnossa: The European Union and its Member States strongly support the concrete implementation of the UNGASS Outcome Document for a real balanced drug policy at international level, strengthening the prevention, public health and human rights dimension in order to accelerate our joint commitment to efficiently improve the world drug situation. (...) address drug demand reduction across its full spectrum: prevention, risk and harm reduction, treatment, and social integration and rehabilitation. Epävirallinen suomenos: ”Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot antavat voimakkaan tukensa aidosti tasapainoista kansainvälisen tason huumeepoliittikkaa puoltavan Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen erityisistunnon päätösasiakirjan konkreettiselle täytäntöönpanolle. Asiakirjan tavoitteena on vahvistaa ennaltaehkäisyä sekä kansanterveys- ja ihmisoikeusulottuvuutta, jotta voimme vauhdittaa yhteistä sitoutumistamme maailmanlaajuisen huumeetilanteen tehokkaaseen parantamiseen. [– –] pyritään vähentämään huumeiden kysyntää kaikin tavoin: edistämällä ennaltaehkäisyä, riskien ja haittojen vähentämistä, hoitoa sekä sopeutumista yhteiskuntaan ja kuntoutusta.”

(2) SWD(2020) 150 final.

(3) https://drogriporter.hu/wp-content/uploads/2018/12/2018_CSF-report_final.pdf

2.7 Strategian toimitasuunnitelmassa ja sen viimeisimmässä arvioinnissa korostetaan tarvetta seurata tarjonnan vähentämistoimia tieteen pohjalta ja määrätä huumeidenkäyttäjille vaihtoehtoisia seuraamuksia mutta painotetaan myös kansalaisyhteiskunnan roolia strategioiden laadinnassa, täytäntöönpanossa, seurannassa ja arvioinnissa sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla.

3. Euroopan komission tiedonanto

3.1 Euroopan komissio julkaisi 24. heinäkuuta 2020 vuosia 2020–2025 koskevan uuden turvallisuusunionistrategiansa, joka koostuu kolmesta osasta: lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjuntaa koskevasta strategiasta, huumeidenvastaisesta ohjelmasta (jäljempänä ”ohjelma”) ja laittoman asekaupan vastaisesta strategiasta. Ohjelman johdannossa korostetaan nimenomaisesti, että EU:n huume politiikassa tarvitaan ajattelutavan muutosta. Huume politiikassa olisi ohjelman mukaan painotettava aiempaa enemmän tarjonnan vähentämiseen tähtäviä toimia ja vahvistettava niitä. Ohjelman kolmesta pilarista (turvallisuuden parantaminen ja tarjonnan vähentäminen; ennaltaehkäisy; haittojen vähentäminen) eniten huomiota saa ensiksi mainittu.

3.2 Ohjelman liite sisältää luonnoksen huumeidenvastaiseksi toimitasuunnitelmaksi. Siihen sisältyvistä toimita 26 kuuluu tarjonnan vähentämistä koskevaan pilariin ja vain 5 ennaltaehkäisy-pilariin ja 13 haittojen vähentämistä koskevaan pilariin. Viimeksi mainittuun pilariin sisältyy kuitenkin neljä toimea, joiden luokittelu tähän pilariin on kyseenalaista (toimet 40 ja 41: ajaminen huumausaineiden vaikutuksen alaisena, toimi 42: pakkokeinoseuraamuksille vaihtoehtoiset toimenpiteet ja toimi 43: rikosteknisten tietojen vaihto). Toimitasuunnitelman jaottelu on kaiken kaikkiaan huomattavan epätasapainoinen, ja tarjonnan vähentämistä koskeva pilari painottuu liikaa.

3.3 ETSK katsoo, että ohjelma merkitsee selvää taka-askelta ja luopumista yhteisymmärrykseen pohjautuvasta, tasapainoisesta ja näyttöön perustuvasta lähestymistavasta, jota huumeidenvastaisessa työssä on tähän saakka sovellettu ja joka olisi komitean mielestä ansainnut myönteisen arvion.

3.4 Neuvoston horisontaalisen huumausainetyöryhmän kokouksessa 28. syyskuuta useimmat jäsenvaltiot kritisoivat ohjelmaa voimakkaasti sen laadintaolosuhteiden, painotusten ja sisällön osalta ja päättivät tämän johdosta, että neuvoston puheenjohtajavaltion Saksan tulee teettää joulukuuhun mennessä uudelleenlaadittu versio Euroopan komission asiakirjasta.

3.5 Huumausaineita käsittelevä kansalaisyhteiskunnan foorumi eli neuvoo-antava elin, jonka kautta Euroopan komissio kuulee kansalaisyhteiskuntaa, kritisoi ohjelmaa monelta osin eikä pitänyt sitä hyväksyttävänä:

- a) Laadintaprosessin aikana kansalaisyhteiskunnan toimijat ja jäsenvaltiot pääsivät tutustumaan ulkoisen arvioinnin tuloksiin vasta ohjelman julkaisemisen jälkeen eivätkä näin ollen voineet antaa alustavaa lausuntoa ohjelmaluonnoksesta.
- b) Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ehdottamat painopisteet eivät ilmene ohjelmasta, vaan siinä pienennetään entisestään terveys- ja sosiaalipuolen toimien painoarvoa huume politiikassa, jossa jo nykyisellään korostuvat suhteettomasti tarjonnan vähentämiseen tähtäävät toimenpiteet.
- c) Turvallisuusnäkökohtia korostava lähestymistapa ja kielenkäyttö vahvistavat ohjelman vanhanaikaisuutta ja leimautta.
- d) Toimitasuunnitelman mukaisen lähestymistavan epätasapainoisuus ja toimitasuunnitelman ennakoitu vaikutus resurssien jakautumiseen herättävät huolta, kuten myös mitattavissa olevien indikaattoreiden puute ja tämän seuraukset vastuuvollisuuden kannalta.

3.6 Alalla vaikutusvaltaiset kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ovat arvostelleet yhteen ääneen ehdotuksen yleistä henkeä ja yksityiskohtia ja kehottaneet uudistamaan sitä perusteellisesti.

4. Toimintapoliittiset näkökohdat

4.1 ETSK on vakaasti sitä mieltä, että EU:n kymmenennen huumausainestrategian puitteissa olisi jatkettava ja vahvistettava edelleen teknistä lähestymistapaa ja julkisia politiikkoja, jotka ovat muodostaneet edellisen huumausainestrategian yhteisesti sovitun perustan. Komitea onkin tyytyväinen Eurooppa-neuvoston sitoumukseen kehittää tasapainoinen, yhtenäinen ja näyttöön perustuva eurooppalainen huumausainestrategia. Se kehottaa Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajuutta hoitavaa Saksan hallitusta ottamaan uuden huumausainestrategian valmistelussa huomioon seuraavassa mainitut näkökohdat.

4.2 ETSK suosittaa, että ohjelmassa käytetään samanlaista kieltä ja samanlaisia tieteellisiä ja ammattitermejä kuin ennenkin ja kehitetään edelleen strategista lähestymistapaa, jota tähänkin mennessä on noudatettu, mukauttaen sitä kuitenkin hallinnollisiin tarkoituksiin ja varmistaen, että ohjelman täytäntöönpanoa voidaan koko ajan seurata ja arvioida kriittisesti.

4.3 EU:n olisi kunnioitettava ja puolustettava voimakkaasti perusarvoja ⁽⁴⁾, jotka sisältyvät sen nykyiseen strategiaan ⁽⁵⁾, ja sitouduttava tähän strategia-asiakirjaan.

4.4 Komitea ehdottaa, että hyväksyttävässä asiakirjassa viitataan nimenomaisesti kansainvälisiin yleissopimuksiin ja poliittisiin suosituksiin, joihin asiakirjan aineellinen ja oikeudellinen pätevyys perustuu ⁽⁶⁾, ja että siinä tukeudutaan näihin asiakirjoihin. ETSK kannustaa EU:n päätöksentekolimiä huolehtimaan siitä, että EU säilyttää johtavan asemansa ja pitää kiinni esimerkillisistä sitoumuksistaan huume politiikkaa käsittelevillä kansainvälisillä foorumeilla.

4.5 ETSK katsoo, että uudessa ohjelmassa olisi myös säilytettävä edellisen strategian lippulaivahankkeet ja kehitettävä edelleen ennaltaehkäisy, hoidon, haittojen vähentämisen, hoitomenettelyjen ja toipumisprosessien puitteita ottaen huomioon tieteellisen tiedon kehitys.

4.6 Edellisen huumeusainestrategian ja huumeidenvastaisen toimintasuunnitelman arvioinnin yhteydessä todettiin, että vaaka kallistuu huume politiikan painopisteiden määrittelyssä ja resurssien kohdentamisessa selvästi rikosoikeudellisten toimien puolelle. Terveys- ja sosiaalipuolen toimien osuus on vain murto-osa siitä, mitä jäsenvaltiot käyttävät tarjonnan vähentämiseen. Tämä on johtanut useissa maissa kyseisten palvelujen keskeytymiseen tai erittäin heikkoon kattavuuteen, millä on toisinaan vakavia seurauksia kuolleisuuden ja sairastuvuuden nousun muodossa. ETSK suosittaa, että uudessa huumeusainestrategiassa ja uudessa huumeidenvastaisessa toimintasuunnitelmassa (uusissa huumeidenvastaisissa toimintasuunnitelmissa) vahvistetaan merkittävästi kysynnän vähentämiseen tähtäävien toimien osuutta huume politiikassa sekä strategisten toimien määrän että resurssien kohdentamisen osalta. Komitea toivoo myös, että komissio tekee kaikkensa, jotta jäsenvaltiot kehittäisivät merkittävästi strategian ja suunnitelmien kattavuutta ja laatua.

4.7 Lisäksi Euroopan huumeusainesten ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) toimeksiantoa ja välineitä olisi vahvistettava ja tieteelliset päätelmät olisi integroitava suoraan päätöksentekoprosessiin.

4.8 On tärkeää, että ohjelmassa puututaan huume ongelmiin aidon tasapainoisesti, yhdenmukaisesti ja monialaisesti niin, että lähtökohdista ovat ihmisoikeudet ja kansainvälinen yhteistyö, ja että ohjelmassa otetaan huomioon kansanterveysnäkökohdat ja tieteellisen tiedon kehitys ja edellytetään jatkuvaa arviointia.

4.9 ETSK painottaa, että koska huumeidenkäyttö on monimutkainen biopsykososiaalinen ilmiö, mahdolliset epätarkoituksenmukaiset huumeidenvastaiset toimenpiteet, kuten huumeidenkäyttäjien yksipuolinen kriminalisointi, aiheuttavat vakavia terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja ja pahentavat siten yhteiskunnan turvallisuusongelmia sen sijaan, että tarjoaisivat niihin ratkaisuja. Tästä syystä ETSK suosittaa, että Eurooppa-neuvosto

- a) pysyy entisellä linjallaan ja irrottaa huumeidenvastaisen ohjelman turvallisuusunionia koskevasta toimenpidepaketista
- b) varmistaa, että ongelman eri puoliin liittyviä ilmiöitä käsitellään eriytetysti
- c) omaksuu monialaisen tavan puuttua näihin ilmiöihin
- d) edellyttää, että seuraamuksiin ja lainvalvontatoimiin turvaututaan vasta viimeisenä keinona, jos voidaan osoittaa, että muilla välineillä ei saada aikaan tehokkaita vaikutuksia.

4.10 Kysynnän ja riskien vähentämiseen tähtäävien toimien seuranta- ja arviointikulttuuri on parantunut viime vuosikymmeninä huomattavasti. ETSK suosittaa näyttöön perustuvan huume politiikan edistämiseksi seuraavaa:

⁽⁴⁾ "Strategia perustuu ennen muuta EU:n oikeuden perusperiaatteisiin, ja se noudattaa joka suhteessa unionin perustavanlaatuisia arvoja, joita ovat ihmisarvo, vapaus, demokratia, tasa-arvo, solidaarisuus sekä oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sen pyrkimyksenä on yhteiskunnan ja yksilöiden hyvinvoinnin suojeleminen ja parantaminen, kansanterveyden suojeleminen, kansalaisten turvallisuuden korkean tason varmistaminen sekä tasapainoisen, yhtenäisen ja näyttöön perustuvan lähestymistavan omaksuminen huumeusainepolitiikkaan."

⁽⁵⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/30727/drugs-strategy-2013_content.pdf

⁽⁶⁾ <https://www.unodc.org/documents/postungass2016/outcome/V1603301-E.pdf>

https://www.unodc.org/documents/ungass2016/Contributions/IO/EU_COMMON_POSITION_ON_UNGASS.pdf

- a) Varmistetaan, että uudessa huumausainestrategiassa ja huumeidenvastaisessa toimintasuunnitelmassa painotetaan voimakkaasti huumeidenkäyttäjille tarjottavien sosiaali- ja terveyspalvelujen kattavuuden ja laadun merkittävää parantamista siten, että tarkistetaan edellisessä toimintasuunnitelmassa jo hyödynnettyjä indikaattoreita.
- b) Kehitetään yhdessä EMCDDA:n ja huumausaineita käsittelevän kansalaisyhteiskunnan foorumin kanssa yhteinen järjestelmä, jonka avulla voidaan jatkuvasti seurata ja arvioida EU:n huumeidenvastaisessa toimintasuunnitelmassa esitettyjen toimien kattavuuden ja laadun kehitystä eri jäsenvaltioissa.
- c) Laaditaan kysynnän vähentämiseksi jo käytetyn mallin pohjalta mahdollisimman pian indikaattoreita, joiden avulla voidaan arvioida tarjonnan vähentämiseen tähtäävien toimien ja laatuvaatimusten vaikutuksia. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon, että vaikka tällaisilla toimilla voi olla suoria ja vakavia vaikutuksia asianomaisten ihmisten yksilöllisiin elinolosuhteisiin ja vapauksiin, niitä arvioidaan harvoin näytön perusteella.
- d) Laajennetaan EMCDDA:n toimeksiantoa siten, että siihen sisällytetään ihmisoikeuksiin kohdistuvien huumeepolitiikan vaikutusten arviointi, jonka yhteydessä voidaan esimerkiksi mitata sitä, millaisia kielteisiä seurauksia kriminalisoinnista ja institutionaalista syrjinnästä koituu haavoittuvassa asemassa oleviin väestöryhmiin kuuluville huumeidenkäyttäjille.

4.11 ETSK katsoo, että myös tällä alalla on tarpeen parantaa pidemmällä aikavälillä lainsäädännön soveltamisen johdonmukaisuutta jäsenvaltioissa yhdenmukaistamisvaatimusten mukaisesti, sillä jäsenvaltioiden nykyisissä käytännöissä on eroja, jotka loukkaavat kiistatta ihmisoikeuksia⁽⁷⁾.

4.12 ETSK onkin vakuuttunut siitä, että Euroopan unionin on löydettävä ja kehitettävä keinoja, joiden avulla jäsenvaltiot saadaan tulevaisuudessa lähentämään merkittävästi huumeepoliittisia lähestymistapojaan. Tämä ei saa rajoittua pelkästään poliittisten suositusten antamiseen.

4.13 ETSK pitää myös tärkeänä, että EU:n ja sen jäsenvaltioiden strategisissa ohjelmissa tunnustetaan innovatiiviset tieteeseen perustuvat toimet, taataan niiden asema ja tuetaan niitä.

4.14 Kun otetaan huomioon, että lailliset riippuvuudet (alkoholinkäyttö, tupakointi, useimmat riippuvuushäiriöt jne.) ja laittomat riippuvuudet punoutuvat yhteiskunnissa perheiden ja yhteisöjen jäsenten välillä käytännössä systemaattisesti toisiinsa, ETSK suosittelee, että Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot eivät enää arvioisi ja pyrkisi hallitsemaan näitä riskejä yksi kerrallaan vaan pikemminkin toisiinsa liittyvinä yhden ja saman järjestelmän osatekijöinä ja että ne pyrkisivät ehdottamaan yhä enemmän yhteisiä toimintapolitiikkoja.

4.15 Jotta toimintapolitiikkojen ja sääntely-ympäristön kielteisiin seurauksiin, sosiaalisen leimaantumisen ja perusteettoman kriminalisoinnin vaikutuksiin, sosiaaliseen syrjäytymiseen ja hoitoon pääsyn esteisiin voidaan puuttua, tarvitaan vahingon ensisijaisen välttämisen periaatteeseen (*primum nil nocere*) pohjautuvaa suoraa ja määrätietoista arviointia ja keskustelua, jossa eri näkemykset asetetaan vastakkain. ETSK kehottaa myös ottamaan huomioon YK:n 32 järjestön vuonna 2019 hyväksymässä yhteisessä kannassa esitetyn arvioinnin⁽⁸⁾.

4.16 EU:n huumausainestrategiassa olisi tunnustettava huumeidenkäyttäjien perusoikeudet saada hoitoa samalla tavoin kuin kaikkien muidenkin sairauksien kohdalla.

4.17 Jäsenvaltioiden budjettivarojen kohdentamista olisi arvioitava aiheeseen liittyvien tunnustettujen ja suositeltujen palvelujen saatavuuden ja kapasiteetin perusteella.

4.18 Kansalaisyhteiskunnan ammattimaisen osallistumisen lisääminen on olennaisen tärkeää peruseriaatteiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Huumausaineita käsittelevän kansalaisyhteiskunnan foorumin EU-tason toimeksiantoa sekä jäsenvaltioiden kansalaisyhteiskunnan ammattitoimijoiden osallistumista olisikin vahvistettava. Tätä ajatellen on tarpeen arvioida säännöllisesti jäsenvaltioiden avoimuutta ja yhteistyöhalukkuutta sekä sitä, miten ne osallistavat ammatilliset järjestöt päätöksentekoon.

⁽⁷⁾ Samanlainen käyttäytyminen johtaa toisissa maissa rikossyytteeseen ja tiukkoihin lainvalvontatoimiin ja toisissa taas terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen tarjoamiseen. Huumeidenkäyttäjää kohdellaan siis eri tavoin yksinomaan kansalaisuuden tai asuinpaikan perusteella. Vastaavasti joidenkin palvelujen tarjoamista pidetään toisissa jäsenvaltioissa perusoikeutena, kun taas toiset torjuvat tämän ajatuksen.

⁽⁸⁾ CEB/2018/2, s. 12-14.

4.19 Komitea pitää tarjonnan vähentämiseen tähtäviä toimia tärkeinä mutta korostaa, että ne on aina sovittava yhteen kysynnän vähentämistoimien kanssa. Vaikka tehokkaat oikeudelliset ja lainvalvontavälineet ovat oleellisia laittomien huumausaineiden kaupan torjumiseksi, viime vuosikymmeninä on käynyt selväksi, että yksipuoliseen kriminalisointiin johtavat politiikat vaikuttavat kielteisesti ihmisten ja yhteisöjen terveyteen sekä huumeidenkäyttäjien integroitumiseen yhteiskuntaan.

4.20 Covid-19-pandemia on osoittanut, että haavoittuvassa asemassa olevat huumeidenkäyttäjryhmät ovat erityisen alttiita epidemiologisen tilanteen kielteisille seurauksille, jotka voivat johtaa huumeidenkäyttöön liittyvien riskien huomattavaan lisääntymiseen (esimerkiksi hankalampi hoitoon pääsy, riskialttiimpi huumeiden hankinta, aiempaa vaarallisempien huumeiden ostaminen, vahvemmat kriminalisoinnin ja leimautumisen vaikutukset, kielteiset kansanterveydelliset seuraukset ja perustoimeentulon heikentyminen entisestään). Pandemian vuoksi nimenomaan palvelut, jotka ovat monissa maissa näiden ryhmien ja hoitoketjun ainoa kohtaamispaikka, kärsivät tilanteesta todennäköisesti eniten ja joutuvat supistamaan kapasiteettiaan.

Bryssel 3. joulukuuta 2020.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Muutettu ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisesta” (uudelleenlaadittu)

(COM(2020) 579 final)

ja

”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2018/1139 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston valmiudesta toimia yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan suorituskyvyn tarkastuselimenä”

(COM(2020) 577 final)

(2021/C 56/07)

Yleisesittelijä: **Dumitru FORNEA**

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 26–27.10.2020 Euroopan parlamentti, 22.10.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 100 artiklan 2 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Työvaliokunnan päätös	28.10.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon numero	556
Äänestystulos	198/21/34
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea arvostaa Euroopan komission, Euroopan parlamentin ja EU:n erityiselinten pyrkimyksiä löytää uusia oikeudellisia ja hallinnollisia ratkaisuja, joilla voidaan varmistaa lentoliikennejärjestelmän kestävä kehitys kaikkien kansalaisten, ilmatilan käyttäjien ja ympäristön hyödyksi. Me kaikki olemme yhtä mieltä siitä, että on taattava lentoliikenteen turvallisuus ja parannettava ilmaliikenteen hallinnan ja lennonvarmistuspalvelujen yleistä suorituskykyä, skaalattavuutta ja häiriönsietokykyä, ja kannatamme myös yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan tavoitetta saada aikaan yhteinen yleiseurooppalainen reittiverkko, yhdentää asteittain ilmaliikenteen hallintaa ja lennonvarmistuspalveluja ja nykyaikaistaa niiden teknologiaa.

1.2 Monet sidosryhmät suhtautuvat yleisesti ottaen myönteisesti Euroopan komission muutettuun, uudelleenlaadittuun ehdotukseen yhtenäisestä eurooppalaisesta ilmatilasta, ja sen katsotaan olevan tarpeen komission asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Näitä tavoitteita ovat hiilidioksidipäästöjen vähentäminen, viivästysten vähentäminen lentoasemilla ja ilmaliikenteen hallintapalvelujen kustannustehokkuuden parantaminen. Nämä tavoitteet ovat saaneet tukea myös muista raporteista, kuten vuonna 2019 annetusta yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevasta viisaiden ryhmän raportista ⁽¹⁾.

1.3 Yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskeva muutettu, uudelleenlaadittu ehdotus on ajantasaistettu sääntelykehys, jolla pyritään saavuttamaan yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan alkuperäiset tavoitteet hiilidioksidipäästöjen vähentämiseksi, viivästysten vähentämiseksi ja ilmatilan hallintapalvelujen kustannustehokkuuden parantamiseksi. Vaikka komission ehdotus on parannus nykyiseen asetukseen verrattuna, on kuitenkin epäselvää, onko luonnos riittävä yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan alkuperäisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Sen vuoksi komitea ehdottaakin, että käynnistetään keskustelu yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevan uuden asetuksen tavoitteiden selventämiseksi.

⁽¹⁾ <https://www.sesarju.eu/node/3330>

1.4 Verkon hallinnoijan tehtäviä on selvennettävä. Tämä koskee erityisesti sen yleistä toiminta-alaa ja sen vaikutusta lentoyhtiöiden toiminnan suunnitteluun, kapasiteetin hallintaan, ilmatilan suunnitteluun, ympäristöön ja kysynnän priorisointiin.

1.5 Kaikkien ilmailualan sidosryhmien olisi voitava osallistua merkittävien päätösten valmisteluun. Tarkoituksenmukaisen kuulemisen periaatteen on oltava osa puite-ehdotusta.

1.6 Ehdotuksen tavoitteet saattavat olla liiankin laajat, ja sen vuoksi ympäristötoimenpiteitä olisi tarkasteltava ja kehitettävä edelleen tämän ehdotuksen ulkopuolella. Tällaisessa täydentävässä toimintapolitiikassa olisi otettava huomioon kaikki lentoliikenteen kannalta olennaiset, kestävyyttä edistävät toimet, kuten kestävien lentopolttoaineiden käyttöönotto ja integrointi. Näissä keskusteluissa olisi arvioitava maksujen mukauttamisen tehokkuutta lentoyhtiöiden kannustamiseksi vastuulliseen ympäristökäyttäytymiseen.

1.7 Samalla kun tunnustetaan, että ilmaliikenteen hallinnalla voidaan edistää hiilidioksidipäästöjen yleistä vähentämistä, teknologian tehokkaalla ja kestäväpohjaisella käytöllä voidaan hillitä lentoliikenteen hiilidioksidipäästöjä. Tämä lähestymistapa olisi nähtävä keinona pienentää entisestään ilmailualan hiilijalanjälkeä. On selvää, että kestävien lentopolttoaineiden kaltaisilla teknologioilla voidaan vähentää hiilidioksidipäästöjä merkittävästi ja huomattavasti enemmän kuin tämän ehdotuksen keinoin.

1.8 Ehdotuksessa ei oteta huomioon covid-19-kriisin dramaattisia vaikutuksia toimialaan. Erityisesti kannustaminen rakennemuutokseen voi lisätä hajanaisuutta ja monimutkaisuutta aikana, jolloin ala tarvitsee elpyäkseen vakautta. Tarvitaan lisätutkimuksia ja harkintaa, jotta voidaan ottaa asianmukaisesti huomioon covid-19-pandemian sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset sekä työntekijöille että palvelujen käyttäjille. Lisäksi ehdotukseen sisältyvä tavoite ilmaliikenteen hallinnan kapasiteetin parantamisesta on menetetty merkitystään, koska lentoliikenne on vähentynyt huomattavasti covid-19-pandemian alkamisen jälkeen. Eurocontrolin tämänhetkisten arvioiden mukaan paluu vuoden 2019 liikennemääriin on odotettavissa vasta vuonna 2024 ⁽²⁾.

1.9 Suorituskyvyn kehittämisjärjestelmän osalta Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston johtamassa ylhäältä alaspäin suuntautuvassa suorituskyvyn arvioinnissa olisi otettava tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon paikalliset olosuhteet. Suorituskykyä koskevassa järjestelmällisessä työmarkkinaosapuolten vuoropuhelussa on otettava huomioon paikalliset olosuhteet ja osatekijät.

1.10 On varmistettava uuden taloudellisen sääntelyviranomaisen riippumattomuus ja säilytettävä selkeä ero palvelujen sääntelyn ja soveltamisen välillä. Sen vuoksi suorituskyvyn kehittämisjärjestelmään olisi tehtävä seuraavat muutokset:

- Turvallisuuteen liittyviä suorituskyvyn keskeisiä osa-alueita olisi kehitettävä samalla tasolla kuin muita osa-alueita, joilla on mitattavissa olevat EU:n tavoitteet ja indikaattorit.
- Paikallistasolla olisi otettava käyttöön pakollisia kuulemismekanismia, jotta varmistetaan henkilöstön edustajien asianmukainen osallistuminen paikallisten suorituskyvysuunnitelmien hyväksymiseen.
- Suorituskyvyn keskeisten osa-alueiden keskinäinen riippuvuus olisi tunnustettava ja sitä olisi lievennettävä asianmukaisesti.

1.11 Olisi varmistettava, että kansallisten valvontaviranomaisten ja kansallisten toimivaltaisten viranomaisten rakenteellisella erottamisella vältetään merkittävät eturistiriidat, jotka voisivat vaikuttaa toimialan tehokkuuteen ja kustannustehokkuuteen, työntekijöiden elämään ja alan turvallisuuteen. Kansallisten valvontaviranomaisten ja toimivaltaisten viranomaisten on toimittava riippumattomina kaikista toimialaan liittyvistä, taloudellisista, sosiaalisista ja poliittisista paineista, ja siksi niiden olisi kuuluttava edelleen julkisen sektorin toimialaan jäsenvaltioiden standardien mukaisesti. Kansallisten valvontaviranomaisten ja toimivaltaisten viranomaisten henkilöstön valintamenettelyjä koskevat säännöt eivät saisi olla ristiriidassa jäsenvaltioiden virkamiesten tavanomaisten valintamenettelyjen kanssa.

1.12 Toiminnalliset ilmatilalohkot, jotka tällä ehdotuksella pyritään lakkauttamaan, ovat auttaneet luomaan yhteisen kulttuurin kaikkien työmarkkinaosapuolten välille ja parantamaan suorituskykyä.

⁽²⁾ Eurocontrol, markkinakartoitus, 10. marraskuuta 2020. Eamonn Brennanin esitys: <https://www.youtube.com/watch?v=VSQe97wDmc>

1.13 Tukipalvelujen (viestintä-, suunnistus- ja valvontapalvelu, ilmailutiedotuspalvelu, lentosääpalvelu) tarjoamisen osalta komitea on huolissaan siitä, että ehdotuksen tavoite noudattaa aiempien ehdotusten (SES 1 ja SES 2) pyrkimystä yksityistää ja hajanaistaa alaa. Molemmat näistä ehdotuksista hylättiin komission alkuperäisen ehdotuksen esittämisen jälkeen eri tekstejä hyväksyttäessä. Vaikka SES 2 -prosessissa päästiin kompromissiin, nykyinen lähestymistapa ei ole tasapainoinen, koska siinä suositetaan tukipalvelujen erottamista toisistaan ja markkinaperiaatteiden soveltamista. Ehdotuksessa olisi pyrittävä tasapainoiseen näkemykseen ja otettava huomioon tällaisen lähestymistavan kielteiset sosioekonomiset vaikutukset, tehokkaan ja toimivan palvelun luomista koskeva tavoite ja poliittisen tahdon puute, joka on tullut esiin aiemmissa yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa käsittelevissä ehdotuksissa.

1.14 Eräitä ehdotuksen näkökohtia on suositeltavaa pohtia lainsäädäntömenettelyn aikana tarkoin. Tämä koskee erityisesti palvelujen tarjonnan eriyttämistä ja vapauttamista. On todettu, että näillä tekijöillä saattaa olla haitallinen vaikutus työntekijöihin, ja sen vuoksi työmarkkinaosapuolet olisi otettava mukaan tähän prosessiin.

2. Tausta ja yleiset huomiot

2.1 Euroopan komission asettama tavoite tämän lainsäädäntöpaketin hyväksymisessä

Komissio pyrkii parantamaan Euroopan ilmatilan organisoinnin ja hallinnan yleistä tehokkuutta uudistamalla ilmaliikennepalvelujen tarjoajien monopoliasemaa. Pakettia on odotettu jo pitkään, eikä yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevaa lainsäädäntöä ole päivitetty yli 10 vuoteen. Ilmaliikenteen hallinnan kehityksessä tapahtuneet muutokset on otettu huomioon, ja Euroopan ilmaliikenteen hallintaverkkoa on uudistettava, jotta voidaan selvittää sekä lentoliikenteen jatkuvasta kasvusta viime vuosikymmenen aikana että liikennemäärien huomattavista ennakoimattomista vaihteluista, jotka johtuvat esimerkiksi nykyisestä covid-19-pandemiasta. Tämä edellyttää muutoksia, jotka mahdollistavat toiminnan mahdollisimman turvallisissa, kustannustehokkaissa, lentoliikenteen kannalta tehokkaissa ja ympäristöä säästävässä olosuhteissa. Lisäksi on toteutettava toimenpiteitä, joilla edistetään ilmailun päästöjen vähentämistä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Tämä tarkoittaa Euroopan ilmatilan yhtenäistämisen jatkamista, viivästysten vähentämistä, turvallisuusnormien ja lentoliikenteen tehokkuuden parantamista ilmailun ympäristöjalanjäljen pienentämiseksi sekä monopoliasemassa olevaan palvelutarjontaan liittyvien maksujen sääntelyä.

Lentoreittien tehokkuutta voidaan parantaa ottamalla käyttöön uusia digitaaliteknologisia ratkaisuja. Tämä voidaan toteuttaa Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja alan sidosryhmien välisen yhteistyön ja luottamuksen lisäämisen avulla.

2.2 Yhteiskuntavastuu ja suhde järjestäytyneeseen kansalaisyhteiskuntaan

2.2.1 SES 2+ -ehdotus on laadittu osittain uudelleen aiemman SES 2+ -ehdotuksen pohjalta. Aiemman ehdotuksen käsittely keskeytyi kahden jäsenvaltion välisen erimielisyyden vuoksi. Koska ehdotuksen sisältö on samankaltainen kuin aiemmin hylättyjen yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevien ehdotusten, on edelleen mahdollista, ettei poliittista yhteisymmärrystä saavuteta. Jäsenvaltioiden huolenaiheet ovat perinteisesti liittyneet politiikkaan, itsemääräämisoikeuteen, sosioekonomisiin tekijöihin, kansallisen ilmatilan vapauttamiseen ja pakkoyksityistämiseen. Lainsäädäntömenettelyn aikana on suositeltavaa ottaa nämä huolenaiheet asianmukaisesti huomioon.

2.2.2 Euroopan komissio katsoo, että sosiaaliset kysymykset otettiin huomioon alkuperäisen SES 2+ -ehdotuksen vuonna 2013 tehdyssä vaikutustenarvioinnissa. Parhailaan on käynnissä lennonjohtajien ja lennonvarmistusteknisen henkilöstön työoloja koskeva tutkimus, jonka tulokset otetaan huomioon sekundaarilainsäädäntöä kehitettäessä, kunhan yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskeva ehdotus on hyväksytty. Sosiaalinen taustatilanne on kuitenkin sittemmin muuttunut merkittävästi. Lennonjohtajien ja lennonvarmistusteknisen henkilöstön työoloja koskevassa tutkimuksessa keskitytään pääasiassa nykyiseen tilanteeseen, ja työmarkkinaosapuolilta saatu palaute ei ole kovin myönteistä tulevien näkymien suhteen.

2.2.3 Monia sidosryhmien aiemmissa keskusteluissa antamaan palautteeseen sisältyviä kysymyksiä ei ole otettu huomioon. Näitä ovat muun muassa pyöreän pöydän keskustelut, jotka johtivat digitaalista eurooppalaista ilmatilaa koskevaan korkean tason julkilausumaan, sekä olemassa olevat kuulemisvälineet, kuten ilmaliikenteen hallinnan alakohtainen työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, viisaiden ryhmä ja inhimillistä ulottuvuutta käsittelevä yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan asiantuntijaryhmä. Jäljellä onkin edelleen lukuisia huomattavia sosioekonomisia huolenaiheita, kuten uusien teknologioiden käyttöönotto ja ilmaliikenteen hallinnan työmarkkinaosapuolten aloite yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan sosiaalisen ja inhimillisen ulottuvuuden kehittämisestä.

2.2.4 Ilmailualan johtavat sidosryhmät kannattavat jäsenvaltioiden, lennonvarmistuspalvelujen tarjoajien ja verkon hallinnoijien välisen yhteistyön jatkamista. Yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskeva aloite tukee tällaista rajatylittävää sitoutumista, ja siinä olisi edelleen kehitettävä keinoja, joilla toiminnan turvallisuutta, tehokkuutta ja kustannustehokkuutta voidaan parantaa, muun muassa tarjoamalla mahdollisuus osallistua henkilöstön koulutusohjelmiin, joista yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteutuminen riippuu.

2.2.5 Säännöllisemmät työkokoukset jäsenvaltioiden sotilasilmaliikennehallintojen välillä ja jatkuva vuoropuhelu siviili- ja sotilasilmaliikennehallintojen välillä voivat johtaa sekä taloudellisesti että erityisesti ekologisesti tehokkaampiin lentoreitteihin, jotka hyödyttävät myös matkustajia/kuluttajia.

2.2.6 Ympäristötehokkuuden määrittely on perustuttava pikemminkin konkreettisiin muuttujiin kuin itse kustannuksiin. Uudistus on tarpeen, jotta voidaan vahvistaa lentojen ja siten lennonvarmistuspalvelujen tarjoajan ja verkon hallinnoijien tarjoamien palvelujen viherryttämisen merkitystä sekä varmistaa, että ilmatilan käyttäjät hyödyntävät verkkoa parhaalla mahdollisella tavalla.

2.3 Covid-19-pandemian huomioon ottaminen

2.3.1 Erityisesti ilmailuala on kärsinyt covid-19-kriisiä seuranneesta talousromahduksesta. Kansainvälisten arvioiden mukaan vuoden 2019 liikennemääriin voidaan palata aikaisintaan vuonna 2024 edellyttäen, että covid-19-rokote saadaan onnistuneesti käyttöön vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla. Koska alaan kohdistuu kasvava paine palauttaa jonkinasteinen tavanomainen toiminta, tämän ehdotuksen vaikutukset on ymmärrettävä kokonaisuudessaan, kun otetaan huomioon siihen sisältyvät merkittävät rakenteelliset muutokset Euroopan ilmaliikenteen hallintaan. Ehdotus ei saisi estää ilmaliikenteen hallintaa tai ilmailun muita osa-alueita aloittamasta uudelleen tavanomaista toimintaa.

2.3.2 Ehdotusta ei ole mukautettu covid-19-kriisin edellyttämällä tavalla, mikä korostaa jo esiin tuotua huolta siitä, että ehdotus on kaukana ilmailualan todellisuudesta covid-19-kriisin jälkeisessä maailmassa. Näyttää siltä, että kaikki ehdotusta koskevat vaikutustenarvioinnit on tehty ennen covid-19-kriisiä, ja sen vuoksi niillä ei enää ole merkitystä.

2.3.3 Covid-19-kriisillä on ollut dramaattiset vaikutukset ilmailualan työvoimaan, kun Euroopassa kymmenet tuhannet työntekijät ovat jo menettäneet työpaikkansa. Ilmaliikenteen hallinnan tukitoiminnot, kuten viestintä-, suunnistus- ja valvontapalvelu, ilmailutiedotuspalvelu ja lentosääpalvelu, saattavat joutua kärsimään kielteisistä sosiaalisista seurauksista, jotka johtuvat ehdotukseen sisältyvistä pyrkimyksistä eriyttää palveluja. Tämä on tunnistettava, ja ehdotuksessa olisi otettava huomioon pandemian sosioekonomiset vaikutukset näihin työntekijöihin ja alan epävakaus nykyisissä olosuhteissa.

2.3.4 Koska alan tulevaisuus on edelleen epäselvä, on vaikeaa laatia lainsäädäntöä, joka tarjoaisi tehokkaan ratkaisun ehdotuksessa käsiteltyihin huolenaiheisiin. Lisäksi kriisin sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset eivät ole vielä täysin selvillä, ja on ennenkaikasta tehdä nykyisiin ennusteisiin perustuvia arvioita tai päätelmiä, koska tilanne muuttuu nopeasti pandemian kehittyessä.

2.4 Markkinaperiaatteiden soveltaminen

2.4.1 Komissio peräänkuuluttaa taloudellista vakautta, mutta lennonvarmistuspalvelun tarjoajat saattavat pitää ehdotettua uutta institutionaalista rakennetta varsin byrokraattisena, koska se aiheuttaa uusia kustannuksia, jotka eivät välttämättä liity operatiiviseen työhön. Toinen seikka, joka saattaa herättää kysymyksiä, on muutoksenhakuelin, joka ehdotetussa muodossa ei ehkä ole täysin riippumaton suorituskyvyn tarkastuselimestä, vaikka komission aikomus tältä osin on varsin selvä. Tarkoituksena on siis perustaa elin, joka voi ratkaista kiistoja muulla kuin oikeudellisella menettelyllä, eli toisin sanoen muuallakin kuin unionin tuomioistuimessa.

2.4.2 Muista toimialoista poiketen ilmaliikenteen hallinta-alan on säilytettävä korkea operatiivisten valmiuksien taso riippumatta kaupallisen lentoliikenteen kysynnästä. Ala ja sen työntekijät ovat jatkaneet työskentelyä pandemiasta huolimatta ja tarjonneet välttämättömiä palveluja rahti-, sairaankuljetus- ja sotilaslentojen kaltaiselle hyötyliikenteelle.

2.4.3 Sosioekonomisesta näkökulmasta on huolestuttavaa, että markkinaperiaatteiden soveltaminen lentoasemien ilmaliikennepalveluihin voisi johtaa työmarkkinoiden epävakautteen ja heikentää alan työnormeja työntekijöiden ja koko yhteisön vahingoksi. Tämä haittaisi toiminnan tehostamista koskevan tavoitteen saavuttamista, ja sen vuoksi on epätodennäköistä, että palvelujen kustannukset laskisivat. Se voisi myös vähentää sellaisten lentoasemien määrää, joilla ilmaliikennepalveluja tarjotaan, ja vaikuttaa suoraan tällaisten lentoasemien turvallisuuteen.

2.4.4 Ilmaliikenteen hallinnan alalla on perinteisesti esiintynyt paljon rauhattomuutta alan aiempien vapautuspyrkimysten yhteydessä. Suuri osa tästä levottomuudesta on liittynyt erityisesti aiempiin yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskeviin ehdotuksiin. On mahdollista, että nykyisessä muodossaan ehdotus johtaa uusiin yhteiskunnallisiin levottomuuksiin ja työriitoihin, kun otetaan huomioon, että sillä pyritään vapauttamaan alaa ja lisäämään ilmaliikenteen hallinnan yksityistämistä ja hajanaistamista erityisesti tukitoimintojen osalta.

2.5 Valvontaviranomaisen ja palvelujen tarjonnan eriyttäminen

SES 1 -asetuksen mukaisesti valvonta ja palvelujen tarjonta on erotettava toisistaan ainakin tehtävätasolla. Tämä tarkistus olisi otettava huomioon SES 2+ -asetuksessa, koska toiminnallisen eriyttämisen yhteydessä saatu kokemus on osoittanut, että suorituskyky voidaan säilyttää samalla tasolla kuin rakenteellisesti eriytetyllä alalla. Olisi myös aiheellista selkiyttää ehdotuksen yleistä soveltamisalaa tältä osin.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

LIITE

Seuraavat jaoston lausuntoluonnoksen kohdat muutettiin vastaamaan täysistunnon hyväksymiä muutosehdotuksia, mutta ne saivat tuekseen yli neljänneksen annetuista äänistä (työjärjestyksen 54 artiklan 4 kohta):

a) **Kohta 1.14**

1.14 ~~Eräistä Eräitä~~ ehdotuksen näkökohtia on suositeltavaa pohtia lainsäädäntömenettelyn aikana tarkoin kohdista olisi laadittava sosiaalisen vaikutusten arviointi. Tämä koskee erityisesti palvelujen tarjonnan eriyttämistä ja vapauttamista. On todettu, että näillä tekijöillä saattaa olla haitallinen vaikutus työntekijöihin, ja sen vuoksi työmarkkinaosapuolet olisi otettava mukaan tähän prosessiin.

Äänestystulos

Puolesta: 119

Vastaaan: 104

Pidättyi äänestämästä: 26

b) **Kohta 2.2.1**

2.2.1 SES 2+ -ehdotus on laadittu osittain uudelleen aiemman SES 2+ -ehdotuksen pohjalta. Aiemman ehdotuksen käsittely keskeytyi kahden jäsenvaltion välisen erimielisyyden vuoksi. Koska ehdotuksen sisältö on samankaltainen kuin aiemmin hylättyjen yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevien ehdotusten, on edelleen mahdollista, ettei poliittista yhteisymmärrystä saavuteta. Jäsenvaltioiden huolenaiheet ovat perinteisesti liittyneet politiikkaan, itsemääräämisoikeuteen, sosioekonomisiin tekijöihin, kansallisen ilmatilan vapauttamiseen ja pakkoyksityistämiseen. ~~Perusteelliset vaikutustenarvioinnit auttaisivat tunnistamaan ja lievittämään tällaisia huolenaiheita.~~ Lainsäädäntömenettelyn aikana on suositeltavaa ottaa nämä huolenaiheet asianmukaisesti huomioon.

Äänestystulos

Puolesta: 113

Vastaaan: 113

Pidättyi äänestämästä: 23

Työjärjestyksen 61 artiklan mukaisesti äänestyksen mentyä tasan (yhtä monta ääntä puolesta ja vastaan) puheenjohtajan ääni ratkaisi muutosehdotuksen puolesta.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission perustamisesta tehdyn yleissopimuksen sopimusalueella sovellettavista hoito-, säilyttämis- ja valvontatoimenpiteistä sekä neuvoston asetuksen (EU) N:o 520/2007 muuttamisesta”

(COM(2020) 308 final – 2020/0139 (COD))

(2021/C 56/08)

Ainoa esittelijä: **Javier GARAT PÉREZ**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 23.7.2020 neuvosto, 20.7.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklan 2 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	Maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö
Hyväksyminen jaostossa	12.11.2020
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	228/0/9
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK pitää välttämättömänä, että Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission IATTC:n hyväksymät säilyttämis-, valvonta- ja hoitotoimenpiteet saatetaan osaksi unionin lainsäädäntöä, jotta voidaan varmistaa näiden toimenpiteiden yhtenäinen ja tehokas täytäntöönpano EU:ssa. Se olisi tehtävä IATTC:ssa sovitun mukaisesti lisäämättä uusia velvoitteita eurooppalaisille aluksille. Näin ollen komitea kannattaa asetusehdotusta.

1.2 Komitea kehottaa kuitenkin ottamaan huomioon näkökohdat, jotka se on esittänyt lausunnossaan Luoteis-Atlantin kalastusjärjestön (NAFO) sääntelyalueella sovellettavista säilyttämis- ja täytäntöönpanotoimenpiteistä ⁽¹⁾.

1.3 ETSK katsoo, että esitettyyn ehdotukseen ei sisälly sujuvaa mekanismia IATTC:n hyväksymien sääntöjen saattamiseksi osaksi unionin lainsäädäntöä eikä se ratkaise tarvetta saattaa ne vuosittain ajan tasalle.

1.4 Komitea kannattaa sujuvampaa ja yksinkertaisempaa mekanismia. Se ehdottaakin, että laaditaan asetus, joka käsittää vain yhden artiklan, jossa säädetään, että Euroopan unionin on sovellettava kalastusalueksiinsa sitovasti IATTC:n hyväksymiä sääntöjä.

1.5 ETSK painottaa vaaraa, joka liittyy delegoitujen säädösten järjestelmän käyttöönottoon, sillä siinä komissiolle myönnetään toimivalta antaa lainsäädäntöä tarvitsematta noudattaa tavanomaisia menettelyjä.

2. Komission ehdotuksen pääsisältö

2.1 Käsiteltävänä olevan ehdotuksen ⁽²⁾ tarkoituksena on saattaa Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission (IATTC) hyväksymät valvonta-, säilyttämis- ja hoitotoimenpiteet osaksi Euroopan unionin lainsäädäntöä. EU on ollut suojelukomission sopimuspuoli vuodesta 2006.

⁽¹⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Säilyttämis- ja täytäntöönpanotoimenpiteet – NAFO” (EUVL C 429, 11.12.2020, s. 279).

⁽²⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission perustamisesta tehdyn yleissopimuksen sopimusalueella sovellettavista hoito-, säilyttämis- ja valvontatoimenpiteistä sekä neuvoston asetuksen (EU) N:o 520/2007 muuttamisesta, COM(2020) 308 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0308&qid=1603701098515>.

2.2 IATTC-yleissopimuksessa todetaan, että sen päätöslauselmat ovat sitovia ja että sopimuspuolten on toteutettava tarvittavat toimenpiteet yleissopimuksen ja sen nojalla hyväksytyjen säilyttämis- ja hoitotoimenpiteiden täytäntöönpanon ja noudattamisen varmistamiseksi.

2.3 Näin ollen on Euroopan unionin tehtävä huolehtia siitä, että kaikkia IATTC:n hyväksymiä toimenpiteitä noudatetaan. Tällä viitataan tässä ehdotuksessa vahvistettuihin säännöksiin, jotka liittyvät IATTC:n vuodesta 2008 alkaen hyväksymiin toimenpiteisiin. Ehdotukseen sisältyy myös mekanismi, jolla helpotetaan IATTC:n toimenpiteiden täytäntöönpanoa tulevaisuudessa.

2.4 Tarkasteltavana olevassa ehdotuksessa säädetään, että komissiolle siirretään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 290 artiklan mukaisesti toimivaltaa, jotta se voi panna täytäntöön järjestön vuosikokouksissa mahdollisesti hyväksytyt toimenpiteiden muutokset ja jotta voidaan varmistaa, että unionin kalastusalukset ovat yhdenvertaisessa asemassa IATTC:n muiden sopimuspuolten alusten kanssa.

2.5 Ehdotukseen sisältyvät toimenpiteet liittyvät haisiimoja koskeviin teknisiin eritelmiin ja yleisesti tiettyjen hailajien suojeluun, kalastuskieltokausiin, kalojen yhteenkokoamiseen käytettävien välineiden suunnittelua ja käyttöä koskeviin säännöksiin, tietorekisteriin, merilintujen suojeluun, tieteellisen tarkkailijajärjestelmän kattavuuteen, alueelliseen alusrekisteriin, tieto- ja tilasto-ohjelmiin sekä kilpikonnien kuolleisuutta koskeviin ohjeisiin.

3. Yleistä

3.1 ETSK pitää välttämättömänä, että Amerikan trooppisten tonnikalojen suojelukomission IATTC:n hyväksymät säilyttämis-, valvonta- ja hoitotoimenpiteet saatetaan osaksi unionin lainsäädäntöä, jotta voidaan varmistaa näiden toimenpiteiden yhtenäinen ja tehokas täytäntöönpano EU:ssa. Se olisi tehtävä IATTC:ssa sovitun mukaisesti lisäämättä uusia velvoitteita eurooppalaisille aluksille.

3.2 Ottaen huomioon, että IATTC muuttaa säilyttämis- ja valvontatoimenpiteitä usein vuosikokouksissaan, komitea kuitenkin katsoo, ettei esitettyyn ehdotukseen sisälly sujuvaa mekanismia IATTC:n hyväksymien toimenpiteiden ja niiden ajantasaistusten saattamiseksi osaksi unionin lainsäädäntöä.

3.3 ETSK katsoo, että sujuvin mekanismi näiden IATTC:n hyväksymien sääntöjen säännöllisten ajantasaistusten huomioon ottamiseksi saataisiin laatimalla yksinkertainen asetus, jonka perusteluna olisi nimenomaan tämä tarve ajantasaistaa säännöllisin väliajoin ainakin unionille kuuluvan toimivallan piiriin kuuluvia toimenpiteitä ja joka käsittäisi yhden ainoan artiklan, jossa säädettäisiin, että Euroopan unioni sitoutuu kaikilta osin soveltamaan kalastusaluksiinsa IATTC:n kunakin vuonna hyväksymiä sääntöjä.

3.4 Muussa tapauksessa ETSK varoittaa, että IATTC:n hyväksymien sääntöjen ja EU:n antaman lainsäädännön välille uhkaa syntyä pysyvä epäsuhta, joka voi aiheuttaa huomattavaa oikeudellista epävarmuutta.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus – Neuvoston direktiivin neuvoston direktiivin 2006/112/EY muuttamisesta covid-19-pandemian johdosta toteutettavien, covid-19-rokotteiden ja covid-19-taudin in vitro -diagnostiikkaan tarkoitettujen lääkinnällisten laitteiden arvonlisäveroa koskevien tilapäisten toimenpiteiden osalta”

(COM(2020) 688 final – 2020/0311 (CNS))

(2021/C 56/09)

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 6.11.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 113 artikla
Vastaava jaosto	Talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon numero	556
Äänestystulos	195/0/3
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

Koska komitea on aiheista ”Ehdotus neuvoston direktiiviksi direktiivin 2011/16/EU muuttamisesta tiettyjen veroalan tietojen toimittamiselle ja vaihtamiselle asetettujen määräaikojen kiireelliseksi lykkäämiseksi covid-19-pandemian vuoksi” [COM(2020) 197 final – 2020/0081 (CNS)], ”Ehdotus neuvoston päätökseksi direktiivien (EU) 2017/2455 ja (EU) 2019/1995 muuttamisesta kansallisen lainsäädännön osaksi saattamiselle asetetun määräajan ja soveltamispäivän osalta covid-19-kriisin puhkeamisen vuoksi” [COM(2020) 198 final – 2020/0082 (CNS)] ja ”Ehdotus neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) 2017/2454 muuttamisesta soveltamispäivien osalta covid-19-kriisin puhkeamisen vuoksi” [COM(2020) 201 final – 2020/0084 (CNS)] 10. kesäkuuta 2020 antamassaan lausunnossa⁽¹⁾ ilmoittanut kannattavansa covid-19-kriisistä johtuvia verosääntöjä eikä direktiiviin 2006/112/EY nyt ehdotettu muutos sisällä muita seikkoja, joita komitean olisi kommentoitava, se päätti 2.–3. joulukuuta 2020 pitämässään 556. täysistunnossa (joulukuun 2. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon ja viitata edellä mainitussa lausunnossa ilmaisemaansa kantaan. Äänestyksessä annettiin 195 ääntä puolesta 3:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

⁽¹⁾ EUVL C 311, 18.9.2020, s. 76.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseksi komission valtuuttamisesta äänestämään Euroopan investointirahaston osakepääoman korottamisen puolesta”

(COM(2020) 774 final – 2020/0343 (COD))

(2021/C 56/10)

Lausuntopyynnöt	Euroopan parlamentti, 26.11.2020 Euroopan unionin neuvosto, 30.11.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 173 artiklan kolmas kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon numero	556
Äänestystulos	207/1/8
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

Koska komitea katsoo, että asiakirjan sisältö on hyväksyttävä, ja koska komitea on jo käsitellyt ehdotusta asetukseksi InvestEU-ohjelman perustamisesta 17. lokakuuta 2018 antamassaan lausunnossa ⁽¹⁾ ja sen tarkistusta 15. heinäkuuta 2020 antamassaan lausunnossa ⁽²⁾, se päätti 2.–3. joulukuuta 2020 pitämässään 556. täysistunnossa (joulukuun 2. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon ja viitata edellä mainituissa lausunnoissa ilmaiseamaansa kantaan. Äänestyksessä annettiin 207 ääntä puolesta ja 1 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽¹⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 131

⁽²⁾ EUVL C 364, 28.10.2020, s. 139

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta annetun direktiivin 2004/37/EY muuttamisesta”

(COM(2020) 571 final – 2020/0262 (COD))

(2021/C 56/11)

Lausuntopyyntö	Euroopan unionin neuvosto, 21.10.2020 Euroopan parlamentti, 5.10.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan 2 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon nro	556
Äänestystulos	224/0/6
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

Koska komitea katsoo, että asiakirjan sisältö on täysin hyväksyttävä, ja koska komitea on jo käsitellyt aihetta aiemmissa lausunnoissaan – asiakokonaisuuteen SOC/545 kuuluvassa ja 21. syyskuuta 2016 annetussa lausunnossa *Suojaaminen syöpää aiheuttavista kemikaaleista vastaan*, asiakokonaisuuteen SOC/559 kuuluvassa ja 31. toukokuuta 2017 annetussa lausunnossa *Työntekijöiden suojeleminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä ja perimän muutoksia aiheuttavilta aineilta työssä*, asiakokonaisuuteen SOC/591 kuuluvassa ja 19. syyskuuta 2018 annetussa lausunnossa *Työntekijöiden suojeleminen syöpäsairauden vaaraa aiheuttavilta tekijöiltä ja perimän muutoksia aiheuttavilta aineilta työssä* ja asiakokonaisuuteen CCMI/130 kuuluvassa ja 18. helmikuuta 2015 annetussa lausunnossa *Kohti asbestitonta Euroopan unionia* ⁽¹⁾ – se päätti 2.–3. joulukuuta 2020 pitämässään 556. täysistunnossa antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon ja viitata mainituissa lausunnoissa ilmaisemaansa kantaan. Äänestyksessä annettiin 224 ääntä puolesta 6:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

⁽¹⁾ EUVL C 487, 28.12.2016, s. 113, EUVL C 288, 31.8.2017, s. 56, EUVL C 440, 6.12.2018, s. 145, EUVL C 251, 31.7.2015, s. 13.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta: ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietyistä rautateiden turvallisuutta ja rautatieyhteyksiä koskevista näkökohdista unionin ja Yhdistyneen kuningaskunnan kanaalin alittavan kiinteän yhteyden kautta yhdistävän rajat ylittävän infrastruktuurin osalta”

(COM(2020) 782 *final* – 2020/0347 (COD))

(2021/C 56/12)

Lausuntopyynnöt	Euroopan unionin neuvosto, 2.12.2020 Euroopan parlamentti, 14.12.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 91 artiklan 1 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta”
Hyväksyminen täysistunnossa	2.12.2020
Täysistunnon numero	556
Äänestystulos	210/1/4
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

Koska komitea katsoo, että asiakirjan sisältö on täysin hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti 2.–3. joulukuuta 2020 pitämässään 556. täysistunnossa (joulukuun 2. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon. Äänestyksessä annettiin 210 ääntä puolesta ja 1 vastaan 4:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 2. joulukuuta 2020.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja*
Christa SCHWENG

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

FI